מארד אויף ווסכאדניע גאס

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 35 גראשען

היינט 16 זייטען.

לאדזשער פאלקסבלאט

№ 221 | Łódź, Piątek 20 września 1929 r. | זיבעטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג טו אלול תרפ״ט | № 221

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 24-71. | אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 24-71

צאהלט נישט איבער קיין געלד!

פערגעסט נישט, אז געלד - שפארען איז א טייערע זאך און דאס קענט איהר נאר, אויב איהר וועט

אייגקויפען אייער קאסמעטיק

אין דער 1-טער קאנקורענץ-פערפומעריע אין לאדז

S. BUCHWAJC, 22 Piotrkowska 22, tel. 31-43

פון היינט אלעס צו שפאט ביליגע פרייזען | בעמערקונג: יעדער קויפער בעקומט 1 Gratis פלאקאן פערפום און 1 שטיקעל זייף

ימים-הנוראים אין פילהארמאניע-זאל

נארוטאוויטש 20.

מיר זאגען מודיע, די געעהרטע מתפללים פון זאל פילהארמאניע. אז אויף דעם

ראש-השנה ויום-כפור

וועט דאווענען דער בעריהמטער ביאליסטאקער חזן-קינסטלער ר׳

מאיר פאדראבינעק

פאר זיין אפרייזען נאך אמעריקא

וועלכער האט פאריגעס יאהר זיך קונה שם געווען מיט זייגע הערציגע תפילות און מיט זיין שיינער לירישער טענאר-שטימע. בעגלייטען וועט איהם דער בעוואוסטער לאדזער פראפעסיאנעלער גוט כאר פון 40 פערזאן אונטער לייטונג פון בעריהמטער איינשטודירטער און דירינענט און קאמפאזיטאר ג. רובין

מיר האפען, אז די מתפללים וועלן דאס יאהר האבען א אמת׳ן עונג רוחני. פערזעהט זיך צייטליך מיט איינטריטס-קארטען! בילעטן-פערקויף הייבט זיך דינסטאג ד. 24/9 פון 9 פרי ביז 8 אוו.

בעמערקונג: די נדרים און נדבות פוןביידע טעג ראש השנה ויום-כפור בעת קריאת התורה איז בעשטימט פאר אונזערע געליטענע ברידער אין ארץ-ישראל.

באנק-הויז
JóZEF HIRSZBERG

Łódź, Piotrkowska 24, tel. 8-44 i 46-54

קאנטא אין באנק פאלסקי און קאנטא אין פ. ק. א. № 646.59

פיהרט אדורך אלערליי באנק-אפעראציעס

אינקאסא אויף אלע שטעט פוילען און אויסלאנד : דיסקאנטא אויף זעהר גינסטיגע בעדינגונגען.

נעמט אן וואלוטע-אויפטראגען. :: אומזאנץ מיט ווערטפולע פאפירען.

קאסע איז טעטיג פון 9 פריה ביז 6 אוונד

ערשטקלאסיגער הערען-שניידער-אטעליר
א. ח. קוטשינסקי פעפער-גאס 20

מאכט בעקאנט די ג׳ קונדשאפט, אז צום הערבסט- און ווינטער-סעזאן נעם איך אן בעשטעלונגען פון פערשידענע אייגענע און אנפערטרויטע סחורות, לויט די יעצטיגע נייעסטע אויסלענדישע מאדעלען. רעעלע בעהאנדלונג! פינקטליכע אויספיהרונג!

מיט אכטונג

A. Ch. Kuczyński, Pieprzowa 20.

יודישעס באנק-הויז
Boris Sokolower
BANKGESCHÄFT

DANZIG, Langenmarkt Nr. 26, – Telefon 265-30

Telegrammadresse: „INTERNA". — P. K. O. Nr. 191275. Gegr. 1920

אינקאסא פון וועקסלען, פראכטען און דאקומענטען אויף דאנציג, אלעס ווערט תיכף ערלעדיגט אויף ביליגע בעדינגונגען, געלד-איבערזענדונגען אין דער גאנצער וועלט

ספעציעל ביליגע קאנדיציעס פאר אלע יודישע בענק

קארעספאנדענץ ווערט געפיהרט אין פאלגענדע שפראכען: יודיש, פויליש, דייטש, רוסיש, ענגליש און פראנצויזיש.

8-ונג וויזיטינס

אויסגעצייכנעט וואשען פון פארהאנגען 4 זל. גערארהמס 2 זל, ווי אויך קאפעס

עוואנגעליצקא 7 וו. 10,

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז צוליב דער בעקוועהמליכקייט פון ג׳ פובליקום, האבען מיר ערעפענט

א געוועלב פון פריש-געשאכטענע כשר׳ע עופות

נאווא-זארזשעווסקא 1 פראנט אין געוועלב

וואו די בעפעלקערונג פון גייער׳ס ראיאן קאן יעדען טאג בעקומען צו מעסיגע פרייזען פרישע כשר׳ע עופות, געשאכטען דורך די שוחטים פון גייער׳ס מארק און אונטער דער השגחה פון היגען ראבינאט און ועד הכשרות פון גייער׳ס ראיאן.

מיט אכטונג

מרדכי לייזר ברענזעל און קאפעל גאלדקינד

בעמ.: די פרייזען זענען דיזעלבע ווי אויף ווסכאדניא-גאס

נאטור-אייז

יעדען קוואנטום צו בעקומען.

פרייז פון א צענטנער (50 קילא) 1.75 זל.

22 וואלבארסקא 22,

פאבריק פון סארע-וואסער. 9345

DR. MED.
L. Familier

אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען

האט זיך איבערגעצויגען

אויף פיעטריקאווער 62, טעל. 39-42

נעהמט אן פון 3-4 נאכמיטאג.

Dr. med. D. Helman

ספעציאל-ארצט פון אויערען- נאז-, האלז-, און קעהל-קאפ-קראנקהייטען

פיעטריקאווער 68, טעל. 20-12

צוריקגעקעהרט

נעהמט נור אן פון 10-12 און פון 5-7 אוונד.

וואוינונגען צו פערמיטען

1, 2, 3, 4 צימערן און קוך

מיט קארידארן, קלאזעט, באדעצימער, פאסאדזקע-פוסבאדען, גאז, עלעקטרי פערבונדען מיט דער שטעטישער קאנאליזאציע איז פון זאפארט צו פערמיטען

נאווא-צעגעלניאנא 35

צו ערפאהרען אויף דער שטעל.

אכטונג, גלויביגע
פון דער מיהל זשיטניצקי און אלשער
שוו. יאקובא 16.

דערמיט מעלדען מיר אלע גלויביגע פון דער פירמע זשיטניצקי און אלשער, שוו. יאקובא 16, אז יעצט איז דער לעצטער טערמין צו קענען אפנעהמען דאס גאנצע געלד פון דער דאזיגער פירמע.

מעלדען דארפט איהר אייך שוין צו ה׳ א. י. בערגער, שענקעוויטשא 9, אדער זגערזשער 18 אין לאגער, שפעטעסטענס ביז פרייטאג, דעם 20 סעפטעמבער, 3 א זייגער נאכמיטאג, אין געגענפאל פערלירט איהר אייער גאנץ געלד.

מיט אכטונג

א. י. בערגער, שענקעוויטשא 9

טעלעפאן 32-78.

יודישער הילפס-פעראיין
„משמרת החולים“
אלעקסאנדראווסקא 6, טעל. 46-24

זונטאג, דעם 22-טען סעפט. 3 אזייגער נאכם. לטובת
„משמרת החולים“ קומט פאר א גרויסע
גארטען-פערוויילונג
מיט אנ'איבער-ראשענד רייך פראגראם:
א גרויסער ארקעסטער | פאנטאווע לאטעריע מיט פיל ווערטפולע פאנטען | אייגענער כשר'ער בופעט — אויפ'ן ארט. —

גארטען-רעסטאראן
געברידער קרעל
2 זאכאדניא 2

א הערציגען מזל-טוב ווינשען מיר אונזערע קוזינע און קוזין
מישה און סאלא עדלשטיין
צום געבורט פון זייער ליב טעכטערל **יהודית'ל**
עס זאל אייך גרינג ערצויגען ווערען!
רוזשא ראבינאוויטש און פינקוס וויינטרויב

בעקאנטמאכונג
די בעוואוסטע און לאנג-עקזיסטירענדע פירמע
J. FUTERMAN
Łódź, Piotrkowska 54, tel. 6-54
מאכט בעקאנט, דאס זי בעזצט און עמפפעהלט דער געעהרטער קונדשאפט צו די פארשטעהענדע פייערטאגע א זעהר רייכען אויסוואהל פון די מאדערנסטע אינלענדישע און אויסלענדישע
דיוואנעס | גארדינען | מעבעל-שטאפען
באדניקעס | דעקען | צעראטען
פארטיערען | נארושטען | לינאלעאומס
אלעס צו קאנקורענץ-פרייזען און רעעלע בעהאנדלונג.
בעמערקונג: פערטרעטונג פון די בעסטע — ביעלסקער האנד-דיוואנע. — הורט! דעטייל!
54 | 54

אכטונג, בעשטעלטע שוסטער!
דערמיט מאך איך בעקאנט די ג' קונדשאפט, אז צוליב דעם יום-טוב-סעזאן, האב איך פערזעהן מיין לאגער מיט א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע **באלעוועס**, דאמען און הערן, פון די בעסטע קוואליטעטען לעדער און נייעסטע פאסאנען.
מעסיגע פרייזען! רעעלע בעהאנדלונג!
מיט אכטונג **ישראל וויינגארטען**
נאוואמיעסקא 6, פראנט, 2. שטאק.
9465

בעקאנטמאכונג.
מען בעט זעהר אלע לאדזער שמשים: פון לאדזער ראבינאט, נישט אפיציעלע רבנים, בתי-כנסיות, בתי מדרשים און בתי-תפלות, אויך פון אלע לאדזער אינסטיטוציעס, זיי זאלען קומען זיך מעלדען אין דער קאנצעלאריע פון לאדזער ראבינאט ביי דער לאדזער יודישער גמינע, פל. וואלנאשטשי 6 זונטאג, דעם 22 סעפטעמבער ד. י. פון 1—3 נאכמיטאג צו גרינדען
א שמשים-פעראיין.
מענדל ראזענבערג
אלי' פאנטעל
אפרים, שמש פון באלוטער שוהל
גדלי', שמש פון ווילקער שוהל
צייטווייליגע פערוואלטונג
יעקב ראזענצווייג, וואזשני פון יגד. גמינע
מרדכי בצלל, שמש פון הרב סגל
הערש דוד, שמש פון נייער'ס ראיאן

אכטונג, טאפעציר-מייסטער!
זונטאג, דעם 22 סעפטעמבער ד. י. 7 א זייגער אווענד קומט פאר אין לאקאל פון צענטראלען הענדווערקער-פערבאנד, פאלודניאווא 4
אנ'אויסערארדענטליכע
פערזאמלונג
מיט פאלגענדער טאג-ארדנונג: 1) וואהלען פון 2 מיטגלידער צום ביוראָ פון דער יודישער קלאס אין דער הענדווערקער-קאמער; 2) וואהלען פון 6 קאנדידאטען צו דער עקזאמינער-קאמיסיע אין דער הענדווערקער קאמער.
די פערזאמלונג וועט בייוואוינען א ראדצע פון דער הענדווערקער-קאמער. מען בעט פינקטליך צו קומען.
מיט אכטונג די פערוואלטונג.

זונטאג, דעם 22 סעפטעמב. ד. י. 11 א זייגער פארם.
וועט אויפ'ן בית-החיים פארקומען די ענטהילונג פון דער מצבה נאך אונזער אונפערגעסליכען פאטער
ב"ע
יוסף צינאמאן
וועגען וואס עס טיילט מיט אלע קרובים, פריינד און בעקאנטע
די פאמיליע.

א הזכרה.
די פערוואלטונג פון פוילישער-שעכטער-הורטאווניקעס-פאריין (פאדזשעצנא 10) טיילט מיט אלע מיטגלידער, אז זונטאג דעם 22 ד. ח. 1 א זייגער מיטאג קומט פאר אויפ'ן בית החיים א הזכרה און עס ווערט געשטעלט א מצבה אויפ'ן קבר פון פערשטארבענעם מיטגליד
אברהם זאב בן ר' שלמה מאיר הכהן קליינבוים ז"ל
אלע מיטגלידער ווערען געבעטען איינבעדינגט צו קומען צו דער הזכרה. 8676 די פערוואלטונג.

צו דער חתונה פון אינזערע פריינד
פרל. עדזשא יאקובאוויטש
מיט ה' פינקוס וויינבערג
ווינשען מיר א הערציגען מזל-טוב און א גליקליך צוזאמענלעבען.
שיע לייזעראוויטש, אלעק ליבערמינש,
אלי' ליבערמינש, לייבל גראסמאן,
לוזער גראסמאן.

בית הכנסת „אהל יעקב“
ליום השלושים
לקדושים אשר בארץ המה
ביום השבת, פ' תבא, בשעה 9 30 בבקר, תערך תפלה והזכרה לנשמות הקדושים שנפלו חללים על קדוש השם והארץ, בהגינם על כבוד עמנו וקדשינו בארץ אבותינו
נאום מעניני דיומא ישא המטיף מ' א. לובאשיצקי

5000 דאלאר
וויל איך נעמען אויפ'ן ערשטען נומער היפאטעק אויף א גרויס הויז. אפערטען אין אדמינ. פאר B. H.

Dr.
M. Wolfson
צוריקגעקעהרט.

Dr. med. **J. Polakow**
קינדער-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
קאנסטאנטינער 37, טעל. 39-75
אין דער לעטשניצע פעטריקאווער 294, ט. 22 89

Dr. med. **J. Itelson**
נעהמט יעצט אן אויף
אל. קאשטשושקי 1 טעל. 53-40
פון 6—7 אווענד.

Dr. med. **J. Lubicz**
ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 41-46
קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער.
אייגענע פראצאווניע פון זעמטליכע ארטאפעדישע אפאראטען, ווי: וואקלדקעס אויף פלאטפוסען, קונסט-ליכע פיס, גארסעטען א. ז. וו. עמפפאנגט פון 5—7 אוו.
צוריקגעקעהרט.

Dr. med. **J. BETTE**
ספעציאליסט פון אינערליכע און קינדער-קראנקה.
Piotrkowska 6, tel. 44-95
צוריקגעקעהרט
נעהמט אן פון 8—11 פארם. און פון 4—6 נאכם.

האנטווערקער-פעראיין
אין דער פוילישער רעפובליק
אפטיילונג לאדז, אגראדאווא 9
אכטונג מיטגלידער!
שבת, דעם 21-טען סעפטעמבער 1929
2 נאכמיטאג קומט פאר אין אייגענעם לאקאל
א אויסערגעוועהנליכע
מיטגלידער פערזאמלונג
אויפ'ן טאג-ארדנונג זעהר וויכטיגע פראגען!
קומט אלע! די פערוואלטונג.

אויפפאדערונג
איך פאדער אויף דעם ה' י. סט. זאקאנט-נא 30. ער זאל אין לויף פון דער היינטיגער וואך בעצאהלען פאר די צייטונגען, אין געגענפאל וועל איך פערעפענטליכען אין דער פרעסע זיין פולען נאמען און איבערגעבען דעם ענין אין געריכט.
צייטונגספערשפרייטער
עקיבא גרינבוים

ציהונג
פון דער 5-טער קלאס
דויערט ביז'ן 9. אקטאבער ד. י.
הויפט-געווינס 750.000 זל.
קויפט ביי אונז א לאס! יעדער צווייטער לאס געווינט!
E. Lichtenstein
אבטיילונגען אין לאדז:
I. פיעטריקאווער 72, II. פיעטריקאווער 11,
(געביידע פון גראנד-האטעל) איז שוין טעטיג.
צענטראלע: ווארשא, מארשאלקאווסקא 146.
די טאבעלעס פון די טעגליכע ציהונגען קען מען ביי אונז נאכזעהן אומזיסט! „קרנ'ס" טוישען מיר איבער אויף נייע לאסען! מיר צאהלען אויס זעמטליכע געווינסען! בעשטעלונגען פון דער פראווינץ ערלעדיגען מיר תיכף.
קאנטא P.K.O 64-209 די פירמע עקזיסטירט פון 1835 י.
קאמוניקאט!
בירגער! ס'זענען קוים אדורך עטליכע ציהונגס-טעג, און ס'זענען שוין ביי אונז געפאלען פאלגענדע געווינסען:

15.000 זל. אויף נ'	69015	5.000 זל. אויף נ'	102633
15.000 „ „ „	23014	5.000 „ „ „	173202
10.000 „ „ „	72824	5.000 „ „ „	95571
10.000 „ „ „	71831	3.000 „ „ „	74975
20.000 „ „ „	154118	10.000 „ „ „	39820
10.000 „ „ „	141005	5.000 „ „ „	63161
60.000 „ „ „	66141		

אונזער קאלעקטור, ווי שטענדיג, אזוי אויך איצט, פערגרעסערט די רייהען פון צופרידענע, גליקליכע און רייך-געווארענע!
בירגער! דאס גליק ראד בעזיצט ווייטער נאך קאלאסאלע געווינסען אויף מיליאנען, מיליאנען זלאטעס, דעריבער רופען מיר אלע צו דערגרייכען די געווינסען, דורך דעם קויפען פון אונזערע לאסען.
צו אונז — כל זמן ס'איז צייט!

ביי דער שולע „יבנה“ צעגעלניאנא 75, טעלעפאן 34-13
עקזיסטירט א מוסטערהאפטע
פרעבעל-שולע—גן-ילדים
וועלכע געפינט זיך אונטער דער לייטונג פון א געניטער א"י-דיגער פרעבעליסטין און ווערט געפיהרט לויט דעם סיסטעם פון פראפעסאר מאנטעסאָרי.
איינשרייבונגען אין גן-ילדים ווי אויך אין דער שולע, ווערען אנגענומען נאך ביז צום 20-טען ד. ח.
די למודים הויבען זיך אן דעם 1-טען אקטאבער.
די קאנצעלאריע איז טעטיג פון 9—2 און פון 5—6 נאכמיטאג.
דער פרייז אין די פרעבעל-שולע — 12 זל. מאנאטליך.

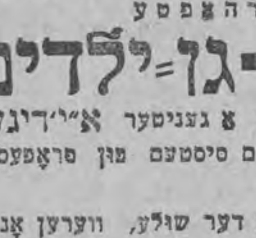

געגען שלשול
(לויזער מאגען)
איינער פון די בעסטע מיטלען געגען שלשול
איז רויט וויין
„כרמל-מעדאק“
וועלכער ענטהאלט פיל טאנין.

די ניי-ערעפענטע
אויטאבוס-סטאציע
אויף 2 לאגעווניצקא 2
קורסירען אויטאבוסען אין אלע ריכטונגען.
Łódź-Warszawa געהט אב טעגליך פריה אין די שעה'ן 6.30 און 7.30.
Warszawa-Łódź געהט אב אין די שעה'ן 17^{30}, 18^{30} סטאציע אין ווארשא: גושיבאווסקא 36
איינמאליג פאהרען בעטרעפט 7 זל. פון א פערזאן.
באנאזש גראטיס. צופאהר מיט טראמוואיען 1, 2, 3, 5, 6, 9, 10 און 11

העברעאישע אווענד-קורסען
ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע.
זונטאג, דעם 21. ה. ח. הייבען זיך אן די איינשרייבונגען אויף די אווענד-קורסען פאר דער העברעאישער שפראך און ליטעראטור ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע.
אנמעלדונגען פון אנפאנגער און פארגעשריטענע ווערען אנגענומען טעגליך אין ציוניסטישען ביורא (צעגעלניאנא 4) פון 5—8 אווענד.
לערנט העברעאיש! לערנט העברעאיש!

א מארד אויף ווסכאדניא גאס

א שוידערליך־בלוטיגע טאט אין דער „אונטערוועלט“

צוליב 250 זל. איז אויסגעפיהרט געווארען דער מארד

(2) נעכטען אין אזענר איז די ווסכארניא גאס אויפגעציטערט געווארען פון א שרעקליכען מארד, וואס איז דארט אויסגעפיהרט געווארען.

עס האט זיך ארויסגעשטעלט, אז א געוויסער מנחם בארנשטיין, בעקאנט אונטער'ן צונאמען: „בלינדער מאקס“ האט דערשאסען דעם איינוואוי־נער פון ווסכארניא 12 ישראל קלמן באלבערמאן.

לויט די אינפארמאציעס, וואס מיר האבען בעקומען, אויפ'ן יסוד פון דער אויספארשונג, שטעלט זיך ארויס, אז דער מארד איז א רעזולטאט פון א מחלוקה אין דער „אונטערוועלט“.

די דערמאהנטע 2 פערזאן האבען אנגעהערט צו א גרופע אין דער אונטערוועלט, וועלכע האט זיך פערנומען מיט טונקעלע עסקים. דער פאליציי זענען גענוי געווען בעוואוסט די מעשים פון דער באנדע, גאר אזוי ווי, די באנדע האט זיך פערנומען מיט אזוי־גערופענע „טרוקענע עסקים“, האט אויך מיטגע־ווירקט אויפצוקלערען פערשידענע טונקעלע „משא־ומתנים“ און גלייכצייטיג זיך געפיהרט זעהר פאר־זיכטיג נישט עובר צו זיין די כללים פון געזעץ, — האט די באנדע זיך אויסגעהיטען פון אריינצופאלען אין די הענד פון דער פאליציי.

לעצטענס איז צווישען בארנשטיין און באלבער־מאנ'ען אויסגעבראכען א סכסוך צוליב 250 זל., וואס באלבערמאן זאל האבען גענומען צוגענומען פון די געלדער, וואס געהערען צו דער באנדע.

נעכטען אין אזענר האבען זיך ביידע געט־ראפען אין דער קנייפע אויף רוג ווסכארניא און פאמארסקא, וועמענס בעל הבית עס איז, יצחק לייפציגער, בעקאנט אונטער'ן צונאמען „?.א.קעלע וואלער“.

אין דער קנייפע איז צווישען ביידע געקומען צו א ווערטער־אויסטויש וועגען דערמאנטען געלד. מנחם בארנשטיין פון שענקעוויטש 15, זאל האבען ביי באלבערמאנ'ען געפאדערט ער זאל צוריקגעבען די 250 זל. באלבערמאן האט געענטפערט, או ער וועט קיין געלד נישט געבען. דערויף האבען זיך ביידע גענומען קריגען און זיך שארף איינער דעם אנדערען אריינגעזאגט.

ווען באלבערמאן האט געזאגט בארנשטיינען שטארק בעליידיגט מיט איינע ווערטער האט בארנ־שטיין דערלאנגט באלבערמאנען א העפטיגען פאטש.

אלס ענטפער אויפ'ן פאטש האט באלבערמאן נעכאפט א פעסעלע ביר און עס געווארפען אויף בארנשטיינען. ערשט דא זאל זיך האבען אנגעהויבען א פארמעל געשלעג צווישען ביידען, נאר די אנוועזענדע האבען זיך אריינגעמישט און אזעקגע־ריסען די ביידע צושטעלטע איינער פון צווייטען.

אין זעלבען מאמענט האט בארנשטיין, אין גרויס אויפרעגונג ארויסגעכאפט פון טאש א רעוואלווער און אויסגעשאסען אויף באלבערמאנען. 1 קויל האט איהם געטראפען אין קאפ און 2 קוילען אין הארץ, פון וואס ער איז געפאלען טויט אויפ'ן ארט.

בארנשטיין איז נאך דעם מארד געבליבען רוהיג.

די שאסע האבען ארויסגערופען א טומעל, עס איז אנגעקומען פאליציי און בארנשטיין איז [redacted] ארעסטירט געווארען.

עס האט זיך אויך ארויסגעשטעלט, אז דער מערדער האט ערשט בעקומען די ערלויבניש צו טראגען געווער דעם 13. ה. ח.

אויפ'ן ארט פון מארד זענען אנגעקומען פאר־שטעהער פון רער העכערער פאליציי־איישער און גע־ריכטליכער מאכט, וועלכע האבען אויפ'ן ארט גע־פיהרט אן אויספארשונג און זיך בעקאנט מיט די אומשטענדען פון מארד.

דער מערדער בארנשטיין איז אפגעפיהרט גע־ווארען אין 5. פאליציי־קאמיסאריאט.

נאך דעם ערשטען קורצען פערהער איז צו־זאמענגעשטעלט געווארען א פראטאקאל און דער מערדער איז אפגעפיהרט געווארען אין דער אויס־פארשונגס־פאליציי פאר וועלכע ער האט אפגעגע־בען גענויע ערקלערונגען איבער די סיבות פון זיין מארד־טאט.

שפעט אין אזענר האט מען דעם מערדער איי־בערגעפיהרט אין טורמע אויף קופערניק גאס.

שפעטער האט פאליציי געמאכט רעוויזיעס אין א רייה קנייפעס אויף זאווארזקא, לוטאמירסקא, און מלינארסקא גאסען.

*

(—) פון אן אנדערע קוועלע גיט מען איבער, אז די מחלוקה איז צווישען ביידע אויסגעבראכען אויף ווסכארניא גאס און אז בארנשטיין האט אויס־געשאסען אויף באלבערמאנען שטעהענדיג אין גאס. בארנשטיין זאל אויך נאכ'ן מארד האבען ענטלאפען פון מען זאל איהם האבען געכאפט אויפ'ן באלוטעה מארק.

*

דער דערשאסענער באלבערמאן איז אלט גע־ווען 42 יאהר און האט איבערגעלאזען א פרוי מיט 2 קינדער, א זוהן און א טאכטער.

מורא'דיגע שרפה אין גארשקאוויץ

(פון אונזער ספעציעלען שליח)

נעכטען פארמיטאג איז אונזער רעדאקציע אלארמירט געווארען, אז אין שטעטעל גא־שקאוויץ, הינטער פיעטריקאוו, האט אויסגעבראכען א מורא'־דיגע שרפה און אז א גרויסער טייל פון שטעטעל שטעהט שוין אין פלאמען. אונזער ספעציעלער שליח איז תיכף אוועק קיין גארשקאוויטש און אונז איבערגעשיקט די ערשטע פרטים פון דער שרפה.

דער אויסברוך

ארום האלב 9 א זייגער אינדערפריה האט זיך פלוצלונג איבער'ן שטעטעל בעוויזען א פלאם פייער, וועלכער האט זיך געטראגען פון די שייערען פון לאנדווירט יוזעף טיזאוסקי, וועלכער וואוינט אויף קאשטשעלנא גאס הינטער דער קירכע. מ'האט זיך נישט בעוויזען ארומצוקוקען און דער הלל האט שוין די פלאמען איבערטראגען אויף ווייטערע בנינים פון ביידע זייטען: פון דער זייט פון מארק און ווייטער אויף קאשטשעלנא גאס. די שלעקיים מיט וועלכער די שרפה האט זיך פערשפרייט, האט אזוי איבעראשט די איינוואוינער, אז זיי האבען נישט געוואוסט, וואס זיי זאלען אנהויבען צו טון.

דערווייל האט זיך

אנגעצונדען איין הויז נאכ'ן אנדערען

איין בנין נאכ'ן אנדערען, מ'האט אנגעהויבען צונויפ־צורופען די גארשקאוויצער פייער־לעשער, אבער קיי־נער איז נישט געקומען, ווייל יעדער איז געלאפען ראטעווען זיין אייגען האב און גוטס, וועלכעס איז ווירקליך אומעטום, וואו איינער האט נאר נישט געוואלט וואוינען געווען בעדראהט.

אין פערלויף פון 15 מינוט זענען שוין

געשטאנען אין פלאמען 30 בנינים

וואוין־הייזער און תבואה־שייערען. דאמאלס האט מען ערשט אנגעהויבען צו ארגאניזירען די רעטונגס־אקציע. דער פאליציי־פאסטען האט אנטעלעפאנירט אין דער פיעטריקאווער סטאראסטא און פון דארט איז ארויסגעגאנגען א טעלעפאנאגראם, אז די פייער־לעשער פון גאנצען פאוויאט זאלען ארויספאהרען קיין גארשקאוויץ. ערשט אין 2 שעה שפעטער האט מען פון אלע זייטען אנגעהויבען אנצוקומען פייער־לעשער־אפטיילונגען. דארף זיך אבער טרעפען, אז די באהן־ליניע איז פערנומען דורך א פראכט־צוג און דער דורכפאהר איז געווען געשטערט אין פערלויף פון 20 מינוט.

דאס פייער האט געבושעוועט מיט א מורא'־דיגער קראפט, די פייער־צונגען האבען זיך איבער־טראגען פון איין הויז אויפ'ן אנדערען און דאס גאנצע שטעטעל האט זיך פערוואנדעלט אין א ים פון פייער. די פאניק, די בהלה און יללות פון די איינוואוינער, וועמענס וואוינונגען ס'האבען שוין גע־ברענט און וועמענס ס'זענען בעדראהט געווען פון דער שרפה זענען נארנישט צו בעשרייבען, פון אלע זייטען האט מען געפאקט בעטגעוואנד, ארויסגעווא־רפען מעבעל פון די שטובען, געטראגען וועש און אנדערע חפצים אין פעלד אריין.

פרויען האבען בעקומען היסטעריע, געחלשט און ס'האבען זיך שוין בעוויזען די ערשטע פערוואונ־דעטע, וואס האבען זיך אפגעבריהט בעת'ן וועלען אפראטעווען עפעס פון זייער בירגע פערמעגען.

אין מיטע, דער ראזיגער אונגעהויערער פאניק, זענען ערשט אנגעהויבען אריינצופאהרען די

פייערלעשער פון 20 שטעט און דערפער

פון פיעטריקאוו, נאוואראדאמסק, ניעכטשיץ, ראס־פשא, בוגיי, שטשעפאנאוויץ, ניזשען, וויגאווא, גאנ־סקי און אנדערע ערטער.

א חוץ דעם האט די באהרדמאכט געשטעלט צו דער דיספאזיציע די פייערלעשער־קאמאנדע פון דער באהן־דירעקציע, פון פיעטריקאוו זענען אויך אנגעקומען 2 קאמפאניעס זעלנער פון 25־טען פולק און א גרויסע אפטיילונג פאליציאנטען, וועלכע זענען טאקע אנגעקומען צו דער צייט, ווייל דאס ארומיגע פעבעל האט זיך שוין אנגעהויבען פער־זאמלען און גנבענען וואס האט זיך נאר געלאזען.

די רעטונגס־אקציע איז נאך מעהר בעשווערט געווארען צוליב דעם, וואס די איינע אונער פון די ברענענדע הייזער זענען מייסטענס געווען אין פעלד און די טירען זענען געווען פערשלאסען, א חוץ דעם האט מען וואסער געמוזט פיהרען פון סטאוו, וועלכער געפינט זיך אויף דער צווייטער זייט פון דער באהן־ליניע.

ערשט ווען ס'זענען אנגעקומען די פייערלעשער פון נאוואראדאמסק און פיעטריקאוו האט מען אנגע־הויבען א סיסטעמאטישע אקציע צו לאקאליזירען די שרפה, און נישט דערלאזען זי זאל זיך פערשפרייטען, די פאליציי האט מאביליזירט אלע דערוואקסענע מענשען צו טראגען וואסער, ס'איז געקומען צו פערשידענע אינצידענטען צוליב דעם, וואס די פרויען האבען נישט געוואלט אוועקגעהן פון זייער ביסעל אפגעראטעוועטע פערמעגען.

דאס פייער האט אבער נישט געווארט און צו־ריב דעם ווינד, ווייטער ארומגענומען פערשידענע געביידעס.

אינמיטען דער ראזיגער מורא'דיגער שרפה האבען זיך דערהערט שרעקליכע געשרייען פון אנ־ערך

60 שול־קינדער

וועלכע האבען זיך געפינען אין דער שולע, בעת דער דאך אויפ'ן שול־בנין האט שוין געברענט. מען איז אוועק צו דער שול, אבער דא האט זיך ארויס־געשטעלט, אז די טירען זענען פערשלאסען, די דאר־זיגע „חכמה“ האט אפגעטון א לעהרערין, וועלכע איז אוועק צו דער שרפה און וועלענדיג זיך פער־זיכערען, אז די קינדער וועלען זיך נישט פונאנדער־לויפען, האט זי צוגעשלאסען די טירען און די שליס־לען מיטגענומען מיט זיך, מ'האט דעריבער אנגע־הויבען צו

ראטעווען די קינדער דורך די פענסטער

עטליכע פון זיי זענען אליין ארויסגעשפרונגען דורך די פענסטער און זענען לייכט פערוואונדעט געווארען.

די יודישע בעפעלקערונג האט זיך געווארפען צו דער רעטונגס־ארבייט. דער קווארטאל, וואו די שרפה האט געבושעוועט איז א געמישטער און דארט וואוינען יודען מיט קריסטען, ארום 1 א זייגער ביי'טאג זענען שוין געווען

חורבות פון 15 הייזער

און צענדליגער סטאדאלעס און שייערען, דאס פייער האט אבער ווייטער געפיהרט איהר פערניכ־טונגס־ארבייט. די פייערלעשער האבען געארבייט איבער אלע כוחות, זיי האבען זיך געווארפען אין פייער דארט, וואו מ'האט נאר געקענט עפעס אויפטון. עטליכע פון זיי האבען טאקע בעקומען שווערע בראנד־וואונדען און האבען געמוזט ארויס־געצויגען ווערען פון דער רעטונגס־ארבייט, מעדי־צינישע הילף האט זיי ערטיילט דער יודישער דאק־טאר לעשמאן, וועלכער האט דורכ'ן גאנצען טאג אונערמידליך געארבייט.

א יודישע פרוי אונטער די חורבה

די הילצערנע ברענענדע הייזלעך, האבען איינס נאך דעם אנדערען אנגעהויבען איינפאלען. און איינע פון די איינפאלענדע הייזלעך האט צונערעקט די פרוי שפרה וואקס, וועלכע האט געוואלט עפעס ארויסראטעווען פון א ברענענדער וואוינונג. מיט גרויס מיה איז ערשט געלונגען די פרוי ארויסצושלע־פען פון אונטער די חורבות, זי איז שווער פער־וואונדעט געווארען.

דערווייל האט דער גלח בעפוילען ארויסצו־טראגען אלץ פון קאשטשאל, מ'האט ווירקליך אר־ויסגעטראגען אלץ און אויפ'ן גאס האט זיך גע־בילדעט א גרויסע פראצעסיע, וועלכע האט אפגע־ריכט א תפילה.

די יודישע בעפעלקערונג האט ארגאניזירט

א ספעציעלע שמירה ביי דער שוהל, בית־המדרש און רב'ס וואוינונג

צום גליק איז דאס פייער אהין נישט דערגאנגען, דערווייל האט זיך פערשפרייט די ידיעה, אז ס'ברע־נען די ביכער פון דער יודישער ביבליאטעק, וועל־כע האט זיך געפונען ביים ביבליאטעקער אברהם לובעלסקי. די גאנצע יודישע יוגענד האט זיך מיט דער גאנצער מסירת־נפש געווארפען ראטעווען די ביכער, ליידער איז דאס שוין געווען צו שפעט. די ביכער זענען פערברענט געווארען. 4 א זייגער נאכמיטאג: זענען שוין געשטאנען אין פלאמען

24 הייזער און 38 סטאדאלעס

אין שטאלען, וואו ס'זענען אויך פערברענט געווארען פיל פערד, קיהען און אנדערע בהמות.

קינא־טעאטער
SPLENDID
נאוואליפקי 20

פערשטעהט זיך, אז גענוי אפשאצען די שרפה קען מען נאך נישט, ווייל ווען מיר געבען דעם בעריכט ברענט נאך אין איניגע ערטער.

פארנאכט האט זיך די פייערלעשער מיט דער מיטהילף פון דער גאנצער ציווילער בעפעלקערונג איינגעגעבען צו לאקאליזירען די שרפה און פערהי־טען, אז זי זאל זיך ווייטער נישט פערשפרייטען.

צווישען די פערברענטע הייזער געפינט זיך אויך דער לאקאל פון דער פאליציי־קאמאנדא און דער לאקאל פון גמינע־שרייבער, ביז איצט קענען מיר איבערגעבען וועגען פאלגענדע

יודישע געליטענע,

פולשטענדיגע נשרפים זענען: שמואל לובעלסקי, אברהם לובעלסקי, אבא ערליך, יצחק זומער, פייגע מיצענמאכער, חיים פיוולאוויטש, ישראל צווילינג, פרץ פייגע און אנדערע.

פערניכטעט געווארען איז דאס האב און גוטס פון פאלגענדע יודען: משה שיינפארבער, איסר בורשטין, יצחק וואקס, יודעל לאנטשקאווסקי, שרה רבקה רושיצקא, בריינע לאנטשקאווסקא, משה ראזענבלום, חיים דלוגאשעווסקי, פנחס לעווינזאן, ישראל וועסאלי, זלאטע שטיינפעלד, יעקב טשעש־ניעווסקי, יואל פיטלאוויטש און אנדערע.

די אלע יודען זענען געבליבען אהן דאך איבער'ן קאפ. פון די קריסטליכע פאמיליעס זענען געבליבען פולשטענדיגע נשרפים אנ'ערך 70 פאמיליעס.

באלד אויפ'ן ארט זענען אימפראוויזירט גע־ווארען הילפס־קאמיטעטן אינצוארדנען די ראכ־לאזע. די יודישע דאך א ע זענען איינקוואטירט גע־ווארען אין א נייעם גרויסען בנין, וועלכער ווערט געבויט דורך א געוויסען ריקערמאן און אין לאקאל פון יודישען יוגענד־פעראיין.

די קריסטליכע פאמיליעס זענען אויך דערווייל פראוויזאריש איינגעארדנט געווארען, וועגען דער סבה פון דער שרפה געהען ארום פערשידענע קלאנ־גען, ביז איצט האט די אויספארשונג, וועלכע ווערט געפיהרט דורך די פארשטעהער פון דער לאדזער וואיעוואדזטווע און פיעטריקאווער סטאראסטווע, וועל־כע זענען א גאנצען טאג געווען אויפ'ן ארט פון דער שרפה נאך נישט פעסטגעשטעלט די סיבה פון דעם אומגליק. פארנאכט האט זיך פערשפרייט א קלאנג, א ז יוזעף טימאווסקי, ביי וועמען די שרפה האט אויסגעבראכען האט אליין אונטערגעצונדען פאר זיין הויז האט זיך פערזאמעלט א גרויסער המון, וועלכער האט געוואלט טימאווסקין לינטשען, טימאווסקי האט ערשט געגעבען צו פערשטעהען, אז ער איז נישט אסעקורירט און האט דעריבער נישט געהאט קיין אינטערעס אונטערצוצינדען. דער עולם האט זיך אביסעל בערוהיגט, פון דער אנדערער זייט האט מען ווידער דערצעהלט, אז ערשט עהער נעכטען האט טימאווסקי פערשפילט א פערמעגען־פון עצעס און זיין גאנץ פערמעגען האט געזאלט אויסגע־שטעלט ווערען אויף ליציטאציע.

דער שאדע איז אונגעהויער און האט נאך נישט געקענט בערעכנט ווערען, אמייסטען זענען די הייזער נישט געווען אסעקורירט.

אין אזענר זענען עטליכע פייערלעשער־אפטיי־לונגען צוריקגעפאהרען אין זייערע שטעט, עטליכע ווידער זענען ווייטער געבליבען דיושורירען ביי די טליענדיגע חורבות.

—):§:(—

ענגלאנד רעזיגנירט פון איראק

ווענדונג אין דער ענגלישער קאלאניאל-פאליטיק

לאנדאן, 19 (ספ. טעל.) דער דיפלאמאַטישער קארעספאנדענט פון „דיילי טעלעגראף" מעלדעט וועגן א בריף, וואס דער ענגלישער קאלאניאל-מיניסטער האט געשיקט צום פעלקער-בונד. אין דעם בריף ווערט געמאלדען, אז ענגלאנד וויל זיך אָפּזאָגן פון מאנדאט איבער איראק (ארם-נהרים), כדי איראק זאָל ווערן אַ פולשטענדיגע זעלבסשטענדיגע מלוכה, אונטער דער הערשאַפט פון קעניג פייזול. דער דאזיגער פלאן איז אן איבערקעהרעניש אין דער ביז איצטיגער ענגלישער קאלאניאל-פאליטיק.

באונרוהיגונג אין א"י

צוליב דער אויספארשונג

ירושלים, 19 (יט"א) אין די יודישע קרייזען שטייגט פון טאג צו טאג די איבערצייגונג, אז א טייל פון דער ארץ-ישראל-ארמיניסטראציע שטרעבט צו מאכען יודען מיטפעראנטווארטליך פאר די לעצטע בלוטיגע געשעהענישען אין לאנד. לויט סמנים וועט די אויספארשונג געפיהרט ווערן אין דער ריכטונג, דאס רופט ארויס אַ שטאַרקע באונרוהיגונג צווישען דער יודישער באפעלקערונג.

שלאכט צווישען פראנצויזיש מיליטער און בעדואינער

ירושלים, 19 (ספ. טעל.) ווי ס'איז צו זעהן, האבען די בעדואינער זיך נישט אפגעזאגט פון זייערע פלענער צו באפאלען ארץ-ישראל. נישט קוקענדיג אויף די בערוהיגענדע אויפרופען פון דער אראבישער עקזעקוטיווע און אויף די שטרענגע ווארנונג פון לארד טשענסעלאר, הערשט נאך צווישען די בעדואינער אַ זעהר אונרוהיגע שטימונג.

פון דער סירישער גרעניץ מעלדעט מען, אַז דאס פראנצויזישע גרעניץ-מיליטער האט אפגעהאלטען אן אפטיילונג פון 800 בעדואינער, וועלכע האבען זיך געוואלט דורכרייסען איבער דער גרעניץ קיין ארץ-ישראל. דערביי איז צווישען פראנצויזישען מיליטער און די בעדואינער פארגעקומען א העפטיגע שלאַכט בעת וואס עס זענען אומגעקומען 23 בעדואינער און פיל פון זיי זענען פערוואונדעט געווארען.

די איבעריגע בעדואינער זענען זיך צולאפען.

„ווניעשטארג" קויפט אויף ספרים און עקספארטירט זיי קיין אמעריקא

ריגע, (יט"א).

איינער פון די אנגעזעהענע רבנים אין רוסלאנד, וועלכער געפינט זיך איצט אין ריגע אויפ'ן וועג פון אמעריקא גיט איבער, אז דער „וניעשטארג" האט לעצטענס אנגעהויבען אויסקויפען ספרים, ש"ס, רמב"ם, ראשונים און אחרונים או"ז. וועלכע ער עקספארטירט קיין אמעריקא. אלס אגענטען אויף אויסקויפען די ספרים האט דער „וניעשטארג" אנגעשטעלט געוועזענע כלי-קודש. דער עיקר אינטערעסירט זיך דער „ווניעשטארג" מיט נאר אלטע ספרים, וועלכע מען קען אין רוסלאנד קויפען בחצי-חינם.

די שטעלונג פון די רעוויזיאניסטען

לגבי די בעשלוסען פון דער לעצטער סעסיע פון א. ק.

לאנדאן, (יט"א) די עקזעקוטיווע פון וועלט-פערבאנד פון ציוניסטען-רעוויזיאניסטען האט ארויסגעגעבען א קאמוניקאט, אין וועלכען עס ווערט צו"ז. אנד. געזאגט:

לויט דער מיינונג פון די רעוויזיאַניסטען, לאזט זיך דער רעזולטאט פון א. ק. בעראטונגען רעזומירען אין פאלגענדע דריי פונקטען: א) די פאדערונגען, וואָס ווערען ארויסגערוקט לגבי דער רעגירונג, ענטשפרעכען נישט די נויטען פון איצטיגען מאמענט, ב) די פאליטישע לייטונג איז געבליבען אין די הענד פון דער עקזעקוטיווע, וואס איהר אומפעהיגקייט צו ווייטערע ארבייט איז בעוויזען געווארען הן פאר דער יודישער, הן פאר דער נישט-יודישער וועלט און; ג) דער פרוב פון די רעוויזיאניסטען צו שאפען אן איינהייטליכען ציוניסטישען פראנט איז געווארען צו נישט געמאכט.

אין די דאזיגע בעדינגונגען איז עס די פליכט פון די ציוניסטען-רעוויזיאניסטען צו ווארענען דאס יודענטום, אז עס איז געשאפען געווארען א העכסט געפעהרליכער לאגע, וועלכע איז עלול צו נישט צו מאכען זאגאר די האפנונג, פון יודען און נישט-יודען, אז וועניגסטענס וועלען די ארץ-ישראל-געשעהענישען שאפען אַ וועגדפונקט פאר אַ בעסערער פאליטישער צוקונפט.

צוליב דעם איבערגעבראכטען זענען די ציוניסטען-רעוויזיאניסטען געצוואונגען פארצוזעצען זייער קאמף געגען דער איצטיגער לייטונג און איהר פאליטיק און איבער אויסצוזוכען די רעכט אונטערצונעמען אלע שריט, וואס ווערען דורך זיי בעטראכט אלס נויטווענדיג אין די אינטערעסען פון דער ציוניסטישער זאך און פון דעם יודישען ארץ-ישראל.

„די ענגלישע אויספארשונגס-קאמיסיע איז א פארס"

די שטים פון אן איינפלוסרייכער דייטשער צייטונג

בערלין, (יט"א) די אולשטיינישע „מארגען פאסט" האט פערעפענטליכט אן ארטיקעל וועגען דער ענגלישער אויספארשונגס-קאמיסיע פאר די ארץ-ישראל-געשעהענישען. די צייטונג שטעלט פעסט, אז אין צוזאמענשטעל פון דער קאמיסיע איז נישטא קיין איין קענער פון מזרח. דער פארשטעהער פון די קאנסערוואטיסטע, בעטערסאן איז סך-הכל בעקאנט בלויז פון זיין רעאַקציאנערען קאמף געגען דער איינפיהרונג פון 8-שעה'דיגען ארבייטס-טאג, ווידער דער ליבעראל ה' מאריס איז א לאנגע צייט נישט געווען אנערקענט דורך דער ליבעראַלער פארטיי. צוגעבענדיג דערצו די אין דער העכסטער מאס בעגרענעצטע אויפגאבען פון דער אויספארשונגס-קאמיסיע, שרייבט ווייטער „מארגען פאסט", מוז מען דערפון ארויסציהען די איינציגע קאנסעקווענץ, אַז די גאנצע אונטערנעמונג איז „א שלעכטער פארס נאך דער ארץ-ישראל-טראגעדיע".

גרויסער אינטערעס פון דער רומענישער פרעסע צו די ארץ-ישראל-געשעהענישען

בוקארעשט, (יט"א) די רומענישע פרעסע ווייזט ארויס גרויס אינטערעס צו די ארץ-ישראל-געשעהענישען. די טעלעגראַפען און א טייל „ראַפּאָרטן" ברענגט טעגליך טעלעגראמען. די צייטונגען געבען אַפּ גאנצע שפאלטען. ברענגען אַפּ „יט"א"-ידיעות. די ערשטיגע ארטיקלען זענען איז אלגעמיין גינסטיג פאר די יודען. די רעכטע צייטונגען „אוניווערסול" „קווינטסול" שטרייכען דערביי אונטער, אז די יודישע פרעסע האט זיינערצייט איבערגעטריבען וועגען די רדיפות אויף יודען אין רומעניען און אַז ענגלאנד האט נישט געהאט קיין רעכט זיך נעמען די ראל פון א שיצער פון אונטערדריקטע ווען זי האט דערלאזט אין ארץ-ישראל צו אַ עלכע געוואלד-טאטען געגען יודען. די צייטונגען „רימינעאצא" און „אוניווערסול" האבען געשיקט קיין ארץ-ישראל ספעציעלע קארעספאנדענטען.

אין לעמבערג וועט מען „מקדש" זיין א נייעם בית-עלמין

לעמבערג. אין אַלע שטעט — אין אַלע צייטען, אז ראש חדש און מקדש זיין אַ נייעם „בית-עלמין" אַ יום-טוב. א מין יומא-דפגרא פון דער באפעלקערונג.

דעריבער איז פערהאַן אַ פלוגתא, חלוקי דעות: צי זאָגט מען „מחדש", צי זאָגט מען „מקדש".

אַ טייל האַלט, אַז עס איז „מחדש". אַ נייע זאַך, וואָס מען קויפט, אָדער מען בעקומט — הייסט מחדש זיין.

אַ טייל אָבער האַלט, אַז אומעטום „יאָ", אָבער ביי אַ נייעם „בית עלמין" איז „מחדש" פאַלש. קיינער וויל איהם נישט „מחדש" זיין — און מען כוז זאָגען ווי אונזערע קדמונים: „מקדש" זיין, היילינגען איהם. דערום: דער „היילינגער אָרט".

דער טאג אין וועלכען מען איז מקדש אַ „בית עולם" — בעדאַרף זיין א יומא דפגרא. אין די כתבי פון רבי שלמה קלוגער ז"ל געפינט זיך דעריבער אַ בעזונדערע אַפּהאַנדלונג און ער זאָגט: „פרעהען זיך יום-טוב'דיג ביי קידוש בית-החיים — איז מאריך ימיו של אדם. לעבט מען

די לעמבערגער קהלה און דער לעמבערגער שפיטאל-ראט, האט געקויפט א נייעם בית-עלמין און דעם ערשטען טאג פון סליחות גרייטען זיי זיך צו דעם נייעם „בית החיים" צו פייערן פרת וכרין יום-טוב'דיג.

צו דער פייערונג ווערט איינגעלאַדען אַ בעזונדערער עולם און די „פני" פון שטאט.

אויף דעם פארשלאג פון שפיטאל-ראטסמאן ה' אשוואלד שארגעל, איז בעשלאָסען געווארען אַז אויף דעם נייעם „בית-החיים", וואָס מען געהט איצט מקדש זיין, וועט מען זיך קענען קויפען „פעלדער" אויף דעם אייגענעם נאָמען, וואָס וועלען פערבלייבען אַ אייגענטום פון דעם קויפער כל ימי חייו — פאַר אַ גאר קליינער סומע געלד.

זונטאג, דעם ערשטען טאג פון סליחות וועט די פייערליכקייט פארקומען. דער גאַנצער ראבינאַט פון לעמבערג און אַלע שפיצען פון פעראיינען און גרופען, וועלען אין דער גרויסער פייערליכקייט נעהמען אנטייל.

מען איז מקדש אַ נייעם גרויסען „בית-החיים".

לואי מארשאלס בעדינגונגען צום צאר

אינטערעסאנטע ערינערונגען פון מ. גינזבורג וועגען לואי מארשאל

פאריז. (יט"א) דער בעקאַנטער יודישער אינדוסטריעלער מ. גינזבורג, וועלכער האט פיל מיטגעווירקט דער רוסישער עקספאנסיע ביים שטילען אקעאַן, האט מיטגעטיילט דעם פארשטעהער פון דער יודישער טעלעגראפען-אגענטור פאליטישען אינטערעסאנטע עפיזאָדע, וועלכער כאראקטעריזירט די איינפלוסרייכע טעטיגקייט פון פערשטארבענעם פיהרער פון אמעריקאנישען יודענטום לואי מארשאל און זיין ענטשיידענע שטעלונג לגבי דעם צארישען רוסלאנד.

אין יאהר 1905 בין איך איינגעלאדען געווארען — דערצעהלט ה' גינזבורג — דורך די רוסישע מיניסטארען בארק (פינאנסען), סאכאמלינאוו (קריגס-מיניסטער) און גריגאראוויטש (פלאט), וועלכע האבען מיך געבעטען זיך צו שטעלען בראש פון א פינאנציעלער מיסיע אין די פערייניגטע שטאטען, כדי צו שאפען פאר רוסלאנד אַ הלואה אין דער הויך פון 200 מיליאַ דאלאר. די רוסישע מיניסטארען האבען מיט רעכט געהאלטען, דאס אויב אַ יוד וועט שטעהען בראש פון דער פינאנץ-מיסיע וועט לייכטער געלינגען צו צערשטרייטען דעם אונצופרידען, וואס האט געהערשט אין די אמעריקאנער פינאנציעלע קרייזען נאכ'ן אפשאפען דעם האַנדעלס-אָפמאך צווישען רוסלאנד און די פעראייניגטע שטאַטען.

אין ניו-יארק — דערצעהלט ווייטער ה' גינזבורג — האָב איך זיך געווענדעט צו לואי מארשאל מיט אַ ביטע צו פערלייכטערען מיין מיסיע, מאַרשאַל האָט איינגעשטימט מיר צוזאמצופיהרען מיט אַ גרופע אמעריקאנער באנקירען, צווישען וועלכע עס איז אויך געווען יעקב שיף. לואי מארשאל האט פערשפראכען זיין מיטהילף, ער האט אבער אונטערגעשטראכען, דאס די הלואה וועט זיין פערבונדען מיט געוויסע פאליטישע בעדינגונגען. די באנקירען-גרופע האט טאקע איינגעשטימט צו ערטיילען דער רוסישער רעגירונג אַן הלואה איז דער הויך פון 200 מיליאן דאלאר אויף אזעלכע גינסטיגע בעדינגונגען, אויף וועלכע מען האט אין רוסלאנד נאר נישט גערעכענט. לואי מארשאל האט אבער געשטעלט אין פארבעדינגונג: די צארישע רעגירונג זאל אפשאפען אַלע יודישע בעגרענצונגען און פולשטענדיג גלייכבערעכטיגען די יודען מיט די נישט-יודען אויפ'ן שטח פון דער רוסישער אימפעריע.

ה' גינזבורג האט וועגען דעם טעלעגראפירט די רוסישע מיניסטארען און האט נישט בעקומען קיין ענטפער. אזוי ארום זענען די הלואה-אונטערהאנדלונגען געבליבען אהן רעזולטאט. שפעטער האט זיך ה' גינזבורג דערוואוסט, אז די מיניסטארען האבען פארגעשטעלט דעם גאנצען ענין דעם צאר ניקאלאי, אבער אויך זיי האבען זיך אויף קיין ענטפער נישט דערוואַרט.

דער טאטע האט זי געשיקט נעכטיגען צום חתן

לעמבערג. פאַר'ן לעמבערגער געריכט האָט זיך פערענדיגט אַ סענסאַציאָנעלער פראָצעס, וואָס האָט זיך שוין געצויגען צירקא 5 יאָהר.

אין יאָהר 1921 האָט ביי שמעון וואָלף האַלבערסבערג, וועלכער איז אַהער געקומען אויס לובלין, געוואוינט אין לעמבערג אויף זבאראזסקיך גאַס און געפיהרט דאָס געשעפט פון זיין ברודער אויף קלעפּאַראזסקא גאַס דאָרט האט געארבייט אַ געוויסע יוזעפא עהרליך אַ טאָכטער פון אַ לעמבערגער הויז-בעזיצער. נאָכדעם ווי איהר שוועסטער איז אַ כלה געוואָרען האָט ה' עהרליך זיין צווייטע טאָכטער געהאַלט פערקנס'ען מיט האַלבערסבערג'ן אָהן נדן, ווייל ער האָט געזעהן, אַז דער יונגערמאַן האט זי ליב.

עס איז אַזוי ווייט געקומען, אַז דאָס מיידעל איז געקומען אין דער וואוינונג פון האַלבערסבערגען און האָט מיט איהם געלעבט ווי אַ מאַן מיט אַ פרוי. יוזעפאַ איז געווען איבערגעשפיצט קלוג און זי האָט אויסגענוצט די סיטואַציע, דאָס האַלבערסבערג איז כמעט געווען אַן אַלפאַבעט, כדי איהם אריינצונאַרען אין זאק אריין.

פלוצלינג האָט ה' עהרליך נעפאָדערט ביי האַלבערסבערגן, אַז ער זאָל מיט איהר חתונה האָבען דערפאַר, ווייל ער האָט זי „מאנס" געווען מען האט איהם אפילו צו דעם צוועק גערופען צו הרב ציף. האַלבערסבערג האָט ערקלערט, אַז ער האָט זי ליב און וויל מיט איהר חתונה האָבען, נאָר ער וויל נדן. דער פאָטער פון דעם מיידעל האט איהם צוגעזאָגט צו געבען אַ האַלב הויז נדן. אָבער שטאט איהם צו געבען א נדן-קאנטראקט, האָט ער דער טאכטער געגעבען א קאנטראקט, לויט וועלכען ער שענקט איהר דאָס האַלבע הויז. דאס האט ער געטון מיט דער כוונה, זי ס'זאָל זיך ארויסגעשטעלט, כדי אָפּצונעהמען דאס הויז ביי דער טאכטער.

אין צווישען איז זי מעוברת געוואָרען. איצט האט זיך דער שווער געטראכט, אז סיי ווי נעמט ער מוזען מיט זיין טאכטער חתונה האָבען, ווייל זי וועט דאך ווערען די מוטער פון זיין קינד. ער האט דערום צוריקגענומען ביי איהר דעם מתנה-קאנטראקט אויפ'ן האַלבען הויז און עס זיך בעהאַלטען.

האלבערסבערג האט צוליב דעם מיט דעם מיידעל נישט געוואָלט חתונה האָבען. צוליב דעם האט איהם דער שוואגער אָפּגענאסען מיט הייטריאל און איהם פערוואונדעט.

די „כלה" האָט דעם „חתן" געקלאַגט אויף 6300 זל. פאַר 5 יאָהר געהאַלט דערפאַר, וואס זי האט ביי איהם געארבייט. דעם פראצעס האט פרל. עהרליך געוואונען. איצט האט זי גע'טענה'ט, אַז אַ טאג פאר'ן געלעגען ווערען און האבען אַ קינד האט זי אפגעמאכט מיט דעם חתן, דאס ער וועט מיט איהר חתונה האבען אויב זי וועט זיך אפזאגען פון די געוואונענע 6300 זל. און דערפאר וועט ער אויך צוריקציהען זיין קלאגע וועגען זיין האלב נדן הויז.

צוליב דעם, וואס ער האט מיט איהר אויך שפעטער נישט חתונה געהאט, ווייל ער האט גע'טענה'ט, אַז די גאַנצע מעשה איז אַ ליגען האט די עהרליך איהם געמאַכט אַן איינציגע פאַר בעטראָג, מיט צוויי יאָהר צוריק האָט מען איהם פערמשפּט צו 6 חדשים תפיסה. נעגען דאָזיגען אורטייל האט דער פערטיידיגער פון האלבערסבערג, ד"ר קלינגהאפער אריינגעטראָגען אַ רעקורס צום העכסטען געריכט וועלכער האט מבטל געמאַכט דעם אורטייל און אויסגעשריבען אַ נייעם פּראָצעס, דאס לעמבערגער געריכט האט איהם בעפרייט. דאס שענסטע דערביי איז, וואס האלבערסבערג טענה'ט דאס ער האט זיין כלה ליב און וויל מיט איהר חתונה האָבען, נאר ער וויל דאס האלבע הויז נדן.

DR. MED.

A. URYSON

אינערליכע קראַנקהייטען

צוריקגעקעהרט.

נעהמט אָן פון 3 ביז 5 נאָכמיטאָג.

Konstantynowska 20, telef. 35-85.

Dr. Robinzon

10 פיעטריקאווער 10. טעל. 31-86

צוריקגעקעהרט.

Dr. Z. Rakowski

ספעצ. פאַר אויערן, נאָז, האַלז- און לונגען-קראַנקה.

קאנסטאנטינער 9, טעלעפאָן 27-81.

שפרעכשטונדען פון: 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אָן

אין לאַגעווניצע, זגערזשער 17 פון 10—11 און פון 2—3

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20
אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאן.

פארן אפפאהרען נאך ווין-נור איינציגע פארשטעלונגען פון די באליבטע ארטיסטען
וויערא קאניעווסקא, פאול ברייטמאן

פרייטאג, ד. 20, שבת, ד. 21, זונטאג, ד. 22, 9 אוו.
דאס חזנ'דל
אין 3 אקטען מיט געזאנג און טענץ פון שטיינבערג.
הויפט ראלען: „חזנ'דל" — וויערא קאניעווסקא; ראל „דוד" — פאול ברייטמאן.

שבת, 4 נאכמיטאג צו ביליגע פרייזען
דאס פענסיאן-מיידעל
אין 3 אקטען מיט געזאנג און טענץ.
הויפט-ראלן: „לילי" — וויערא קאניעווסקא; „ארנשטיין" — פ. ברייטמאן.

מאנטאג, ד. 23, 9 אוו. צו פאפול. פרייזען
דאס חופה-קלייד
אין 3 אקטען מיט געזאנג.
הויפט-ראלן: „לילי" — וויערא קאניעווסקא; „סאלאמאן" — פ. ברייטמאן.

ס'נעמט אנטייל דאס גאנצע פערסאנאל. בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע.
אדמיניסטראטאר: מ. ארנוואלד. מוזיקאלישער לייטער: ל. זעלמאן.

שאראדעז און רעטענישעז

לעזונג פון נומער 43.
פאן — איראפע (פאן־איראפא)

געוואונען האבען פאר'ן בעסטען ענטפער: 1) ה' מארגענטאל, קעלבאך 12, — 2 שט. טואלעט־זייף; 2) ק. פעגנבטער, קאם ענא 4 — א שאכטעל פאפעטעריע; 3) ש. פרידע, נ.־זארושעווסקא 2 — צוויי טאפעל שאקאלאד.

לעזונג פון נומער 44.
בן — זין (בענזין).

געוואונען האבען פאר'ן בעסטען ענטפער: 1) א וועגנער, ווסכאדניא 10 — 2 בילעטען אין יודישען טעאטער; 2) א. לעדערמאן, כילינסקיעגא 47 — א שאכטעל פאפעטעריע; 3) ל. ראזענצווייג, ציגעל־גאס 47 — 2 טאפעל שאקאלאד.

לעזונג פון נומער 45.
גור — מי (גורמי).

געוואונען האבען פאר'ן בעסטען ענטפער: 1) יוסף מאשקאוויטש, פעפער־גאס 7 — 2 שט. טואלעט־זייף; 2) א. קליינמאן, נאווא־צעגעלניא 17 — 1 שכאטעל פודער; 3) ל. נאר[illegible], גראנסקא 25 — 1 פלאש קעלניש וואסער.

Nr. 46.

אין ליטערע צוויי מאל זאגן!
ווער אט די ליטערע ווייסט,
וועט, מסתמא, אויך שוין טרעפען,
ווי דער חודש יודישע הייסט.

שאראדען-ווינקעל
קופאן נומער 46

פרעמיעס:
1) 2 בילעטען אין יודישען טעאטער.
2) 2 שט. טואלעט־זייף.
3) 1 פל. קעלניש וואסער.

Nr. 47.

א מויל, א מויל, און בעת מען טוט עס,
עפענט מען דאס מויל אויף צוויי.
די קלנא.ען דריי פון אט דעם לאעם —
איז א פוילישע פארטיי...

שאראדען-ווינקעל
קופאן נומער 47

פרעמיעס:
1) 1 שאכטעל פאפעטעריע,
2) 2 טאפעל שאקאלאד,
3) 1 שאכטעל פודער.

Nr. 48.

דער נאמען זיינער איז — דער פרידען,
בעקאנט פון אלע, איטע, אלע יודען...
אויך זיין פאמיליע איז בעקאנט —
וואס איבערבלייבעכץ נאך א בראנד —
וואס בלייבט פון שטיין, פון קויל, פון האלץ...
און איז'ן איז ער אונזער שטאלץ!

שאראדען-ווינקעל
קופאן נומער 48

פרעמיעס:
1) 1 שאכטעל פאפעטעריע,
2) 2 שט. טואלעט־זייף.
3) 1 פלאש קעלניש וואסער.

בעמערקונג: די קופאנען מיט די געלעזטע שאראדע, בעט מען אבצושיקען אין קאנווערטען מיט אנגעגעבענע נעמען און אדרעסען אין ארמיניסטראציע פון „נייעם פאלקסבלאט" ביז מיטוואך איינשליסליך.

די נעמען פון די זוכה בגורל וועלען אין קומענדיגען פרייטאג־נומער פערעפענטליכט ווערען.

איבעראשענדע נייעס פאר לאדזער בעפעלקערונג
צו דעם קומענדיגען סעזאן בעקומט איהר ביי מיר א גרויסען אויסוואהל פון אלערליי
מענער און דאמען קאפעלושען
פלושענע און פילצענע פון 5 זל. אן. גלייכצייטיג נעם איך אן צו פאסאנירען מענער און דאמען קאפעלושען פון גאר אלט אויף גאנצליך ביי צו 2 זל. 50 גר. געדענקט די אדרעס
ש. וואורצעל לאדז, פולנאצנא 20
פראנט געוועלב.

Zakład Ślusarsko-Mechaniczny
W. MACIASZEK, ul. Pusta 5
בויט שפולמאשינען, שליכשפול - מאשינען, טרייבמאשינען קרייץ - שפולמאשינען, טריקאטאזש מאשינען, טרייבמאשינען אויף זייד און שפולמאשינען אויף זייד, מאשינען צו גלאנצען גארן, טראנסמיסיעס ווי אויך פערשידענע רעפעראטורע פון מאשינען און לייטען פערשידענע מעטאלען.

40% ביליגער!
איך מאך בעקאנט דער ג' קונדשאפט, אז ביז'ן 30. אקטאבער ווערען אנגענומען אלערליי קירזשנער-ארבייט מיט 40 פראצ. ביליגער!
רעעלע בעהאנדלונג! גינסטיגע בעדינגונגען!
מ. שאליט, פיעטריקאווער 33

!!! אכטונג !!!
דאס טרינקען ברונען-וואסער, אומגעקאכט, רופט אפט ארויס מאגען-אויפברויזונגען און זאגאר טיפוס.
ווער עס שונט דאס אייגענע געזונד און דאס געזונד פון זיינע נאהענטע, דער זאל בעסער טרינקען און ראט צו טרינקען אנדערע נור
מינעראל-וואסער
פון דער מינעראל-וואסער-פאבריק
K. CHĄDZYŃSKI, Łódź, Kilińskiego 153, tel. 60-23
דאס טיש מינעראל-וואסער איז דער געזונדסטער און היגיענישסטער געטראנק.
טיש-מינעראל-וואסער איז מיט זיין כעמישען בעשטאנד נאהענט און פערטרעט גאנצליך די בעוואוסטע נאטורליכע וואסערן, ווי: Narzan, Gieschübler' Borzom itp.
צו דער פראדוקציע פון טיש-מינעראל-וואסער ווערען געברויכט נור ריינע כעמישע רויע שטאפען.
טיש-מינעראל-וואסער פערשטארקט בעדייטענד די טעטיגקייט פון מאגען און פערלייכטערט דאס פערדייאונג.
דאס טיש-מינעראל-וואסער איז אלזא אונבעדינגט נויטיג אויף יעדען טיש, אין יעדען הויז, אין רעסטאראן, צוקערניע א. ז. וו.
צו פערלאנגען איבעראל אין פלאמבירטע פלעשלעך. ואפארטיגע צושטעלונג אהן ריקזיכט אויף דער צאהל פלעשלעך.
9283

Kino „Słońce"
28 Napiórkowskiego 28
dojazd tramwajami № 3 i 4.
פון דינסטאג, דעם 17/9 און טעגליך!
יעדער איינציגער האט געהערט און געלעזען וועגען די לעצטע קאמפען פון די אראבישע שבטים אויפ'ן מזרח
דאר מוז זיך איילען צו קומען זעהן דאס בילד א.נ.:
די ליבע פון א בעדואינער
אין די הויפטראלען:
Dorotha Janis i Barry Northon
נעכסטער פראגראם: „נאכט-קאוואלירען".
אנהויב אין געוויינט. 5, 7 און 9 אוונד, שבת און זונטאג 3 א זייגער נאכמ.

Dr. H. BERGSON
פריוען-הראקייטען
צוריקגעקעהרט
נארוטאוויטשא (דזיעלנא) 6, טעל. 10-26.
נעהמט אן אין דער'היים פון 6—7 אוו.; אין לעטשניצע „וויטא", פיעטריקאווער 45 פון האלב 5 ביז האלב 6.

Dr. med. J. MAKOWSKI
קינדער-קראנקהייטען
האט זיך איבערגעצויגען אויף
CEGIELNIANA 8, tel. 50-02
עמפפאנגט פון 4–6 נאכמ.

אכטונג, געעהרטע דאמען!
דאס ניי-ערעפענטע פעלץ-ווארען-געשעפט
און פון דאמען-קאנפעקציע א. פ.
RAPUCH i MICENMACHER
לאדז, פיעטריקאווער 24, טעל. 77-69
עמפפעהלט דער ג' קונדשאפט די נייעסטע מאדעלען פון פאלטענס און דאמען- און הערען-פעלצען זאווי א גרויסער אויסוואהל פון סעזאן-נייהייטען און פעלעלעך און בלאמעס.
בעמערקונג: ערשטקלאסיגע אויספיהרונג, צוגענגליכע פרייזען און אויף בעקוועמע בעדינגונגען.
9279

Z PRAWAMI GIMNAZJÓW PAŃSTWOWYCH
Gimnazjum Żeńskie JÓZEFA ABA
w Łodzi, Zielona 10, tel. 22-12
קינדער-גארטען
נעהמט אן ווייטערדיגע איינשרייבונגען.
דער אונטעריכט הויבט זיך אן דעם 25. סעפט. ד. י.
Dyrektor (–) J. AB.
9840

דעם גורל'ס שמייכעל
היינט און פאלגענדע טעג!
Jadwiga SMOSARSKA, Kaz. Junosza-Stępowski : דראמע פון הערצער אין 12 אקטען. אין די הויפט-ראלען
Józef Węgrzyn, Eugenjusz Bodo i Romuald Gierasieński
נעכסטער פראגראם: „דאס בלויע מיידעל" שאמפאנער קאמעדיע אין די הויפט-ראלען: JENNY JUGO

Kino Spółdzielni
Sienkiewicza 40.
אנהויב אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג און י"ט 2 נאכמ., לעצטער סעאנס 10 אוו. אויפ'ן 1. סעאנס — פרייזען פערקלענערט

פייערליכע ערעפנונג פון ווינטער-סעזאן!
גרויסער סופער-שלאגער!!!
די טענצערקע
אין דער הויפט-ראל דער גרויסער עקראן-שטערן
Dolores del Rio, Charles Farrell i Iwan Linow
נעכסטער פראגראם: „דזשונגל-אויפגאנג"

קינא-טעאטער
ZACHĘTA
זגערזשער 26, ביים פלאץ קאשטשעלני
פערשטארקטער ארקעסטער.
ער זאל אין מעכאניש ווענטילירט.
אנהויב אין געוויינליכע טעג 4 א זייגער נאכמיטאג, שבת, זונטאג און יום-טוב — 12 א זייגער בייטאג

„PRACA" — „ארבייט"

די געזעלשאפט צו פערשפרייטען פּראָ־קטעשענען בייט צאַ פערשפרייטעז פּראָ־פעסיאנעלע ביי יודישע פרויען אין לאדז, חאָרטשאנסקא 21, טעלעפאן 67-15

מאכט בעקאנט, אז איינשרייבונגען ווערען אנגענומען אויף פאלגענדע אפטיילונגען:

1) שניידעריי און דאמען און קינדער, צושניידען.
2) נייטאריי: צושניידען און העש־נייען.
3) האנט־ארבייטען.
4) אנדולאציע.
5) קנסטלערישער מאשין־שטיקעריי.
6) מאניקור.

דער סעק עטאריאט איז געעפנט פון 9-1 נ.מ. און פון 7-3 אוו.

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען

און דענטיסטישער קאבינעט.

בזשעזשינער 11, טעלעפאן 37-63

אפען פון 9 פריה ביז 7 אוונד.

ד״ר אימיך נאז, האלז, אויערן קר	4½—5½
ד״ר קערשנער קינדער־קראנקה.	11-9 3-4½
ד״ר שיפמאן אינערליכע קראנקהייטען	2—12
ד״ר רובינשטיין הויט און געשלעכטס־קר.	1½—12½
ד״ר שטיינפעלד נערווען און גייסטיגע קר.	2—1
ד״ר גאלדבלאט אויגען־קראנקה.	1½—12½
ד״ר חיים כירורגישע קראנקהייטען	3—2
ד״ר שפערלאווסקי פרויען־און געבורטס־הילף	4½—5½

פּמיבאַ־טערפּיע, שפראך־שטערונגען הי שטאמלען א.א. אין פּאקען־שטעכן, קינסטליכע צרן־זון־בעשטראַל. אינ־שפריצונגען, מאסאזשען, עלעקטריזאציע, אפעראציעס אויף ערלויבטע מיזימען אין שטאט און לאבאראטאריעס יעדע אנאליזען אלע ארט עשריזען, אויך פלעבכס און בלוט

אימפונגען געגען שקארלאטין.

ביי דער לעטשניצע איז געעפנט געווארען

א רענטגען־אינסטיטוט.

ד״ר לאזשינסקי סטאר פאלסקא

צאהן־ארצט 10—1 3—6

קינסטליכע ציין, קארונען, מאסטען א. א. וו.

די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג

רעפארמאצקיע־פילען

מיט דער מארקע גייסטליכער בע־קאנט פון יאהר 1602 רעגולירען דעם מאגען, שיצען פון רעוכאטיזם, לע־בער־ליידען, געגען דיקקייט. אנטי רעמיזום, דאס קומען בלוט אי קאפ, שטילען די יסורים פון הע מאראידען, רייניגען דאס בלוט און בא נוגעגען צו אבכטרוכציע — גינסטיי דורב רייניגונגס־מיטעל.

צונעבראויכען 1 אדער 2 פילען א נאכט

פרייז פון א שאכטעל 1.35.

אוינבארבידנג פון דער אפטייק

Karczewski, Tuszyński, Warszawa, Trębacka 4

צו פערלאנגען אין די אפטייקען און סקלאדען מיט'ן „גייסטליכען" (Zakonnik).

664

OSŁABIENIE BLEDNICĘ

LECZY

HEMOGEN

oryginalny tylko z firmą

KLAWE

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען

און ערצטליך־דענטיסטישער קאבינעט

זגיערסקא 17 טעל. 16-33.

ד״ר ראקאווסקי נאז האלז, אויערן קר.	10—11 2—3, 6—7
ד״ר רוזשאנער הויט און געשלעכטס קר.	10—11 1—2
ד״ר גאלדשטיין־ אויגען־קראנקהייטען פאלאק	1—2, 7—8
ד״ר יוספסאן נערווען קראנקהייטען	12—2 הויז וכו.
ד״ר ראזענצווייג קינדער־קראנקהייטען	10-12 4-5
ד״ר פאפיערני פרויען און געבורטס־הילף	11½-1 5-6
ד״ר קאנטאר כירורגישע־קראנק.	4½-5½ וכו. 1—2
ד״ר חיינבערג אינ. חערץ לונגען	12—1, 6½—7½
ד״ר סטופעל רענטגען	12—2, 4—6
א. גראדזענטשיק צאהן־ארצט	3—7
נ. ראזעס צאהן־ארצט	8—2

צאהן־טעכניקלונג, בעליכטונגען, קארונען, מאסטען א.א.וו.

ביי דער לעטשניצע איז געעפנט געווארען

א רענטגען־אינסטיטוט

הײלונג פון הויט קראנקהייטען פון קאפ (פּארך) מיט רענטגענשטראלען. באר בעשטראלונג און דורכליכטונגען, קווארץ־לאמפע, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע, אלע מעגליכע אנאליזען. א קורס פאר שטאמלער. אימפונגען געגען שארלאך (שקארלאטין) פון 4—5 נאכם.

די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג

וויזיט אין דער שטאט.

ערצט.־קאסמעטיש. גאבינעט

פרל. מארקוס נעהמט אן פון 5—7 אוונד

Dr. med.

L. Pikielny

אוראלאג

ספעציעל ארצט פאר נירן בלאזן אין הארן־קראנק

• NAWROT 8

tel. 19-90

עמפפאנגט פון 4—7 אוו.

נעמט אויך אן אין דער לעטשניצע „Zdrowie" נאוואמיעסקא 3 פון ½12 ביז 2 זייגער נאכמ.

Dr. med.

H. LAJCHTER

צאהן־כירורג

דיאסטע־, קין־, גימען און צונג־קראנקהייטען.

Konstantynowska 9.

telefon 49-66

od 1½—5 po poł. 4604

Dr. ADAM

GROSGLIK

Al. Kościuszki 27

tel. 51-78

הויט־און וועגערישע קראנקה רענטגען און ליכט־הײלאינסט.

נעמט אן פון 4—7 אין אוונד

צוריקגעקעהרט

Dr. med.

W. EYCHNER

גינעקאלאג־אקושער

זגערזשער 11.

טעל. 34-72

נעמט אן פון 6—8 אוונד.

Dr. W. ŁAGUNOWSKI

Specjalista chorób skórnych, wenerycznych i moczopłciowych

przeprowadził się na ul.

Piotrkowskiej 70

róg Traugutta).

Przyjmuje od 8^{30} do 10^{30} rano, od 1-ej do 2^{30} pp., od 6 do 8^{30} wiecz. w niedziele i święta od 10 do 1-ej.

תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו כי חוק לישראל הוא משפט!!!

זאלסטו גלייך קומען צו לויפען אין ביורא

17 פיעטריקאווער 17

52 זאכאדניא 52

טעלעפאן 48-79

וואו עס ווערט געוויסענהאפט ערלעדיגט און געשריבען אלערליי ביטעס, קלאוזולעס, זאבעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, אפעלאציעס, אדוואקאניעס, אלערליי כפראוועס קארנע און ציווילע וועגען דירות אין אורזשאנד ראזיעמטשי ספעציאליסט פון שותפות־אקטען.

מיט אכטונג

י. מאנעלא, פעטריקאווער 17

רעכטס־קאנסולענט

א בעקוועמע

וואוינונג

פאר 1 אדער 2 ארבייטע־רינס איז איבערצוגעבען אין רוג בזשעזשינער און פראנציסקאנער אפערטען אין „נ. פ." אונטער A. M.

Kino MIMOZA

ul. KILIŃSKIEGO 178.

פון דינסטאג, ד. 17. ביז מאנטאג, ד. 23. סעפט. ד. י. איינשל.

בעצויבערנדער קארנאוואל אין ניצא.

די אויסשטאטונג שטייגט איבער אלץ, וואס איז ביז איצט גע־זעהן געווארען. אויסערגעוועהנליך אינטערעסאנטער סצענאריוש

דער קארנאוואל־קעניג

גרויסע עראטישע לעבענס־דראמע לוים'ן ווערק פון נ. סקאט א. נ. „דזשאקער", אין די הויפט־ראלען:

ELGA BRINK i GABRIEL GABRIO.

דאס קומענדיגע פראגראם: „וואלגא, וואלגא" מיט'ן אנטייל פון א רוסישען כאר.

יעהרליכער אווענד־קורס פאר וועבעריי

ביי דער

האנדווערקער־שולע

פאמארסקא 46/48, טעל. 80-63.

די קאנצעלאריע נעהמט אן איינשרייבונגען מאנטאג, דינ־סטאג, מיטוואך און דאנערשטאג פון 7—9 אוונד.

9139

פון דינסטאג, דעם 17 ד. ח. און פאלג. טעג! פראגראם № 40 גרויסע פרעמיערע!

די ריהרענדע עמאציאנירענדע פאסירונגען, וואס עס האבען איבערגעלעבט

6 מעדלעך זוכן א נאכט־לעגער

JENNY JUGO i GEORGE ALEKSANDER

נצחון פון צניעות און רעפינירטקייט אין די הויפטראלען:

פערשטארקטער סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ ריכטער.

אנהויב 4 א זייגער נאכמ., שבת און זונטאג 1 א זייגער בייטאג. אויף די ערשטע סעאנסען זענען אלע פלעצער צו 50 גר.

קינא־טעאטער

קאפיטאל

פראנציסקאנסקא 31

פון דינסטאג, דעם 17־טען סעפטעמבער און ווייטערע טעג! פרעכטיגע פרעמיערע!

פערשידענארטיג לעבען פון א טאכטער פון טויזענד מאטעס אין 10 אקטען א. נ.:

„דאס רעגימענט־מעדעל"

אין די הויפטראלען: BETTY BALFOUR i ALEKSANDER D'ARCY

בעקאנטמאכונג! פון שבת, דעם 21־טען ד. ח. זענען די פרייזען פון די פלעצער געהעכערט.

קינא־טעאטער

„UCIECHA"

אלעקסאנדראווסקא 36

אנהויב אין געוועהנליכע טעג 5 נאכמיטאג. שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג.

פערשט. סימפאנישער ארקעסטער.

מעכטיגסטע דראמע פון א מענשליך הארץ, געשיכטע פון אן אומגליקליכען פאטער, וועלכער האט איבער אלעם אין דער וועלט געליבט זיין זוהן, ריהרענדע בילד פון מאראלער צופוילטקייט פון דער נאך מלחמה'דיגער געזעלשאפט, וועלכער אנערקענט נאר וואהנזין פון ליידענשאפט, טענץ און פערגוויילונג.

אין די הויפטראלען:

H. B. WARNER, LOUIS WOLHEIM, ANNA NILSSON, ALICE JOYCE, CARMEL MEYERS, MARY NOLAN.

פאטער

דראמע אין 10 אקטען

פון דינסטאג דעם 17. ד. י.

גרויסער שלאגער!

קינא „ERA"

„פלארא"

זאווישא 22 (באלוט)

אנהויב פון די פארשטעלונגען 5 זייגער נאכמ. שבת און זונטאג 2 א זייגער בייטאג.

דער זאל איז מעבאניש ווענטילירט. פערשטארקטער סימפ. ארקעסטער

Złoty medal na Wystawie w Katowicach 1927 r.
Zastępca: S. B. Redlic, Łódź, Południowa 86.

דער בליהענדיגער שטעטעל

ב*)

און אז עס איז געקומען די צייט, ווען אלע דוכסים פון דער מדינה זענען זיך צונויפגעפאהרען קיין ווארשא אויף זייער גרויסער אסיפה, איז ער אויך געפאהרען, און דארטען אויף דער אסיפה האט מען איהם אנידערגעזעצט נעבען דעם קעניג פאניאטאווסקי, אויפ'ן ארט פונ'ם ערשטען דוכס, וועמעס נאמען ער האט געקראגען. און ער האט געפונען חן אין די אויגען פון קעניג מיט זיין שערפקייט, זיינע מאנירען און זיין איידעלען לשון. און ער איז געווען אין ווארשא א לאנגע צייט און פאר דער גאנצער צייט, וואס די אסיפה האט געדויערט, איז ער געווען צווישען די ערשטע קרובים למלכות.

איינמאל, בעת די דוכסים זענען געזעסען פאר'ן קעניג, האט איין דוכס דערצעהלט א מעשה, וואס האט זיך פערלאפען אין זיין דארף: פאר דעם יודישען פסח זענען א יודיש מיידעל און א גויאיש מיידעל ארויסגעגאנגען שפאצירען הינטער דעם דארף. אלע האבען געזעהען ווי זיי זענען ארויס פון'ם דארף ביידע צוזאמען, נאר צוריק געקומען איז בלויז איינע פון די מיידלעך, דאס יודישע. דאס גויאישע מיידעל איז פערשוואונדען און ביז אויפ'ן היינטיגען טאג איז זי נישטא. די יודען האבען זי געשאכטען און איהר בלוט פערנוצט פאר די מצות, וואס זיי עסען פסח. און אז דער דוכס האט פערענדיגט די מעשה, האבען זיך אפגערופען אלע אנדערע דוכסים, וואס זענען דארט געזעסען: וואס איז דא נייעס חידוש? אין אונזערע מקומות גנבענען די יודען אלע יאהר א סך פון אונזערע קינדער, שעכטען זיי און בענוצען זייער בלוט אויף פסח. און אז דער קעניג האט דערהערט זייערע רייד, האט זיך אין איהם אנגעצונדען א כעס אויף אלע יודען און עס האט אין איהם געברענט דער גרימצארן, ער איז דאך אבער פארט געווען א מלך און נישט געוואלט טון עפעס א זאך ביז ער וועט נישט זיין זיכער, האט ער זיך געווענדעט צו די שרים און זיי געפרעגט:

„זענט איהר זיכער, אזעלכעס אזוי ווי איהר דערצעהלט?" זאגען זיי: „דאס איז אזוי אמת, ווי דער טאג. און די גאנצע וועלט ווייסט, אז אין דעם ענין זענען די יודען רוצחים". איז דער קעניג נאך מעהר אין כעס געווארען און ער האט ארויסגעגעבען א גזירה, אז אלע יודען זאלען ארויסגעטריבען ווערען פון לאנד און זייער גאנץ פערמעגען זאל גענומען ווערען פאר דעם אוצר פון דער מלוכה, און ער האט געגעבען א בעפעהל, צו די שרייבערס, אז זיי זאלען פערשרייבען די גזירה אויף א פאפיר, און אז אלע דוכסים, וואס זענען אויף דער אסיפה זאלען אונטערשרייבען די קליינע שררות און דערנאך די גרעסערע און, צום סוף דער קעניג אליין בכבודו ובעצמו. ווי עס איז געווען דער מנהג אין קעניגרייך פוילען. און אלע דוכסים האבען געטון ווי דער קעניג האט זיי געהייסען. און דער געשמדטער דוכס איז די גאנצע צייט געזעסען און געשוויגען און קיין ווארט נישט ארויסגערעדט.

און אז עס איז געקומען די ריי, ווען דער געשמדטער דוכס האט געדארפט אונטערשרייבען די גזירה, האט איהם א קלאפ געטון דאס הארץ. ווארים כאטש ער איז שוין געווען פערזונקען אין די מ"ט שערי טומאה און איז שוין געווען אן אמת'ער שונא ישראל און רשע, האט זיך אבער דערוועקט אין איהם דאס פינטעלע יוד, ווען ער האט דערהערט וועגען דעם שקר-בלבול, אז יודען נוצען בלוט אויף פסח. איז ער אויפגעשטאנען פון זיין שטוהל און זיין גאנצער גוף האט געציטערט פון כעס און ער האט אויפגעהויבען זיין קול און אזוי געזאגט:

„אדוני מלך און געעהרטע דוכסים! הערט זיך צו צו מיינע רייד, די רייד פון א שונא ישראל, וואס קען די יודישע אמונה און אלע איהרע פערבארגענישען. את חטאי אני מזכיר, איך בין אליין געווען א יוד און ווער פון אייך ווייסט דען נאך אזוי ווי איך, וויפיל שלעכטס עס איז דא ביי דעם דאזיגען פאלק? איך קען אלע זייערע נארישע מנהגים, און ווייס די סודות פון אלע זייערע מצות, נאר דאס, וואס איהר זאגט, אז זיי דארפען האבען בלוט אויף פסח, און איטליכער פון אייך ווייסט צו דערצעהלען פון עפעס א מעשה, וואס האט געטראפען אין זיין געגענד — דאס אלץ איז שוא

*) זעה „נייער פאלקסבלאט" נומער 215.

א וואונדערליכע מעשה מיט א יודישען סוחר, וואס האט זיך געלאזט איבעררעדען פון א פריצ'טע, זיך געשמד'ט און איז געווארען א דוכס, און ווי אזוי ער האט דערנאך תשובה געטון איבער אן עלילת דם, — פון די וואונדערליכע יודישע פאלקס-מעשיות

געקליבען און אנגעשריבען פון ר. איילזאבד

ושקר, און איך בין ערוב אויף מיינע רייד מיט מיין לעבען און מיין פערמעגען. ווארים אין דער יודישער תורה שטעהט בפירוש געשריבען, אז מען טאר נישט עסען קיין בלוט פון בהמות, חיות און עופות, און מכל שכן נאך דאס בלוט פון מענשען. און איך ווייס זיכער, אז די אלע מעשיות זענען אויסגעטראכט און איך וועל דעריבער נישט געבען מיין חתימה אויף א כתב, וואס איז געבויט אויף א שקר".

צווישען די דוכסים איז געווארען א גערודער. נאר אז דער קעניג האט דערהערט דעם געשמדטען דוכס'עס רייד, איז איהם דאס ארויף אין זינען, און ער האט איהם איבערגעפרעגט: „הייסט עס, אז דו זאגסט בפירוש פאר אלעמען אין די אויגען, אז די יודען דארפען נישט קיין בלוט אויף פסח, און אז זיי האבען קיינמאל אזא זאך נישט געטון?" ענטפערט דער דוכס, דער משומד, מיט א הויך קול: „איך זאג בפירוש פאר אלעמען אין די אויגען, אז די גאנצע מעשה איז א ליגען און נישט מעהר ווי א שקר בלבול, וואס שלעכטע מענשען האבען אויסגעטראכט, און איך בין ערוב פאר מיינע רייד".

דא האט דער מלך דערקענט, אז דער משומד זאגט דעם אמת, האט ער אויסגעגאסען זיין שפאט און כעס אויף די שרים און ער האט בטול געמאכט די גזירה און צעריסען דעם כתב מיט אלע חתימות און נאך דער מעשה האבען זיך אלע דוכסים אויפגעהויבען, זענען זיך צעפאהרען יעדער אין זיין היים.

3.

וועלען מיר לאזען די דוכסים פאהרען אהיים און מיר וועלען זעהן, וואס עס איז פון אזעטער אן געשעהען מיט דעם געשמדטען דוכס. אונזער דוכס איז אויך אהיימגעפאהרען. נאר עפעס גאר אנאנדערער, ווי ער איז געפאהרען קיין ווארשא. צו דער גרויסער אסיפה פון די דוכסים איז ער געפאהרען א לוסטיגער און א פרעהליכער, ווייל ער האט געוואוסט, וועגען דעם גאנצען כבוד, וואס עס ווארט דארט אויף איהם. אבער אהיים-פאהרען איז ער מיט א בעטריבט הארץ און מיט א געבויגענעם קאפ, ווארים פאר דער מצוה, וואס ער האט זיך איינגעשטעלט צו בעשירמען זיין פאלק האט מען זיך אין הימעל מרחם געווען אויף איהם און מען האט דארטען משגיח געווען אז ער זאל זיך ראטעווען פון דער טומאה. און אז ער האט זיך אויפגעזעצט אויף דער קארעטע צו פאהרען אהיים, האט ער זיך דערמאנט, וואס ער איז געווען איידער ער האט זיך געשמד'ט און ער האט זיך דערמאהנט אן זיין פריהערדיגער ווייב און קינדער און אן זיינע ברידער, די יודען, וואס עס האט אויף זיי געשוועבט אזא סכנה, און ער איז אינגאנצען צומישט געווארען, און ער האט נישט געוואוסט, וואס ווייטער צו טון. אזוי איז ער געזעסען פערזונקען אין מחשבה'ת א גאנצען וועג אהיים און ער איז שיער נישט משוגע געווארען.

און א נייער־יים האט געווארט אויף איהם די [illegible] זיך שוין אויסגעקוקט די אויגען. אז ער זאל קומען צוריק, די דוכסה, וועלכע האט איהם זעהר ליב געהאט, און זיך אומקעהרען אהיים. און ווי זי האט דערזעהן, אז ער קומט צופאהרען, איז זי ארויסגעלאפען פון פאלאץ, איהם אנטקעגען און האט איהם געהאלזט און געקושט, און צו איהם גערעדט מיט גרויס ליבשאפט. נאר ער האט אפגעקעהרט דאס פנים פון איהר, ווארים אויפ'ן וועג אהיים איז איהם אלץ נמאס געווארען, זיין ווייב און איהרע קינדער, זיין פערמעגען און אלע תענוגים פון הויף, און אז די דוכסה האט דאס דערזעהן, האט זי זיך זעהר דערשראקען, און איהם געפרעגט, וואס איז אזוינס געשעהן, ער האט אבער גארנישט געענטפערט. האט זי געמיינט אפשר איז ער מיד פון וועג, האט זי איהם אפגעלאזען און איז אריין אין איהר חדר און זיך צעוויינט, ווארים איהר הארץ איז געווען שטארק בעטריבט.

און אונזער געשמדטער דוכס איז ארומגעגאנגען גאנצע טעג ווי א צעמישטער, האט נישט געגעסען און נישט געשלאפען. נאר ארומגעבלאנדזשעט אין די פאקאיעס פון זיין פאלאץ און צווישען די בוימער און גארטען און האט זיך אין ערגיץ קיין ארט נישט געקענט געפונען. די דוכסה איז צוגעשטאנען צו איהם, ער זאל איהר זאגען וואס איהם איז, נאר ער האט נישט געקאנט פועל'ן ביי זיך, אז ער זאל איהר אויסזאגען דעם אמת. האט דאס איהם נאך מעהר געפלאגט און ער איז ארומגעגאנגען ווי א משוגענער. זיין אויפפיהרונג האט אויך ארויפגעווארפען א מרה־שחורה אויף דער פריצטע און ווי זי האט געזעהן, אז זי וועט פון איהם גארנישט ארויסקריגען, האט זי זיך איינמאל אפגערופען צו איהם און געזאגט:

„איך זעה, מיין מאן, אז פון זינט דו האסט זיך אומגעקעהרט פון דער הויפטשטאט בינסטו אן אנדערער מענש געווארען און געהסט תמיד ארום פאר מרה־שחורה'ט. איך ווייס נישט פון וואס דיר איז דאס געקומען; איך ווייס נאר, אז עס טויג נישט אזוי, און דו דארפסט זעהן פון זיך צו פערטרייבען די טרויעריגקייט. דעריבער מיין איך, אז די בעסטע עצה וואלט געווען, דו וואלסט זיך א ביסעל ארומפאהרען איבער די שטעט און דערפער, וואס געהערען צו אונז, זיך צוקוקען צו דעם טועכץ פון מענשען — דער זייעט און יענער שנייד'ט, דער בויט, און יענער וואפט אין בנינים; דאס וועט צעשטרייען דיינע מחשבות און צונעמען די מרירות און טרויעריגקייט, וואס דו האסט מיט זיך מיטגעבראכט פון ווארשא".

איז איהם די דאזיגע עצה וואוילגעפעלען, ווארים ער האט זיך געטראכט, דאס וועט זיין דער בעסטער וועג ווי אזוי פטור צו ווערען פון זיין ווייב און קינדער, וואס זענען איהם נמאס געווארען. ווארים אויף אזא אופן וועט ער כאטש א קורצע צייט נישט דארפען זיין מיט זיי צוזאמען אונטער איין דאך און זעהן זייערע פנים'ער.

האט ער זיך געהייסען איינשפאנען א גוטע און שעהנע קארעטע און זיך געלאזט פאהרען איבער פעלדער און וועלדער און אויפ'ן וועג האט ער די גאנצע צייט געטראכט ווי אזוי ער זאל אינגאנצען אוועק פון דעם הויף, דער פריצטע, די קינדער און אלע גויאישע זאכען. און אז ער איז צוגעקומען מיט זיין קארעטע נישט ווייט פון קאלבישאוו, האט ער זיך דערמאהנט, אז דארטען וואוינט דער גרויסער צדיק, וועלכער האט דערנאך זיך בערימט אין אפטא. איז איהם איינגעפאלען: לאמיך אריינגעהן צום רב, פאר איהם אויסגיסען מיין ביטער הארץ און בעטען ביי איהם אן עצה. וואס ער זאל ווייטער טון. האט ער געלאזט שטעהן זיין קארעטע הינטער דער שטאט ביי א פויער. אויסגעשפאנט איינס פון די פערד און זיך געלאזט רייטען אין שטאט.

די יודישע פרוי אין פערסיען

די געבורט פון א מיידעל ווערט אין א יודישער פאמיליע אין פערסיען נישט אויפגענומען מיט קיין גרויסער שמחה. דער פאטער האט ענטוישונג, די בני-ביתו זענען אומצופריעדען און אויך די מוטער, די געווינערין, האט שטארק צער. אזוי הויבט זיך אן דער טרויעריגער און יסורים-פולער לעבען פון דער פרוי. דאס קינד וואקסט אהן דער מינדעסטער בעציהונג פון ליבע צו זיך, מען איז נישט שטארק מטפל מיט איהר ריינקייט, כדי איהר קליידונג אמת, מען שיקט זי אין א שולע אויף צו בעקומען א שטיקעל אנפאנגס-בילדונג, די צאהל שילערין אין די יודישע שולען בעטרעפט אן ערך צען פראצענט פון דער אלגעמיינער צאהל שילער. אפט נעהמען די עלטערן אפ דאס מיידעל פון דער שולע, און זאגאר די רייכע טוען אזוי. א מיידעל, וואס האט צוויי יאהר בעזוכט די שולע זייענדיג אלט 4—6 יאהר, לערנט זיך נאטירליך כמעט גארנישט אויס, און וואס זי האט געלערנט, פערגעסט זי גיך באלד. פערהאן שטעט, וואס האבען בכלל נישט קיין שולע פאר מיידלעך, ווי שיראז, יאזד.

די טאכטער דארף בכלל תמיד שווייגען: זי טאר נישט לאכען, אדער אויפהויבען דאס קול, און זאגאר וויינען דארף זי אין דער שטיל, בעהאלטענערהייט. ס'מיידעל ארבייט א סך אין דער הויזווירטשאפט. העלפענדיג אויפרוימען די צימערן און ביינטשען די קינדער. פערהאן שולען (האמאדאן, קאשאן), אין וועלכער מע לערנט האנד־ארבייט: שטריקען, שטיקען, וועבען טעפיך־ארבייט, ביי די דאזיגע ארבייטען ווערען בעשעפטיגט א סך קינדער־מיידלעך. אין עלטער פון 6—7 יאהר קומען זיי אן אלס העלפערינס און אין די לעהר צו וועבערינס און שטריקערינס: איינציגע חדשים בחנם. אהן שום גע־צאהלט. און דערנאך פאר לוין.

די זיסקייט פון דערוואקסענער ליבע איז דעם מיידעל אויך פרעמד. זי איז נאך גאר א קינד, און שוין נעהמט זי ארום די אטמאספערע, וואס הערשט אין הויז, און וואס איז פול מיט זארג פאר איהר גורל: ווי קריגט מען פאר איהר א מאן? און קוים איז דאס מיידעל שוין איבערגעקומען אויך די דאזיגע תקופה, איז זי פאלט שוין אריין אין א וועלט פון אייביגער טרויער: געוויין, תפילה, און אייביגער זיפץ — דאס איז איהר חלק, א קוש, א צערטליכקייט, ליבע און אכטונג — פון דעם ווייס זי נישט, נישט אין דער קינדהייט, און נישט אין איהר רייפקייט. די טעכטער ווערען זעהר פריה רייף און א מיידעל פון 8—9 יאהר איז לויט איהר אויפפיהרונג און האלטונג א דערוואקסענער מענש. זיי זענען נאאיוו און צניעותדיג, ערנסט און פראקטיש, די צאהל טעכטער איז גרויס און שטייגט איבער בעדייטענד די צאהל זיהן.

בנוגע חופה וקדושין איז נישטא קיין אונטערשיד צווישען ארעם און רייך. אין טעהעראן האב איך געזעהן מיידלעך פון צוועלף יאהר, טעכטער פון רייכע עלטערן, וואס האבען געזויגען קינדער, אדער זענען געווען מעוברת, אין שיראז האט מען זיך נוהג געווען איבערצוגעבען 8 אדער 9־יעהריגע קינדער אין רשות פון זייער מאן. אין איספאהאן איז א דאנק דער כסדרדיגער ווירקונג פון דער שולע אין משך פון צוואנציג יאהר, דער צושטאנד געווארען אביסעל אנדערש, און אויב אויך דארט מאכט מען חתונה די קינדער־מיידלעך, גיט מען זיי אבער איבער צו די מענער ערשט אין עלטער פון 13 יאהר און אפילו נאך עלטער. עס פערשטעהט זיך, אז אזעלכע חתונות ברענגען מיט זיך א סך קרבנות פון קראנקהייטען און טויט.

א מיידעל, וואס ווערט אלט 13 יאהר און האט נאך נישט חתונה געהאט, איז שוין א „פערזעסענע מויד", און געפינט נישט מעהר קיין בעלנים, אין שיראז, וואס איז בערימט מיט די פריהע חתונות (אין שיראז איז נישטא קיין שולען) איז פערהאן ארום דריי הונדערט מיידלעך, אזעלכע „אלטע בתולות" פון 13 יאהר און מעהר. דער רוב פון זיי בעשעפטיגט זיך מיט מלאכה, אויב עס טרעפט, אז ביי איינעם שטארבט די פרוי, און ער איז שוין אן אלטער מאן — קלייבט ער זיך אויס א פרוי פון די „פערזעסענע מיידען". אויך ווען א זוהן פון רייכע עלטערן איז א קראנקער אויף עפילעפסיע א.ד.גל. און קיינער וויל איהם נישט געבען קיין טאכטער פאר א פרוי — ווערט דאן „בעגליקט" איינע פון די „אלטע בתולות", איך האב וואס אמת, געהערט אין שיראז פון ראש הקהל, אז ער האט ארויסגעגעבען א תקנה, אז מען טאר נישט איבערגעבען קיין פרוי צום מאן, איידער זי ווערט אלט 12 יאהר. און ער גיט טאקע אליין אכטונג: אז די תקנה זאל ווערען אויסגעפיהרט. אין רוב פאלען הערט אויף דאס מיידעל נאך דער חתונה צו בעזוכען די שולע און עס טרעפט, אז די פיהרער פון די שולען בענוצען דעם גאנצען כוח פון זייער איינפלוס, כדי צו צווינגען די עלטערן, אז זיי זאלען לאזען זייער חתונה־געהאטע טאכטער ענדיגען די שולע. פ(—ן).

דער מאלפע-מענש

16) (סענסאציאנעלער ראמאן)

מאריס האט דערויף א שאקעל געטון מיט'ן קאפ, און איז ארויסגעלאפען פון דעם נאכט-צימער אין גארטען.

צולויפענדיג צו א ווינקעל האט ער ארויסגעכאפט זיין רעוואלווער ארונטערגענומען דעם קוילען־שיצער און בעהאלטען איהם אין קעשענע.

אין פינף מינוט שפעטער האט איהם געוואפנט געטראפען ארומשפרייזען איבער די בייטען, און איז צו איהם צוגעגאנגען.

— איהר האט געפונען?

— ניין, אין גארטען איז קיינער נישטא. מיר האבען מסתמא א טעות געהאט...

— איהר האט דאך פארט געזעהען?

מאריס האט געענטפערט אומענטשלאסען.

— מיר האט זיך אויסגעוויזען, אז איך האב געזעהן, — האט ער געענטפערט און שנעל ענדערנדיג די טעמא פון געשפרעך, האט ער א פרעג געטון:

ווען פאנגט איהר אן די נאכט-אויפנאהמע?

— אהא! איהר האט שוין דווקא יא געזעהן, מיסטער בראקמאן... ס'איז טאקי געווען א קאפ?...

מאריס האט א ציה געטון מיט די פלייצעס.

קאפיטעל נ"ין

דאס אפענע פענסטער

די פוהר מיט דער דינאמא-מאשין איז אריינגעפאהרען אין גארטען און געבליבען שטעהן אונטער די בוימער.

די פראזשעקטארען האבען אויפגעלויכטען, און דער פאדערשטער טייל פון דעם אלטען הויז האט זיך בעגאסען מיט א העלער אומנאטירליכער ליכט.

א פערבייפאהרענדער שאפער איז צוגעקומען זאך. נאהענט, כדי א קוק צו טון אויף דער טשיקאווער

— וואס וועט דא פארקומען? — האט ער א פרעג געטון.

— מ'עט מאכען אנ'אויפנאהמע! — האט מאריס געענטפערט.

— אנ'אויפנאהמע פאר די קינא'ס? הייסט עס, די טרופע פון מיסטער נעוובארט איז דא איצט?

— וואוהין פאהרט איהר? — האט מאריס פלוצים א פרעג געטון. — איהר וועט מיר מוחל זיין, וואס איך פרעג אייך, אבער אויב איהר פאהרט קיין טשיטשעסטער, וועט איהר מיך אפשר צופיהרען?

— זעצט זיך, — האט דער שאפער פריינדליך פארגעשלאגען — איך פאהר אין יענער זייט און איך קאן אייך אפפיהרען אין שטאט אריין.

אויפ'ן וועג האט ער בעשיט מאריס'ן מיט פראגען: קינא, וועגען דער טעכניק פון אויפנאהמעס, וועגען די שכירות פון ארטיסטען, וועגען אמוזאצען פון דער פילם-פראדוקציע א.ד.גל.

מאריס האט געבעטען, אז דער שאפער זאל זיך אפשטעלען, וואו עס האט געוואוינט זיינער א בעקאנטער, זיינער א געוועזענער שול-לעהרער, וועלכער האט זיך איבערגעצויגען קיין טשיטשעסטער, און וועלכער האט פערמאגט א גרויסע ביבליאטעק.

אפזאגענדיג זיך פון זעצען זיך עסען, האט מאריס דערקלערט, זיין געוועזענעם לעהרער, וואס ער דארף צו האבען און יענער האט זיך אוועק פונאנדערגעלאכט:

— איך געדענק עס גאר נישט, צי איהר זענט אמאל געווען א פלייסיגער שילער — כ'מיין אין אייערע יונגע יאהרען, אבער אויב איהר פערלאנגט שטעהט מיין גאנצע ביבליאטעק אין אייער רשות. איפשר וואלט איהר איינגעחזר'ט א קאפיטעל ווירגיל, בעדארפט איהר איהם נישט זוכען — דא האב איך איהם...

(פארטזעצונג פאלגט)

הומאר — דער קונדרס — סאטירע

צוזאמענגעשטעלט זארג א. שארפצינגעל

פאליטיק פון דער וואך

וי האלטען מיר אין דער וועלט?

סאַעריקא אַנערקענ:ט די סאָוויעטען. רעדיוזרי און איצט האַלט עס אויך שוין דערביי, אַז די כאַוויעטען זאלען אנערקענען אַמעריקא.

אין דער דיפלאָמאַטישי ערהע'ט טוט זיך צו־ליב דעם חושך. מען האט מורא, אַז אויב די סאָוויעטען זאָלען פאַקטיש אַנערקענען אַמעקריא דע־יורי, קאָן דאָס זיין אַ טויט־קלאַפ פאַר אַמעריקא, פאַר וואָס מען רעכענט אַזוי, האַלטען די דיפלאָמאַטען דערווייל בסוד.

פול מיט סודות איז אויך די פאליטישע לאַ־גע אין פוילען, דער ברנז־שפיל צווישען רעגירונג און סיים, איז מ מיט שערי סודות, נעה וויים וואס די צדדים ווילען, אַז קיינער ווייסט נישט, וואס ער מיינט.

פון די אַלע סודות איז אבער שוין געווירען געוואָרען אַ סוד, אַז פילסודסקי וויל אַ עקוואַרפען דאס כאָליטישע טשעמאַ אַנטשיקעל, זאל נאר בלייבען ביים שווערדעל.

פלעגט דאך מיין באָבע זאגען, אַז קינדער און זקנים מעגען זיך שפּילען מיט שווערדלעך. עס מאכט נישט אויס.

צו איך זאג אויך דאסזעלבע, איז נאך דער־וויל אַ סוד.

אַ דאנק־דעפּעשע פון די אראבער

דער לאנזער האַנרעלס־אָנגעשטעלטער פער־איין האָט בעקומען פון די ארץ־ישראל'דיגע אַראַבער פאַלגענדע דאנקדעפעשע:

„פון טיפען האַרצען זענען מיר אייך האַנקבאַר פאר דעם מיטגעפיהל, וואָס אַזער־קענונג, וואס איהר דריקט אונז אויס פאַר אונזער ריינער, הומאַניטאַ ער, איידעל־מענ־שליכער און אידעאַלער בלוטיגער שחיטה, וואס מיר האבען דא איינגעאָרדנ:ט איבער די פאַרבאַרישע, נישט־קולטורעלע און האַלב ווילדע יודען. אויף ווי ווייט די יודען זענען קולטורעל אָפּגעשטאַנען, בעווייזט דער פאַקט, וואס זיי מאַכען ווילדע געשרייען אי בער דער וועלט.

דער פאַקט, וואס עס האבען זיך אין לאדז נאך געפונען אַביסעל מענשען, וועלכע פיהלען אונז מיט, גיט אונז מוט צו ווייטער צו מאַרשירען איבער די יודישע הייזער מיט געשאַרפטע מעסערס.

מיט איבערגעגעבענער אַראַבישער הויכאַכטונג

צ.ק.פ.ר.א.א.י.ב.א.

עס רוקט זיך — עס גייט...

אָפּגעפּטר'ט שוין דער זומער
מיט די היצען, מיט דעם שוויס
איצטער קומט שוין הערבסט אין שטעטעל—
און עס ווערט מיר ווידער... הייס:

ס'איז אַ קלייניגקייט, איך פרעג אייך,
עפּים ג ינן אויפ'ן וועג
אַנגעלייגטע פיינע אורחים:
ס'רוקען זיך די יום־טוב־טעג...

ראש השנה, יום כפורים,
און די שיינע סוכות־וואך...
ב:ת ביי מיר איז, לא עליכם,
גרעסער נאָך אין מאָש דאָס לאָך...

און דערנאָך אַ מעשה — ווינטער
ווייסער װ נטער אויף דער וועלט —
און פיליימס, וי פאַ־יאָהרען
מיט אזאַלכע פרעסט און קעלט...

הייסט עס קורים: יום־טוב! יום־טוב!
בגדים פאַר'ן ווייב און קינ"...
פאַר'ן ווייב די ווינטער־מאַדע,
ווי מיר, נעבעך! ווי און ווינד!...

פאַר'ן קינד שכר לימוד, ביכלעך
תיכף מוז מען אויפ'ן אָרט!—
עס זאָל דאָס קינד נישט
שפעטער קענען אוי סרעדן יודיש וואָרט

אבי כ'זאָל נאָר אַלץ „דאָסטאַרטשען'
פונים פ:געל־מילך זאָל זיין —
ברויט מיט בילקעס אינ־ערוואַכען,
און אויף יום־טוב פיש און ווייַן...

אוי, ס'איז אוים שוין מיט דעם זומער,
הימלען קוקען אַפּט שוין בייז,
און, בעת ציטערען פאַר קעלטען
ווערט מיר פלוצים מאָרנע הייס...

יאָקעל בן פלעקעל

זיין אפּעטיט בייט זיך

אַנקעל סעם האָט נישט קיין אַפּעטיט פאַר'ן באָלשעוויזם, אָבער האַנדעל מיט רוסלאַנד—מהיכי תיתי...

דער נייער סעזאָן אין יודישען טעאַטער

(אינטערוויו ספּעציעל פאַר די לעזער פון „קונדרס")

מיר האָבען געשיקט אונזער מיטאַרבייטער ער זאל אינטערוויואירען דעם דירעקטאר א. בעזמאַן, וועגען נייעם ווינטער־סעזאָן אין היגען יודישען טע־אַטער.

אויף דער פראַגע פון אונזער מיטאַרבייטער וואָס ער האָט ברעה צו טון צום נייעם סעזאָן, האָט דיר .בעזמאַן געענטפערט:

איך האָב ברעה: אויסצובויען אַ טעאַטער אויף פינף טויזענד פלעצער מיט אַלע נייעסטע טע־אַטראַלע טעכנישע איינריכטונגען; די ליכט־עפעק־טען זאלען נישט האָבען צו זיך קיין גלייכען אין דער גאַנצער טעאַטראַלער וועלט; די טרופּע זאל בע־שטעהן פון פאַלגענדע אַרטיסטען: מאָריס שוואַרץ, מיכאַלעסקאַ, לעבעדיעוו, יוליוס אַדלער, מאַרק שווייד בן עמי, וואלף זילבערבערג, שלמה קוטנער, זיגמונד טורקאָוו, הערמאַן שעראַזקי, באַטאַמאָוו, לודוויג זאַץ, סוני ווייזענפריי, מאָריס מאשקאָוויטש, יעקב מעסטעל, מאָריס ראָזענטאל, אורא, זלמן שניאור, נאַכבוש, יוזעף שילדקרויט.

מאַלי פיקאָן, זינא גאָלדשטיין, צילא אַדלער, פאָטאַצקא, בעטי גערסטען, נעמי, עלמית, בעטי קע־נניג, עמיליא אדלער, בעטי דאלסקא, אירא קאַמינ־סקא און מיין ווייב.

דער רעפּערטואַר זאל בעשטעהן פון מאסקווער יודישען קאַמער־טעאַטער, פון ריינהאַרד און פיסקאַ־טאר־טעאַטערס און די לעצטע לעבענס־בילדער מיט געזאַנג און טענץ פון די אַמעריקאַנער שלאַגערס.

דאָס האָב איך ברעה צו טון, נאָר וואס עס וועט זיך מיר איינגעבען אויסצופיהרען, דאס וועט מען זעהן אין פאַרשטעהענדען ווינטער.

מאריס לאַמפּע געזעגנט זיך

(בריף אין רעדאַקציע).

זעהר געעהרטער רעדאַקטאָר פון „קונדרס"!

ערלויבט מיר אייך צו דאַנקען פאר אפדרוקען מיין בריף.

איך האָב אייך שוין איינינע מאל צוגעזאגט, אַז איך פערלאָז אייך, נאָר אַלץ קיין וואָרט נישט געהאַלטען. גלויבט מיר, אַז איך בין נישט שולדיג איהר וואלט שוין לאַנג געהאַט פון מיר פטור געווארען, ווען נישט וואס בעזמאַן האט מיך געהאַל־טען ביי די פאלעס און וואס יצחק קאַצענעלסאָן האט ביי מיר איינגערעדט אַ „קינד אין בויך".

זיי ביידע זענען שולדיג דערין, וואס איך האָב אייך געמאַטערט אַזוי לאַנג מיט מיין ליטעראַרישע שפּילעכץ, אויב איהר ווילט נעהמען נקמה, דאַרפט איהר עס נאר נעהמען אין זיי ביידען, איך בין נישט שולדיג.

און ,אויב, חס ושלום, איך זאל נאָכאַמאָל צו־ריקקעהרען צו אייך, קיין לאָדז, וועלען ווידער אַמאָל ריזעלבע זיין די שולדיגע

מיט דאנק און טעאַטראַלען גרוס
מאָרים לאַמפּע

עס טוט איהם באנג

— דערמאַהנט זיך דיין מאַן אַמאָל פון אייער 3 חאַכצייטסרייזע?

— אַז נאך וויאַזוי? ערשט נעכטען האט ער זיך בעקלאָגט, וואס פאר א שאר דאס געלד איז געווען וואס האט איהם געקאָסט, ער זאגט, אַז מיר האבען דאס איצט געקאָנט אויסנוצען פאר די קאסטען פון אַ גט.

א־אָפּ פון דער צונג

(קורץ און שארף)

צוויי מייל אונטער וואַרשא, האָט ביי סטרי־קאָוו איז פער.אַנגענ:ע וואך 'פרייטאָ־צוי־נאַכטס, פּרשת ,משפּטים" פארגעקומען אַזאַ מין מעשה:

אַן אַ .טער בעט ער פון אַ יאהר 17 און נע־נאַגען אין גערירכטען ביאַלאָוושער וואַלד אריין קלויבען יאַ:רעס. מיט איהם איז כיט.ע אַנגען זיין 22־יהעריגע אייניקעל, אַ שי:ער פון דער צווייטער אַבטיילונג אין דער קאַסקיוואַ :ער פאוושעכנער שול.

קומענדי נאָך וואַלד אַריין און אנטרעפענ:דיג אויף די שוואמען, פרעגט דער זיידע דעם אייניקעל:

— זאג מיר, כ'בעט דיך, זיידעשי, וואס זענען אט די „מענשעלעך" וואס וואקסען דא?

— דאס זענען שוואַרצע יאַגרעס, ענטפערט איהם דער זיידע.

— טאָ פאַרוואס זענען זיי אַזוי רויט און שפּי־ציג, זיידעשי?

— טאָ פאַרוואס זענען זיי אַזוי רויט און שפּי־ציג, זיידעשי?

— וויל זיי זענען נאָכנישט רקח, דעריבער גע־נען זיי גרין און פיערקאַטיג...

מחמת די זוז האט געברענט, ווי אין חודש טבת, זענען זיי געוואָרען שטאַרק דורשטיג, האט דער אַלטער זיידע, דער 17־יאַהריגער בעטלער, אַראָפּגע־נומען פון דער פּלייצע אַ זאַק מיט גרינעם בורקער באָרשט און האט געוואָלט מכבד זיין דעם 23־יעהרי־גען אייניקעל, האבען זיי קיין גלאז נישט געהאַט דאָס האט דאָס 23־יעהריגע אייניקעל אַרויסגענומען פון דער וועסטע־קעשענע אַ ראַ יאַ טובע און געמאכט פון איהר אַ גלאָז און געגעבען צו טרונקען דערפון דעם 19־יעהריגען זיידען.

האבען זיי אַלע ביידע אויסגעטרונקען דעם זאַק רויטען קלייען־באָרשטש און עס האט פלוצלונג אנגעהויבען צו שפּילען...

געהערט שפּילען האבען זיי זיך ביידע אויפגע־כאַפּט און געלאָפען אַזוי לאַנג, ביז זיי זענען אַרויס־געפאַלען פון די בעטען...

דעם דאקטארס רפואה קען איהם קראנק מאכען

ראקטאר (צו דער פרוי): ווען עס כאַפּט אייער מאַן אַ שטאַרקער בויך־ווייטאָג זאלט איהר איהם גע־בען אַ גלעזעלע בראָנפען.

פרוי: גאט מיינער, איצט וועט ער שוין קיינמאל נישט געזונד ווערען.

פון אויסלענדישען מארק

די לאנגע דרשה

נו, וואס האָט עפּעס דיין פרוי געזאגט, ווען דו ביזט נעכטען אַהיים:עקומען שפּעט נאָך האַלבע נאַכט?

— פאַרלויפיג קאָן איך דיר נאך נאר נישט זאגען, — זי איז נאך מיט איהרע רייד נישט פערטיג.

נאַטירליך

— און וואס מאכט עפעס אייער פריינד נ.?

— אַזוי! און פון וואס איז ער געשטאָרבען?

— אָ, ער לעבט דאך שוין נישטמעהר.

— אַ נאַטירליכער טויט.

— דהיינו?

— אַנ'אויטאָמאָביל האט איהם איבערגע־פאהרען...

שטארקע ליבע

זי: ווי אַזוי זאל איך גלויבען אַז אייער ליבע צו מיר, אַז ערשט מיט צוויי טעג צוריק האט איהר מיר געשוואוירען, אַז איהר ליבט מיך ביז משוגעת און נעכטען האט איהר נאר געקושט אַן אַנדערע?

ער: נו, איז דאס דען נישט קיין בעווייז, אַז מיין ליבע צו דיר האט מיך אַזוי צעדרעהט, אַז איך ווייס שוין נישט וואס איך טו?...

אומזיסטע אַרבייט

פאטער (צו זיין קליינעם זוהן): געה, ברענג מיר אַריין אַ בענקעל. איך וועל זיך אַרויפשטעלען און איבעררוקען די וויזערס פונ'ם זייגער. ער איז הינטערשטעליג מיט צוויי מינוט.

מוטער: חכם מיינער, ביז דאס קינד וועט אַרי־ריינברענגען דאס בענקעל וועלען דאך די צוויי מי־נוטען שוין זיין פאַריאיבער...

פון באנק צו באנק

זי: לאָמיר, מיין טייערער, זיך געהן זעצען אין פּאַרק אויף אַ באַנק.

ער: יאָ. אבער איידער איך וועל מיט דיר פערברענגען אויף אַ באַנק, וואלט איך קודם וועלען וויסען, צו האָסט עפּעס אין באַנק..

שפּאס פון פאמיליען־ווינקעל

ניפטיג

יונגע ווייבעל (צו איהר מאַן): הערסטו מיין טייערער, היינט איז אין הויז געקומען אַן אַרימאַן, האט ער ב יימיר אַרויסגערופען אַזויפיל רחמנות, אַז איך האָב איהם געגעבען אַ גילדען און אַ טעלער זופּ.

מאַן: נו, און ער האט די זופּ אויפגעגעסען?

פרוי: זיכער!

מאַן: אויב אַזוי, האט ער דעם גילדען כשר

אריינגעפאלען

מאַן (צו זיין פרוי): הער־ושע, מיין טייערער, טאָמער וועל איך היינט אויסגעבען נאך אַלץ זיין צופיל פערצוטען, מיט מיינע געשעפטען, וועל איך דיר צו־שיקען אַ בריוועל.

פרוי: עס וועט נישט נויטיג זיין מיין טייערער, איך האָב שוין דיין בריוועל אַרויסגענומען פון דיין ביזים־קעשענע...

גאנץ פשוט

פאטער: (פון טירעל צו אַ יונגנמאַן): ווי קומט עס, וואס איך האָב דיך געטראָפען קושען מיין טאכטער?

יונגערמאַן: איך האָב אייך נישט געהערט אַנקומען...

אַמאל און היינט

אייניקעל (בעטראַכטענדיג דעם קרושיק־רינג פון זיין אַלטער באָבען): זעה סאראַ שווערע רינגען מען האט געמאַכט מיט פופציג יאהר צוריק!

באָבע: פערגעס נישט, אַז אין מיינע צייטען האט מען געמאַכט אַ חתונה־רינג, וואס זאל בלייבען אויפ'ן גאַנצען לעבען.

מאטעמאטיק

שואל: זאָג מיר, יואל, וויפיל דרענגער האט אַ חופה?

יואל: וואס הייסט? פיר דרענגער.

שואל: און איך זאג, אַז פינף.

יואל: ווי אַזוי?

שואל: צוזאמען מיט'ן חתן..

לאדז, 20 סעפטעמבער 1929

נייער פאלקסבלאט

לאדז,

פון זשול ווערן ביז גראף צעפעלין

עס איז געווען א גאנץ פיינע בריה'קייט פון „גראף צעפעלין" צו מאכען א רייזע ארום דער וועלט. דר. עקענער וועט דערפאר קריגען א סך כבוד און דייטשלאנד וועט זיך פיהלען שטארק געהויבען. איז עס דאך א דייטשע לופט־שיף, וואס האט די רייזע ארום דער וועלט געמאכט און איז דאך דר. עקענער, דער קאמאנדיר פון דער לופט־שיף, א זוהן פון דעם דייטשען פאטערלאנד.

די צעפעלין־רייזע ארום דער וועלט איז געווען די שנעלסטע, אינטערעסאנטע. דאס עס געדויערט קנאפע דריי וואכען. זשול ווערנ'ס פאנטאזיע אפילו האט אזוי שנעל נישט געקענט פליהען.

איך געדענק, וואס פאר א געוואלדיגען איינדרוק עס האט אויף מיר געמאכט, ווען איך האב אין מיינע יונגעלשע יאהרען געלייענט זשול ווערנ'ס בוך „א רייזע ארום דער וועלט אין אכציג טעג". שפעטער האב איך געזעהן א טעאטער־פארשטעלונג מיט דעמזעלביגען נאמען און דער איינדרוק איז געווען נאך שטארקער. איך געדענק נאך היינט דעם מר. פאג, וואס האט זיך עס געוועט, אז ער וועט די רייזע ארום דער וועלט דורכפיהרען אין אכציג טעג. ער שטעהט מיר ווי א לעבעדיגער פאר די אויגען. ווען איך טרעף איהם היינט אין גאס, דערקען איך איהם. עס איז געווען א רייזע פון צוואנציג טויזענד מייל און דער וועג איז געגאנגען איבער סועץ, באמבעי, קאלקוטא, האנגקאנג, סאן פראנציסקא און ניו־יארק. און איך געדענק, די צרות און די געפאהרען וואס מר. פאג איז אויסגע־שטאנען אויף זיין וועג. דאס הארץ איז מיר שטענדיג געווען און גרויס צימערניש, אז מר. פאג וועט קיין לעבעדיגער צוריק אהיים נישט קומען. בעזונ־דערס האב איך זיך פאר איהם געשראקען, ווען ער האט זיך אונטערגעשטעלט אין אינדיען צו ראטעווען א שעהנע אלמנה פון טויט דורך פערברע־נען, לויט דעם בארבארישען מנהג פון כאנכע אינ־דישע שבטים. די אלמנה איז ווירקליך געווען א שעהנע, ווענינסטענס האט זי א זוי אויסגעזעהן אויף פאטער און עס איז ווירקליך געווען א שאדען זי צו פערברענען, אבער מר. פאג איז געשטאנען אין גרויס געפאהר צו פערלירען העכסט זיין איי־גענעם לעבען. און דער איבערפאל פון די אינדיאנער אויף איהם אין נעבראסקא! איז דאך געווען בלויז הוילע ניסים ווי אזוי ער האט זיך פון זיי גערא־טעוועט. און אויף וואס איז עס מר. פאג נישט אויסגעפאהרען! אויף שיפען און אייזענבאהנען, אויף פערד און אייזלען, אויף קעמלען און העל־פאנטען, אויף וועגענער און אויף שליטענס.

נו, איך האב געוואוסט, אז די גאנצע מעשה איז א ליגען, דורכאויס אנ'אויסגעטראכטע, אבער וואס איז דער אונטערשיד? ווען איך האב עס גע־לייענט, האב איך נישט געטראכט, אז עס איז א ליגען, נאר איך האב געמיינט, אז עס איז אנ'אמת, און ווען איך האב שפעטער געלייענט אמת'ע מעשיות וועגען א רייזע ארום דער וועלט, האבען זיי מיר א סך ווייניגער אינטערעסירט. די אמת'ע מעשיות זענען נישט געווען אזוי אינטערעסאנט ווי זשול ווערנס אויסגעטראכטע. איך געדענק, אז עפעס האט אנ'ארויסגעבער פון א אמעריקאנער צייטונג (אויב איך מאך נישט קיין טעות, איז עס געווען דושאזעף פוליצער) ארויסגעשיקט א קארעספאנדענט אדער א קארעספאנדענטקע, האט זיך א קארעספאנדענטקע, צו מאכען א רייזע ארום דער וועלט און די רייזע איז דורכגעפיהרט געווארען אין ווע־ניגער ווי אכציג טעג. אבער ווער קען עפעס דער־צעהלען פון אט דער רייזע, וועלכע איז אין ווינער צייט געווען א גרויסע סענסאציע? ויפיל געדענקען היינטע יענע רייזע איבערהויפט? זשול ווערנ'ס אויסגעטראכטע רייזע, אבער, געדענקען נאך א סך.

און עס זענען שוין געמאכט געווארען א סך רייזעס ארום דער וועלט. נאר ווער געדענקט זיי? און וויפיל מענשען געדענקען די ערשטע רייזע פון אנ'אעראפלאן ארום דער וועלט? דאכט זיך, אז דאס איז געווען בלויז מיט א יאהר פינף צוריק און איך געדענק אפילו נישט די נעמען פון די פליהער.

נאר איך גלויב, אז „גראף צעפעלין" און דר. עקענער וועט מען געדענקען. עס איז געווען נישט בלויז די ערשטע רייזע מיט א לופט־שיף, נאר אויך די שנעלסטע און ערפאלגרייכסטע.

אבער אויב אלע בעוואונדערען די ערפאלג־רייכע רייזע פון „גראף צעפעלין" ארום דער וועלט, איז דאך קיינער נישט איבעראשט. טאקע א גאנץ ערפאלגרייכע רייזע, אבער רייזעס ארום דער וועלט וועט מען דאך פארלויפיג מאכען נישט מיט צעפע־לינס נאר מיט שיפען און אייזענבאהנען.

עפעס פעהלט נאך אין די צעפעלינס, אז זיי זאלען קענען בעזעצט ווערען פאר געוועהנליכע פער־קעהרס־מיטעל, ווי שיפען און אייזענבאהנען.

עס איז געווים נישט מעהר ווי די צייט, ווען לופט־שיף וועט ווערען א גאנץ געוועהנליכער טאג־ליכער פערקעהרס־מיטעל און דער וועג צווי[שען] אייראפא און אמעריקא וועט גיכער זיין אין [דע]ר לופט, ווי אויפ'ן וואסער, אבער פארלויפיג, [מאכט] די לופט־שיף נאך נישט קיין קאנקורענץ [צו] דער וואסער־שיף.

און די וואסער־שיף געהמט אן מיטלען, אז [די] קאנקורענץ פון דער לופט־שיף זאל איהר וואס [וויי]ניגער שאדען. די וואסער־שיף האט אנגעפאנגען [זוכ]ען מיטלען ווי ,צו ווערן וואס שנעלער און אויב

פון צבין

זי וועט די מיטלען געפינען, וועט זי ווירקליך קיין מורא נישט דארפען האבען פאר דער קאנקורענץ פון דער לופט שיף. די פראגע איז בלויז, אויב זי וועט זיי געפינען.

מעהר ווי צוואנציג יאהר האט די ענגלישע „מאריטאניא" זיך גערעכענט פאר דער שנעלסטער פאסאזשיר־שיף אין דער וועלט, איצט איז געקו־מען די דייטשע „ברעמען" און האט איהר איבער־געיאגט אין שנעלקייט. דער אונטערשיד איז בלויז אין עטליכע שטונדען, אבער דאס איז פאר די שיף־בוי־אינזשעניערען געווען, א גאנץ שווערע אויפ־גאבע אויסצופיהרען. ווען דאס וואלט נישט געווען אזוי שווער, וואלטען שוין לאנג געווען שנעלערע שיפען ווי די „מאוריטאניא" און עס וואלט שוין אויך היינט געווען שנעלערע שיפען ווי די „ברעמען".

נאר איז דען שוין די שנעלקייט פון דער „ברעמען" די גרעניץ? וועלען שוין קיין שנעלערע שיפען מעהר נישט געבויט ווערען?

עס איז קיין צווייפעל נישט, אז יא. די שיף־בוי־אינזשעניער־קונסט האט זיך מיט דער „ברעמען" נישט פערענדיגט. אבער עס זענען פערהאן אומגע־הויערע שוועריגקייטען צו פערגרעסערען די שנעלקייט פון די שיפען.

אין דער ווירקליכקייט זענען אויך היינט שוין פערהאן שיפען, וואס זענען שנעלער, ווי די „ברעמען", אבער דאס זענען קריגס־שיפען און נישט קיין פאסאזשיר־שיפען. די „ברעמען" קען העכ־סטענס דערגרייכען א שנעלקייט פון דרייסיג ים־מיילען א שעה. דאס איז איהר מאקסימום, אויף איהר רייזע מאכט זי און א דורכשניט צווישען 28 און 29 ים־מיילען אין א שטונדע, צווישען די מא־דערנע קריגס־שיפען זענען אבער שוין פערהאן אזעלכע, וואס דערגרייכען א שנעלקייט פון 33 ים־מיילען א שטונדע. נאר ביים בויען קריגס־שיפען רעכענט מען זיך נישט מיט די קאסטען און מיט א גאנצער רייהע אנדערע זאכען, מיט וועלכע מען דארף זיך רעכענען ביים בויען פאסאזשיר־שיפען, ווערען דאך פאסאזשיר־שיפען פריהער ווי אלץ גע־בויט צו מאכען פראפיט פון זיי און נישט צו בער־ווייזען ווי שנעל זיי קענען פאהרען.

דער ווידערשטאנד פון וואסער, וואס א שיף דארף גובר זיין איז אומגעהויער גרויס. און צו דעם ווידערשטאנד פון וואסער קומט צו דער ווידערשטאנד פון דער לופט. א מאדערנע פאסאזשיר־שיף איז א ריזיגע געביידע איבער'ן וואסער הויך. און ווען זי פאנגט זיך אן צו בעוועגען האט זי געגען זיך אריי־זיגע וואנט וואסער פון אונטער און א ריזיגע וואנט

לופט פון אויבען, וואס זי דארף שטענדיג האל־טען אין דורכברעכען. און וואס גרעסער די שנעלקייט פון שיף אלץ גרעסער איז דער ווידערשטאנד פון וואסער און פון לופט, וואס זי דארף בייקומען. דער כלל איז, אז ווען די שנעלקייט פון א שיף ווערט פערטאפעלט, ווערט דער ווידערשטאנד פון וואסער און לופט וואס זי דארף בייקומען נישט בלויז פער־דאפעלט נאר פערפירפאכט.

און בייצוקומען דעם ווידערשטאנד פון וואסער און לופט, דארף די שיף פערברויכען קראפט, ע־נערגיע, און וואס שנעלער די שיף לויפט, אלץ א גרעסערע מאס ענערגיע דארף זי פערברויכען.

די פראבען פון די אמעריקאנער קריגס־שיף „סאראטאגא", וואס דערגרייכט א שנעלקייט פון 33 ים־מיילען א שטונדע, ווייזען זעהר בקלאהר, ווי דער פערברויך פון ענערגיע וואקסט מיט דער שנעלקייט פון דער שיף. ווען די „סאראטאגא" פאהרט מיט א שנעלקייט פון 19 ים־מיילען א שטונ־דע, האט זי נייטיג בלויז 25 טויזענד פערד־קראפט אויף עטוואס מעהר ווי 22 און א האלב ים־מיילען וויען אבער איהר שנעלקייט ווערט פערגרעסערט אין א שטונדע, דארף זי שוין נאהענט צו 45 טויזענד פערד־קראפט, עס הייסט אלזא, אז צו פער־גרעסערען די שנעלקייט פון שיף בלויז מיט דריי און א האלב מייל איז נייטיג א פערגרעסערונג פון ענערגיע פון נאהענט צוויי מאל אזוי פיל. און וואס ווייטער נעהט עס אלץ ערגער. ווען די שנעל־קייט פון דער שיף איז פערגרעסערט געווארען צו אנ'ערך 28 און א דריטעל מייל א שטונדע, האט די שיף שוין נויטיג געהאט 86 טויזענד פערד־קראפט! פאר 31 און א האלב מייל שנעלקייט נאהענט פון 102 טויזענד פערד קראפט. און פאר איהר העכסטע שנעלקייט פון 33 מייל האט זי נוי־טיג נאהענט פון 156 פערד־קראפט. דאס הייסט, אלזא, אז פאר א פערגרעסערונג פון שנעלקייט פון 19 מייל א שטונדע ביז 33 איז נויטיג גע־ווען א פערגרעסערונג פון ענערגיע פון 130 פערד־קראפט.

מאשינען, וואס פראדוצירען מעהר ענערגיע קאסטען טייערער. און וואס מעהר ענערגיע עס ווערט פערברויכט, אלץ גרעסער זענען די קאסטען פון דעם הייץ־מאטעריאל, וואס ווערט בענוצט פאר די מאשינען, און די קאסטען פון הייץ־מאטעריאל פאר די גרויסע שנעלע שיפען איז אומגעהויער גרויס.

אויב די שנעלקייט פון א שיף איז גרעסער זענען איהרע קאסטען אומפערגלייכליך גרעסער. דאס פערגרעסערען די שנעלקייט פון א שיף אויף א מייל א שטונדע איז פערבונדען מיט ריזיגע קאס־טען סיי ביי דעם בויען די שיף, און סיי ביים בע־טרייבען די שיף, און אזוי ווי פאסאזשיר־שיפען ווע־

רען געבויט פאר געשעפט־צוועקע, מוזען זיי זיך רעכענען מיט עקאנאמיע, מיט איינגאהמען און אויס־גאבען, בלויז א מאל קען א קאמפאניע בויען א שנעלע שיף, פון וועלכער זי זאל נישט פערדינען. זי בויט פאר די צוועקען פון רעקלאמע. אבער אויך פאר רעקלאמע קענען די קאסטען נישט זיין קיין אומבעגרענצטע.

דערצו דארף מען האבען אין זינען, אז ווען מען זאל בויען א שנעלערע שיף כדי מען איהר מאכען לענגער. אבער ווען די שיפען וועלען ווערען צו לאנג, וועלען זיי נישט קענען אריינפאהרען אין די איצטיגע עקזיסטירענדע האפענס. די „ברעמען" איז 937 פוס די לענג, אנ'אנדער שיף וואס וועט פערבירען איהר איבערגעבעט, אין שנעלקייט וועט מוזען זיין לענגער, אבער אויב זי וועט זיין לענגער פון טויזענד פוס, וועט זי האבען גרויסע שוועריג־קייטען אריינצוקומען אין ניו־יארקער האפען.

די שנעלקייט פון שיפען, ווי עס איז צו זעהן, קען נישט פיל וואקסען, לויט דעם צושטאנד פון דער איצטיגער טעכניק, אום די שנעלקייט פון שיפען זאל קענען בעדייטענד פערגרעסערט ווערען, מוז געמאכט ווערען א גאנצע רעוואלוציע אין דער טעכ־ניק פון שיף־בוי. ווענינסטענס אין דעם בעטריב פון די שיפען. אויב עס וועט געפונען ווערען א מיטעל ווי צו שאפען ביליגע ענערגיע פאר דעם בעטריב פון שיפען וועט ווענינסטענס די פראגע פון עקאנאמיע נישט שטעהן אין וועג.

און פארוואס זאל עס נישט געפונען ווערען? איז נאך פארלויפיג די עלעקטריציטעט פון דער לופט נישט איינגעשפאנט געווארען צו פראדוצירען קראפט פאר משאינען. איז נאך די בעהאלטענע אטאמען ענערגיע אפילו נישט אנגעריהרט געווארען, און ווער ווייסט דאך אט די גרויסע כוחות פון דער נאטור אמאל איינגעשפאנט ווערען צו דינען דעם מענשען, אזוי ווי אנדערע נאטור כוחות זענען שוין ביז איצט איינגעשפאנט געווארען.

פארלויפיג אבער קען די וואסער־שיף נישט קאנקורירען אין שנעלקייט מיט דער לופט־שיף, דערפאר אבער קען די לופט־שיף פארלויפיג מיט דער וואסער־שיף אין זיכערקייט און אויך נישט אין פרייז, איז נאך פארלויפיג א רייזע איבערן ים מיט א לופט־שיף ווייט נישט אזוי זיכער ווי מיט א וואסער־שיף און וואס אין שייך צום פרייז איז א רייזע מיט א לופט־שיף בלויז א לוקסוס, וואס רייכע קענען זיך ערלויבען.

אבער עס איז דאך א שרעקליכער אויפטו. א וואונדערליכער אויפטו. נעהמט א מענש און נייט א פליה, ארום דער וועלט און ער פליהט. אט איז ער אוועקגעפלויגען צו מזרח צו און אט קומט ער צוריק פון דער אנדערער זייט צו מערב צו. אר־רומגעפלויגען ארום און ארום און אז ער וויל פליהט ער ווייטער.

א קלוגע בעשעפעניש דער מענש. ער האט בלויז נישט געדארפט שלאגען און הרגענען.

משה מענדעלסאן איז ליכט פון אנעקדאטן

פון משה פינקינד

פיל מיט לעגענדעס און אנעקדאטען איז אר־רומגענומען דאס לעבען פון וועלט־חכם משה מענ־דעלסאהן. א טייל פון זיי טראגען א פריוואטען כאראקטער, אבער דער גרעסטער טייל האבען א היסטארישען ווערט, אילוסטרירענדיג די צושטענדען פון זיין צייט און אומגעבונג.

דער יודישער פילאזאף האט געהאט א סך פריינד אין דער געלערנטער קריסטליכער וועלט, מיט וועלכע ער פלעגט זיך קארעספאנדירען אונטער־האלטען און שטעהן אין פריינדשאפטליכער בע־ציהונג.

צווישען די דאזיגע פריינד, האט זיך אויך גע־פונען דער ציריכער גלח, קאספאר לאפאטער, דער לעצטער, אנ'אייפריגער קריסט, האט כסדר מאל זיך געפרובט מענדעלסאהנען צוצורוקען צו דער וואנר, וועלענדיג איהם דורכאויס מאכען פאר א קריסט. דערזעהענדיג, אז אלע זיינע בעמיהונגען זענען אומ־זיסט, פרובט זיך דער דאזיגער גלח צו שרייבען צו מענדעלסאהנען אט וואס:

„איהר גלויבט דאך אין דעם פאטערשאפט,

„פארוואס נישט אויך אין זיין זוהן?

„איהר פלעגט דאך שוין ביי פאטערס לעבען

„דעם זוהן אויך קרעדיט געבען!"

דערויף האט איהם מענדעלסאהן אויך אין גראם געענטפערט:

„ווי קאנען מיר דעם זוהן קרעדיט געבען,

„דער פאטער וועט דאך אייביג לעבען!"

אין די בערלינער צייטונגען פון 20־טען יאַ־נואר 17460 איז געווען אויסגעוויזען פון פינאנצ־וועכסעלער ביים רויזענטאלער־טויער די צאל־הכנסה פון פער־אנגעגעבענע סאג, נעמליך, פאר 2 רינדער 2 זילבערגראשען, 3 קיה 5 זילבערגראשען, 4 אקסען 9 זילבערגראשען; 1 יוד מיט'ן נאמען מענ־דעלסאהן — 5 זילבערגראשען (לייבצאל).

דער דאזיגער „לייבצאל" האט משה מענדעל־סאהן געמוזט צאהלען צוליב דעם, וואס ער איז נישט פריווילעגירט געווען אלס „שוצ־יוד", און ווען דער פראנצויזישער באטשאפטער אין בערלין מארקיז דארושא: האט מענדעלסאהנען געפרעגט וואס ער רעכענט צו טון קעגען דער דאזיגער אומגערעכטיג־קייט, האט ער געענטפערט, אז סאקראטעס האט געגעבען זיינע פריינד א ביישפיל, אז א חכם מוז

זאגער שטארבען, אויב דאס געזעץ פארערט עס.

„איך מוז אלזא, האט געזאגט דער יודישער סאד קראטעס אויך געהארכזאם זיין דאס געזעץ פון לאנד, אין וועלכען איך לעב, וועלכעס געזעץ איז נאך א סך מילדער ווי יענע געזעצען, דא קאן מען מיך בלויז ארויסטרייבען פון לאנד, אויב א צוויי־טער „שוצ־יוד" אדער א שאכער־יוד וועט מיך נישט פערשרייבען פאר זיין דינער.

מענדעלסאהן האט געהאט זעקס קינדער, דריי זיהן: יוסף, אברהם און נתן (נאטאן), און דריי טעכטער: דאראטהעא, הענריעטע און רבקא (נישט צווי זיהן און צוויי טעכטער ווי מאנכע בעהויפ־טען). ווען פרידריך דער גרויסער האט ענדליך אנ־ערקענט דעם יודישען פילאזאף אלס „שוציוד" און בעפרייט איהם דאן פון איינצאהלען די טאקסע פון טויזענד טאלער, וואס יעדער „שוציוד" האט געמוזט דערפאר איינצאהלען, האט דער קעניג נישט געוואלט איבערטראגען די דאזיגע פריווילעגיע אויף מענדעלסאהנס קינדער, כל זמן זיי זענען יודען.

ווען מען האט דערפון מענדעלסאהנען גע־זאגט, האט ער מיט זיין געוועהנליכען ליבען שמייכעל אויף די ליפען געזאגט, אז ס'איז א סך גליכער אז זיי בלייבען יודען אהן „שוץ" ווי זיי וועלען האַ־בען „שוץ" אהן „יוד".

אבער זיינע קינדער האבען בעסער געוואלט „געשיצט" ווי „יוד" זיין.

ס'איז אמאל אויסגעקומען משה מענדעלסאהן א גאנץ יאהר צו קרענקען אויף א נערווען־שוואכע צוליב זיין נייסטיגער ארבייט טאג און נאכט. די דאקטוירים האבען איהם שטרענג פערזאגט צו לעזען און צו שרייבען.

און ווען ס'האט איהם געפרעגט איינער פון זיינע מקורבים וואס ער טוט די גאנצע צייט, האט זיך מענדעלסאהן וואר נישט געשעהמט און אויסגע־זאגט א סוד, אז שטעהענדיג ביים פענסטער שעהן־לאנג, צעהלט ער די שינדלען אויפ'ן דאך פון דעם קעגענאיבערשטעהענדיגען הויז.

מען דערצעהלט אויך, אז געהעריג איינמאל

פארביי פאר'ן קעניגליכען שלאס אין פאטסדאם האט אימיצער. וואס איז געשטאנען אין הויף פון שלאס הינטער'ן צוים, ארויסגעשריגען: „מענדעל־סאהן, וואס אונטערשיידט א יוד פון א שווין (חזיר)? דער צוים — האט דער יודישער חכם איהם גע־ענטפערט.

מענדעלסאהנ'ען האט דער פרומער עולם גע־האלטען פאר אנ'אפיקורס גמיר. איינמאל איז צו איהם געקומען א גאנץ געוועהנליכע יודישע פרוי מיט איהר'ס א דערוואקסענעם בחור'ל, בעטענדיג איהם, אז ער זאל מיט איהם לערנען, ווארום ער קאן שוין עסען טרפה'נעם קען...

אין זיין צוואה זאל דער „חתם סופר" האבען געשריבען „ובספרי חמר אל תשלחי יד", ד.ה. די ספרים, וואס ענטהאלטען רמב״ם, זאלען נישט אין דער האנד גענומען ווערען. מענדעלסאהנס שונאים אבער האבען דאס ווארט חמר איבערגעשריבען אויף רמ״ד ד.ה. די ספרים פון רשא משה דעסוי, (אזוי האט מען איהם גערופען), טארען נישט אין דער האנד גענומען ווערען.

א מחבר איז אמאל געקומען בעטען ביי משה מענדעלסאהנען א הסכמה אויף זיינם א חיבור, דורכבלעטערנדיג עס, האט מענדעלסאהן געזאגט, צום מחבר: פלאר־פלאים, גרויס וואונדער זעה איך דא. ווען דער מחבר האט איהם געפרעגט, אין וואס ס'בעשטעהט די וואונדער, האט מענדעלסאהן איהם מסביר געווען, אז ביז איצט האט מען געמאכט פון שמאטעס — פאפיר, איצט זעהט ער, אז מען קאן אויך צוריקמאכען פון פאפיר — שמאטעס.

אנ'אנדער מחבר וואס האט געבעטען פון משה מענדעלסאהן זיין הסכמה אויף א פירוש אויף „איכה", האט ער געענטפערט: מען דארף זא־גען „קינות" אויף אייער פירוש צוליב זיין ביטער־רען געשמאק און אומפערשטענדליכקייט.

ס'איז אויסגעקומען אמאל משה מענדעלסאהן צו זיצען צוזאמען מיט א קאטוילישען גלח אויף א פערוויילונג. דערזעהענדיג ווי מענדעלסאהן וויל נישט עסען, האט דער גלח איהם געפרעגט, ווען וועט שוין קומען די צייט, אז זיי וועלען צוזאמען עסען פון איין שיסעל. דערויף האט מענדעלסאהן געענט־פערט, אז אויף זיין, דעם גלח'ס חתונה.

קארל מארקס און פרידריך ענגעלס

זייער גרויסע פריינדשאפט איז שיער נישט צושטערט געווארען צוליב מארקס א בריוו

פון מ. אשעראוויטש

אז קארל מארקס איז איבער ארימקייט צוי־טענהייט געווען שלעכט און קאלט אפילו ווען ער האט געוואלט זיין גוט און ווארים, קען ריכטיג דער פאקט, וואס ער האט איינמאל שיער נישט געמאכט א סוף צו דער פריינדשאפט מיט פרידריך ענגעלס, וועלכער איז איהם געווען געטריי און איבערגעגעבען ביז׳ן לעצטען טאג פון זיין לעבען און וועלכער איז שטענדיג געווען גרייט צו טון פאר איהם אלץ אין דער וועלט.

מיט ענגעלס׳ן האט זיך מארקס גערעכענט מעהר ווי מיט אנדערע; ער האט איהם שטענדיג בעטראכט ווי א טייל פון זיך; ענגעלס׳עס געפיהלען זענען ביי איהם געווען טייער; ער איז ענגעלס׳ן שטענדיג געווען דאנקבאר פאר די גרויסע טובות, וואס ער האט איהם געטון, און אין זיינע בריוו צו איהם האט ער דאס נישט איין מאל אויסגעדריקט.

האט זיך אבער איינמאל געטראפען אזא פאל:

ענגעלס האט געהאט א געליבטע, איינע א מערי בוירנס, א פשוטע מיידעל אבער זעהר א פיינע, און זעהר א וואוילע. א לאנגע צייט איז ענגעלס מיט איהר געווען פערבונדען אין א פרייע ליבע, וועלכע האט זיך נישט געגרינדעט אין קיין געזעצליכען שטעמפעל; זיי זענען ביידע געווען זעהר געטריי און זעהר איבערגעגעבען איינער דעם אנדערען. ענגעלס האט דאס מיידעל נישט נאר ליב געהאט, נאר טאקע זעהר הויך געשעצט; זי איז ביי איהם געווען זעהר טייער; איהר ליבע האט איהם געמאכט גליקליך. אבער אין אנפאנג פון׳ם מאנאט יאנואר 1863, איז מערי גאנץ פלוצלינג געשטארבען.

דאס איז פאר ענגעלס׳ן געווען זעהר א שטארקער קלאפ אין זיין לעבען. ער האט זיך געפיהלט ווי א פערלוירענער, ער איז געווען שרעקליך פערצווייפעלט, און אין א בריוו צו מארקס׳ן — דאטירט דעם 7־טען יאנואר — האט ער געשריבען:

„טייערער מאהר: מערי איז טויט. נעכטען אויף דער נאכט איז זי געגאנגען שלאפען פריה. ווען ליזא איז ארום צוועלף א זייגער ביינאכט געגאנגען שלאפען, איז מערי שוין געווען טויט. דאס איז געשעהן פלוצלינג. א הארץ־פעהלער. איך האב זיך דאס דערוואוסט ערשט אין דער פריה. מאנטאג אווענד האט זי זיך געפיהלט גאנץ גוט. איך האב פשוט קיין ווערטער נישט דיר צו זאגען, וואס איך פיהל איצט. דאס ארימע מיידעל האט מיך ליב געהאט מיט׳ן גאנצען הארצען.״

א קורץ בריוועלע, אבער זעהר א ריהרענדעס. א מענש מיט א נשמה האט צווישען די שורות געקענט ארויסלייענען א סך מעהר ווי ס׳איז דארטען געווען געוואגט. ער האט אין די געצעהלטע ווערטער געקענט דערפיהלען דעם גרויסען ווערטאג און די גרויסע פערצווייפלונג פון איינעם, וועלכער האט פערלוירען דאס וויכטיגסטע אין לעבען — א געליבטע, א געטרייע און אן איבערגעגעבענע געליבטע.

און קארל מארקס, וועלכער איז געווען נישט נאר א גרויסער געלעהרטער, נאר אויך א גרויסער מענשענקענער, האט דאס זיכער אויך געפיהלט, און עס איז גאר קיין צווייפעל נישט, אז זיין פריינדשאפט צו ענגעלס׳ן וואלט איהם אין אזא מאמענט געפיהרט דערצו, אז ער זאל אנשרייבען א פאר ווארימע ווערטער און פרובען אויסדריקען א טרייסט אויף וויפיל מען קען טרייסטען איינעם, וואס פערלירט א געליבטע, וועלכע איז ביי איהם געווען טייער.

האט אבער מארקס געקראגען ענגעלס׳ס בריוו אין א מאמענט, ווען די ארימקייט ביי איהם אין שטוב איז געווען א שרעקליכע. אין אנשטאט אנצושרייבען ענגעלס׳ן א פאר ווארימע ווערטער און איהם טרייסטען, האט ער איהם נאך אנגעשריבען א קאלט בריוועלע. עפעס ווי פון יוצא וועגען האט ער דערמאהנט, אז מערי איז געווען א גאנץ וואוילע מיידעל, נישט קיין נאר, און דערצו נאך זעהר אן איבערגעגעבענע. און באלד האט ער, אינ׳ם בריוועל אנגעהויבען רעדען וועגען זיינע איינענע צרות, אז ער וויסט נישט צי ער „שטעהט אויפ׳ן קאפ, אדער אויף די פיאטעס״. אז ער האט קיין געלד נישט; אז זיינע קינדער געהען ארום נאקעט און בארוועס און קענען דעריבער אין גאס נישט ארויסגעהן, און אז קיינער בארגט איהם מעהר נישט א גראשען.

„עס איז טאקע עגאאיסטיש־מיאוס פון מיין זייט, — ענדיגט מארקס יענעם בריוו — אויסצורערכענען אלע צרות מיינע פאר דיר אין אזא מאמענט אבער אמאל דארף מען היילען א קראנקהייט מיט דעם מיטעל, וואס האלט ביי א געוויסען מענשען ארויסגערופען דיזעלבע קראנקהייט. איין צרה וועט העלפען צו פערדריקען אין א ווינקעל די אנדערע״.

מארקס׳עס ענטפער, וועלכער האט אין זיך זייער ווענינ צערטליכקייט און נאך מעהר עגאאיזם, האט ענגעלס׳ן שטארק פערדראסען. ווי קען דאס מארקס דער בעסטער פריינד זיינער, אין אזא מאמענט, בלייבען אזוי קאלט און נישט געפינען קיין איין ווארים ווארט צו זאגען?!

האט ער זיך געשלאגען מיט דער דעה צי זאל ער ענטפערען אויף דעם בריוו צי נישט. פינף טעג זענען אוועק און דערנאך האט ער געענטפערט אזוי:

„דו וועסט אודאי אליין פערשטעהן, אז דיין פראסטיג־קאלטע בעציהונג צו מיין אומגליק האט פאר מיר געמאכט אוממעגליך, אז איך זאל דיר ענטפערען פריהער. אלע מיינע פריינד, און אפילו גלאט בעקאנטע צווישען געגנער, האבען מיר אין אזא מאמענט אויסגעדריקט מעהר פריינדשאפט ווי איך האב פון זיי געקענט ערווארטען. פאר דיר אבער, איז דאס געווען א פאסיגער מאמענט זיך ארויסצושטעלען אין דער פאזע פון איינעם, וועלכער שטעהט העכער פון אלעמען און וועלכער איז שטענדיג קאלט און פערהארטעוועט. טא בלייב־זשע דיר אזוי ווי דו ביסט!״

דאס איז געווען דאס ערשטע און איינציגע מאל וואס ענגעלס האט געוואגט צו רעדען צו מארקס׳ן אין אזא טאן און ענגעלס האט דאן זיכער געהאט א רעכט זיך צו בעליידיגען און ווערען בייז.

פערלירען ענגעלס׳עס פריינדשאפט האט מארקס נישט געוואלט, ווייל ער האט איהם אלע מאל זעהר הויך געשעצט. האט ער זיך באלד אין א בריוו ענטשולדיגט פאר איהם, און מען מוז צוגעבען, אז אין דעם בריוו, אין וועלכען ער האט זיך ענטשולדיגט פיהלט זיך אויפריכטיגקייט, אין דער צייט, ווען אין דעם פריהערדיגען בריוו פיהלט זיך פראזע.

„איך האב בעגאנגען א גרויסע עוולה דערמיט וואס איך האב אין יענעם בריוו געשריבען — האט זיך מארקס פערענטפערט — און שנעל ווי איך האב דעם בריוו געשיקט, האט מיר באנג געטון. מיין ווייב און מיינע קינדער קענען בעשטעטיגען, אז דיין בריוו וועגען דעם, אז מערי איז געשטארבען, האט אויף מיר געווירקט אזוי שרעקליך, פונקט ווי דער ליבסטער און נאהנטסטער מענש פון מיין פאמיליע וואלט געשטארבען. אבער אין אזענע, ווען איך האב דיר אויף דעם בריוו געענטפערט, בין איך געווען שרעקליך פערצווייפעלט פון די צרות, וואס איך האב אינדערהיים. בעלי־חובות האבען פון מיר געשינדען די הויט, דער קצב, וואס האט אונז געבארגט פלייש, האט מיר אריינגעשיקט א צעטעל צו קומען אין געריכט: אין שטוב איז געווען קאלט; וואס צו עסען האבען מיר נישט געהאט; און די קליינע דושעני איז געלעגען אין בעט א קראנקע. אין אזעלכע אומשטענדען קען איך אין אלגעמיין נערוועס, זיך העלפען בלויז מיט ציניזם״.

ענגעלס׳ן האט דער אפענהערציגער טאן שטארק גערירט. ער איז געווען צופריעדען דערפון, וואס ער האט מארקס פריינדשאפט נישט פערלוירען, און ענטפערענדיג אויף דעם בריוו האט ער געשריבען:

„ווען מען האט זי אריינגעלעגט אין קבר, האב איך געפיהלט, אז צוזאמען מיט איהר האט מען אויך בעגראבען דאס לעצטע רעשטעל פון מיין יוגענד״.

עס איז, אלזא, געווען די ארימקייט, וואס האט מארקס׳ן געבראכט דערצו, אז ער זאל זיין גאליג און פערביטערט אין זיינע בעציהונגען צו מענשען, און ווען דערביי האט זיך נאך געהאנדעלט וועגען א פאליטישער פראגע, איז דערצו נאך צוגעקומען די אייזערנע פערגלויבטקייט אין זיך, אז בלויז דער אמת, וואס ער פראקלאמירט, איז דער ריכטיגער, דער איינציגער, און די, וואס זעהען דאס נישט, זענען בלינד אדער פערבלענדעט.

אבער ווען די ארימקייט איז נישט געווען גרויס און עס האט זיך נישט געהאנדעלט וועגען מיינונגס־פערשידענקייטען אין פאליטישע פראגען, האט מארקס געקענט זיין זעהר גוט צו מענשען, האט ער געקענט זיין א אמת׳ער געטרייער פריינד.

און אלס א בעווייז דערויף קען דינען זיין פריינדשאפט מיט׳ן גרויסען דייטשען דיכטער היינריך היינע.

די רייכסטע מענשען אין דער וועלט

פון ד״ר א. ווירט

די צייטען, פון נאפאלעאן׳ן ביז איצט — וואלטען געקאנט אנגערופען ווערען — צייטען פון קאמערציעלען אויפשטייג, פון גרויסע אינדוסטריעס. פון לעגענדארע פערמעגענס דורך מינעס און בענק, און מעהר ווי אלץ, פון פענאמענאלען וואוקס אין דעם ווערט פון אייגענטום. פיל פון די רייכסטע מענשען פון דער געגענווארט, ווי די וואנדערבילטס אין ניו־יארק, די פירשטען בעטפארד און ווייסטמינסטער אין לאנדאן, האבען פערדינט אומגלויבליכע קאפיטאלען דורך דער וואלאריזירונג פון אייגענטומען און ערד. דאס ארט, וואו עס געפינט זיך היינט די געגענד פון מאנהעטען, דעם צענטער פון ניו־יארק, האט געקויפט אן אינדיאנישער שעף פאר ווענינער ווי דריי טויזענד מארק, און דער גרעסטער טייל פון די פלעצער, וואו עס זענען איינגעבויט געווארען לאנדאן, פאריז אדער בוענאס־איירעס זענען געווען אין פריהערדיגע צייטען טרוקענע ערטער, אדער זומפיגע, אדער זיי האבען סתם נישט געהאט קיין שום ווערט. ערשט מיט א הונדערט אדער ווענינער יאהר צוריק, מחמת דעם שטייגענדען וואוקס פון די גרויסע שטעט, האבען די פרייזען אויף ערד פערלוירען יעדע גרענעץ. אין די אנדערע פעלען, איז קוים מעגליך צו קלאסיפיצירען די אופנים, ווי אזוי די מאדערנע, גיגאנטישע פערמעגענס זענען איינגעשאפט געווארען, אויסער דער וואלאריזאציע פון אייגענטום, מינעס, קאמערץ, אייזענבאהנען, שיף־פערקעהר אדער אנדערע שאטענהאפטיגע שפעקולאציעס. איז מען זיך טועה מיט איינע אדער מיט די צווייטע אויסגערעכענטע פרנסות, קוים איז מען אריבערגעגאנגען די אנגעצייכענטע גרענעץ פון פערטען קאפיטאלען. אזוי איז געווארען א נייאוינהייט אין דייטשלאנד, פאר דער וועלט־מלחמה, אז יעדער אנגעזעהענער קאפיטאליסט זאל פערטען גרויסע סומען אין בערלינער אומבעוועגליכע אייגענטומען, הייזער אדער פלעצער. ס׳איז כמעט געווען א מנהג, א נויטווענדיגע זאך.

עס איז א פאקט, וואס מען זעהט אין אלע לענדער, ביים היינטיגען טאג. די אגריקולטור, אנגעפיהרט פון קאפיטאליזם, ווי דאס ווערט איצט פראקטיצירט, איז גאנץ־אפט. און כמעט אין כלל, פערבונדען מיט אינדוסטריעלע אימפרעזעס. למשל, יעדער דייטשישער פיה־הענדלער, בעגנוגענט זיך נישט בלויז מיט דעם, וואס ער האט איינגעארענט אויף זיינע פעלדער א ברו־הויז, א דיסטילערי, פון ספירט, אדער א ציגעל־פאבריק, נאר ער בעטייליגט זיך אויך אין א וועלכער ס׳איז אינדוסטריעלער אונטערנעהמונג. אין דער עפענטליכקייט איז געווארען אנערקענט אלס זעלבסטפערשטענדליך און לאגיש, אז א מענש ווי פארד קאן איינהאנדלען אייזענמינעס, אפקויפען אייזענבאהן־אונטערנעהמונגען, עלעקטריציטעט־סטאנציעס און גלייכצייטיג א... צוויי מיליאן העקטאר לאנד פאר קאוטשוק־פלאנטאציעס, אין בראזיל. אלס דייטשער ביישפיל פאר דעם שטייגער קען דינען דאס נתעשר ווערען פון הוגא סטינעס.

זינט דעם אנהויב פון דעם יאהרהונדערט געפינען זיך די רייכסטע מענשען פון אונזער צייט אין צפון־אמעריקא, מאכענדיג אן׳אויסנאהם פאר ראטשילד׳ן און עטליכע אנדערע גרויסע לאנדאנער פינאנסיסטען. מיט א דור צוריק איז דער רייכסטער מענש אין די פעראייניגטע שטאטען געווען דער דייטש־אמעריקאנער קאפיטאליסט וועיערהויז, וועלכער איז געקומען אין לאנד אלס שווארצער ארבייטער און האט דערגרייכט צו ווערען א באלעבאס פון די בעסטע וועלדער און טארטאקען. ער האט אליין נישט געוואוסט „וויפיל דאלארען דאס איז ווערט געווען״ (ווי שמועסט אין נארד־אמעריקא), א זאך זעהר א פערשטענדליכע אין א לאנד, וואו ענדערע. וועיערהויז׳ס יורשים זענען פולקאס, און די פרייזען פון האלץ האבען זיך געהאלטען אין איין אויף א מערקווירדיגען אופן אויסגעלאשען געווארען און זייער קאלאסאלער פערמעגען איז צעבראקעלט געווארען. בכלל קומט עס פאר זעהר זעלטען, אז די גרויסע פערמעגענס זאלען איבערגעהעריג צו יורשים, דערגרייכען דעם דריטען אדער פערטען דור. מיט׳ן אויסנאהם פון די, וואס געהערען צום הויכען אדעל.

היינט איז הענרי פארד דער, וועלכער שטעהט אין דער שפיץ פון אלע מיליאנערען. זיינע אוצרות זענען געווען אפגעשאצט אין צוויי טויזענד מיליאן דאלאר. די סטאטיסטיקעס גיבען אבער אן, אז זיין פערמעגען בעטרעפט נישט מעהר ווי 500 מיליאן און זיי שאצען אויך נישט אפ זיינע יאהרליכע הכנסות ווי זיי זענען אין דער ווירקליכקייט נאר נישט מעהר ווי אויף פינף מיליאן. אבער פון די דאזיגע „שוואכע״ פערדינסטען האט פארד אפגעשפארט הונדערט מאל אזוי פיל... זיין באנקיר פרעטיס האט איהם דריי מאל אנגעבאטען צו פערקויפען זיין געשעפט אין רייספארן פאר די סומע פון טויזענד מיליאן דאלאר. נאר דער מיליאנער האט זיך אפגעזאגט. ער צייכענט זיך נאך אויס מיט אן אויסערגעוועהנליך־אינטענסיווער אקטיוויטעט און עס איז נאך גאנץ מעגליך, אז ער זאל פארטזעצען זיין ארבייט אין משך פון נאך א צעהן יאהר. עהנליכע ביישפילען האבען מיר מיט טיסען און קירדארף׳ן.

נאך פארד׳ן זענען די רייכסטע מענשען די ראקפעלער׳ס, טאטע און זוהן, בעזיצערס פון 800 מיליאן דאלאר, און נאכדעם די ברידער מעלאן, איינער פון זיי איז אגריקולטור־מיניסטער, א זאך, וואס ווייזט בולט דעם פלוטאקראטישען כאראקטער פון די פעראייניגטע שטאטען.

אין אייראפא זעהען מיר דעם הערצאג פון וועסטמינסטער, צו וועמען דאס פערמעגען איז געקומען, בוכשטעבליך, בשעת ער איז געשלאפען: ער איז געווען דער איינענטומער פון א שיעור־גרויסען חלק פון דעם שטיק לאנד, וואו עס הויבט זיך ביים היינטיגען טאג אויף לאנדאן.

א גרויס ארט פערנעהמט אויך די פאמיליע הארקנעס, נאפט־סוחרים, נאכדעם — באזיל זאכאראף, אט־אט־דער ראמאנטישער גריך, וועלכער איז געבוירען געווארען אין אטען און האט זיך צוליב דעם געגעבען א רוסישען קלאנג פון סוף פון זיין נאמען, האט אנגעהויבען זיין קאריערע, זייענדיג א גרויסער קבצן, ווען ער איז שוין געווען רייך, האט ער זיך נאטוראליזירט אלס אן ענגלישער בירגער, א דאנק זיין פריינד לאיד דזשארדזש האט ער בעקומען א בריטאנישען עהרען טיטעל. היינט איז ער דער הויפט־אקציאנער פון די פאבריקען וויקערס, די אנגעזעהנסטע פאבריקען פון געוועהר און אמוניציע אין ענגלאנד, און אפשר די גרעסטע אין דער וועלט. ער איז אויך שותף פון באנק אין מאנטע־קארלא. כמעט אלעמען איז בעקאנט זיין אוואנטורע מיט א געוויסער שפאנישער גרעפין, נאר ווענינער איז בעקאנט דער פאקט, אז ער איז געווען דער, וואס האט פינאנסירט די מלחמה פון די גריכען געגען מוסטאפא קעמאל, אבער, אין דעם פאל, זענען די רעזולטאטען נישט געווען פאר איהם איבעריג גינסטיג.

3

צו דער גרופע אייראפעאישע מיליאנערען געהערען די פינף ברידער גוגענהיים, בעזיצערס פון זילבער־גרובען אין מעקסיקא, וועלכע האבען אין דער לעצטער צייט זיך אפגעגעבען צו פאבריקאציע פון אעראפלאנען.

זעהר רייך איז אויך געווען קארנעגי: מען זאגט, אז ער האט דערגרייכט צו א פערמעגען פון 350 מיליאן דאלאר, וועלכע ער האט מעהרסטענטיילס אוועקגעשאנקען פאר וואוילטעטיגע צוועקען. הונדערט פינף און צוואנציג מיליאן איז דאס פערמעגען פון גאקוואר באראדא, וועמענס זיידע, דער אוזורפאטאר, איז פון אנהויב געווען א געוועהנליכער פאסטוך פון ציגען.

אויף אזוי פיל ווערט אויך קאלקולירט די עשירות פון ניסאם פון הייטעראבאד און מיניסטא, אז אויך לאנג־טשאנג האט געהאט אן עהנליכע סומע. ווען ער איז איינמאל — נאך א געוויסער צייט פון דורכמאכען אן אומגליק — געקומען קיין פעקין כדי בייצוויין אן אונטערהאלט ביי דער קייזערין, האט ער צוטיילט ארום 20 מיליאן מארק, אלס טרינקגעלד פאר די דינער פון פאלאץ.

3

צו דער דאזיגער קאטעגאריע מיליאנערען האבען אויך געהערט די פרינצען פון טורן און טאקסיס און דער פרינץ קארל ענאן פאן פירשטענבערג, וועמענס וואלד־פערמעגען, אין באהעמיע, איז געווארען געשאצט אין 250 מיליאן, און אויך דער פרינץ פאן ליכטענשטיין.

אראפגעהענדיג צו די נידעריגע ספערעס, צו די קאטעגאריעס פון הונדערט מיליאן דאלאר, טרעפט מען דארט א רייהע בעקאנטע נעמען, דארטען בעוועגט זיך מארגאן, אסטאר, וואנדערבילט, דער האלץ־סוחר וואלכער, דער גרויסער יאפאנישער אינדוסטריעלער פון שיפבוי־געזעלשאפטען, מיטסוי, ביז מיט א קורצער צייט צוריק האט צו זיי געהערט א באליוויאנער, סימאן פאטיניא, וועלכער איז געווען קוים 30 יאהר אין יענעם — אן ארימער מעקלער, און וועלכער האט אויפגערודערט די וועלט מיט זיינע מינעס פון צין, אין די לעצטע יאהרען.

Dr. H. WOŁKOWYSKI
צוריקגעקעהרט
— און איבערגעצויגען אויף —
צעגעלניאנא 25, טעל. 26-87
ספעציעל ארצט פאר הויט און וועגערישע קראנקהייטען, מענער־שוואכע, אלע ארט אנאליזען, בעהאנדלונג מיט קווארץ־שטראהלען.
נעמט אן פון 8—10 פריה, 12—2 נ.מ. און פון 4—8 אר.

Dr. med. H. Lubicz
צעגעלניאנא 43, טעל. 41-32
ספעציאליסט פאר הויט, וועגערישע און מענער־שוואכע קראנקהייטען. היילונג מיט קווארץ־לאמפען
(הארר־אויספאל)
נעמט אן פון 8—10 און פון 5—8 אווענד.

דער פאליטישער מאמענט

דער שארפער שטרייט ארום דער ענטוואפנונגס-פראגע

נאכדעם ווי עס זענען אויסגעהערט געווארען די פייערליכע רעדעס אויפ'ן פלענום, האט זיך דער פעלקערבונד איינגעשטעלט אין קאמיסיעס, אין וועלכע עס ווערט קאנצענטרירט די אייגענטליכע און ממש'דיגע ארבייט פון דער סעסיע. דא ווייזט זיך אבער ארויס, אז די שטימונג איז גארנישט קיין פייערליכע און אז ס'איז נישטא כמעט קיין איין פראגע, וואס זאל נישט ארויסרופען די שארפסטע מיינונגס-פערשידענהייטען, אזוי אז עס שטעהען אין קאן די וויכטיגסטע פראגען און אויפגאבען פון דער איצטיגער סעסיע.

אלס מאַ־שפיל צום גרויסען פלאן פון בריאנ'ען וועגען א ווירטשאפטליכער פעראייניגונג פון אייראפע, פון דער אזוי גערופענער פאן-אייראפע, האט געדארפט זיין דער פארשלאג פון ענגלאנד, אז די מלוכות זאלען זיך שוין מתחייב זיין אין משך פון צוויי יאהר נישט צו העכערען די צאל טאריפען. דער דאזיגער פארשלאג האט זיך אנגעשטויסען אויף א העפטיגען ווידערשטאנד גראד מצד פראנקרייך, וועלכע האט גאר בדעה צו העכערען דעם צאל אויף מעהל. אויך איטאליען טרעט ארויס געגען דעם פארשלאג, טענה'ענדיג, אז פון איהם וועלען געווינען די לענדער, וואס וואלטען צום אפמאך נישט צוגעטראטען.

די דייטשע דעלעגאציע פיהרט אנ'אקציע, אז די מאנדאטען, וואס זענען אנערקענט געווארען פאר פערשידענע מלוכות, זאלען קאנען צו יעדער צייט צוריקגענומען ווערען. אט די אקציע האט ארויסגערופען א גרויסע בעאומרוהיגונג און ווידערשטאנד מצד ענגלאנד.

ענגלאנד לענט אפ צו געפינען א מאדוס פון רעגולירען די פראדוקציע און די פרייזען פון קויהלען. געגען שטעלט זיך ארויס פוילען, וועלכע איז פעראינטערעסירט אין דער קאנקורענץ אויפ'ן וועלט-קויהלען-מארק און מוז צוליב דעם טעם רעדוצירען די קויהלען פרייזען.

אזוי זעהט עס אויס כמעט מיט אלע פראגען און פארשלאגען, וואס האבען דעם ציל צו לעזען די וויכטיגסטע פאליטישע און עקאנאמישע פראבלעמען פון אייראפע. אבער א בעזונדערע מהומה און שטרייט האט ארויסגערופען דער ענגלישער פארשלאג, וואס האט א שייכות צו דער ענטוואפנונג. מיט די געהעריגע פארשלאגען איז ארויסגעטראטען דער ענגלישער דעלעגאט לארד ראבערט סעסיל, דער זעלבער, וועלכער האט געהאט אמאל איינגאנצען רעזיגנירט פון דער פעלקער ליגע, איינזעהענדיג, אז זי איז נישט פעהיג צו לעזען דאס וויכטיגסטע פראבלעם פון וועלט-שלום — די ענטוואפנונגס פראגע, און וועלכער איז איצט צוריקגעקומען אין דער ליגע, האפענדיג, אז ביי דער לייבאר-רעגירונג עפענען זיך נייע מעגליכקייטען און פערספעקטיוון.

לארד סעסיל האט פארגעלעגט אנצונעהמען א רעזאלוציע, אז ענטוואפנונג איז נויטיג און דארף דורכגעפיהרט ווערען לויט פאלגענדע פרינציפען: מ'דארף דורכפיהרען די רעדוקציע פון די בעוואפנונגען, סיי בנוגע דער צאהל מענשען אין די ארמייען, סיי בנוגע דעם קריגס מאטעריאל אין די ארמייען, ים און לופט פלאטען. דאן דארף בעשטימט ווערען אנ'אינטערנאציאנאלע קארפערשאפט, וועלכע זאל אכטונג געבען, אז די ענטוואפנונג זאל דורכגעפיהרט ווערען. דער פארשלאג זעהט פאר די פערקלענערונג נישט נאר פון די שטענדיגע ארמייען, נאר אויך פון די רעזערוון, ער מיינט אויך די פערקלענערונג פון דער דינסטצייט אין די ארמייען.

דער ענגלישער פארשלאג ווערט אונטערשטיצט מצד דייטשלאנד, וועלכע איז דאך לויט'ן ווערסאילער טראקטאט אנ'ענטוואפנונגס-מלוכה און זעהט זיך תמיד בעעוולה'ט צוליב דעם. דאגעגען האט דער פארשלאג אנגעטראפען אויף א געשלאסענעם פראנט פון פראנקרייך, איטאליען, יאפאן און די מלוכות, וואס זענען ענטשטאנען נאכ'ן קריג.

פראנקרייך, איטאליען און יאפאן, וואו עס עקזיסטירט אלגעמיינער מיליטער-דינסט רוקען קודם כל ארויס פארמעלע מאטיוון: די ענטוואפנונגס קאמיסיע איז נישט קאמפעטענט צו בעהאנדלען דעם ענגלישען פארשלאג, נאר די צוגרייטונגס קאמיסיע פאר ענטוואפנונג, צו וועלכער עס געהערען סיי מיטגלידער פון פעלקערבונד, סיי נישט-מיטגלידער (פעראייניגטע שטאטען און די סאוויעטען). ווייטער איז זייער מיינונג, אז דער פרינציפ פון אלגעמיינעם מיליטער-דינסט מוז בלייבען אומבעריהרט, און די רעזערוון וועלכע זענען אויסגעבילדעט געווארען א דאנק דעם מיליטער פליכט קאנען נישט רעדוצירט ווערען. די בעגרענצונג קאן זיך נאר בעציהען אויפ'ן אקטיווען מיליטער. וואס נוגע דעם קריגס-מאטעריאל, דארף מען בעגרעניצען די קריגס-בודושעטען פון די מלוכות, מ'קאן אבער נישט אנריהרען די שוין אנגעזאמעלטע מאטעריאלען. די דריי דערמאנטע מלוכות זענען אויך געגען דער פארגעשלאגענער אינטערנאציאנאלער קאנטראלע איבער די ענטוואפנונגען. זיי האלטען אבער, אז איבער דער דאזיגער פראגע קען מען נאך דיסקוטירען.

פוילען און די קליינע מלוכות פון דער אנטאנט זענען געגען דעם ענגלישען פארשלאג צוליב דעם, וואס, אלס מלוכות, וועלכע זענען ענטשטאנען פון אמאליגע שכנים, וועלכע האבען געהערט צו אקופאציע-מלוכות — מוזען זיי שטעהן אויף דער וואך פון זייער סובערעניטעט. זיי מיינען, נעמליך, אז ווען דער ענגלישער פארשלאג זאל בעקומען דעם רוב שטימען, וואלטען זיי דורכ'ן בעגרעניצען זייער שוץ-קרעפטען נישט געהאט די גאראנטיע, צי וועט נישט אמאל עמיצער פון זייערע שכנים אויסנוצען עפ אין א געוויסען מאמענט און אטאקירען די גרעניצען.

ביי דער געשאפענער אפאזיציע ליגט די האפנונג אויף א פאזיטיווען אויסגאנג פון די ענטוואפנונגס געשפרעכען נאר אין דער פערשטענדיגונג צווישען ענגלאנד און אמעריקא וועגען דער ים-ענטוואפנונג. אט די פערשטענדיגונג איז אויף א גוטען וועג, און מ'רעכענט, אז די פאָרשטעהענדיגע רייזע פון מאקדאנאלד'ן וועט ברענגען צו אנ'ענטגילטיגען הסכם וועגען דער פראגע. דאס וואלט געהאט א קאלאסאלע מאראלישע און פראקטישע בעדייטונג פאר דער אלגעמיינער רעאליזירונג פון ענטוואפנונגס-פלאן.

פ. ב.

די דעצידירענדע שלאכט

וועט אויך דאס מאל נישט קומען

ס'וואלט אפשר פיל בעסער געווען, ווען די קאנפערענץ וואס האט געזאלט צוזאמענגערופען ווערען לויט'ן פראיעקט פון דער רעגירונג, וואלט יא צוזאמענגעקומען. אויף דער גאנצער וועלט גלויבט מען דערין, אז מ'וועט זיך צום טיש בעהט מען נישט אוועק מיט לעדיגע הענד, די ערגסטע בעציהונג איז דעמאלט ווען מענשען רעדען צווישען זיך נישט און יאגען זיך ארום פול מיט פרעטענציעס איינער אויפ'ן אנדערען. אין דער גאנצער וועלט וועט מען געפינען אזא בעציהונג פון דער רעגירונג צום פארלאמענט און פארקעהרט אויך, אזוי ווי אין פוילען, אין דער דאזיגער בעציהונג שטעקט עפיס אומרייפעס נישט דרייסטעס און נישט דעצידירטעס, אזא לאגע קען קיין טובה דעם לאנד בשום אופן נישט ברענגען און פאר אלדאס שלעכטס פרובט יעדער צו ארויפצווארפען די פעראנטווארטליכקייט אויפ'ן צווייטען.

דאסמאל האט זיך דער סיים צובייזערט, דער סיים האט נישט געוואלט קומען רעדען מיט דער רעגירונג. די סיים מעהרהייט האט בעהאלטען, אז די סיים-סעסיע איז געשלאסען פערטרעט דעם סיים נאר דער סיים-מארשאלעק און דעריבער דארף די רעגירונג, אויב זי האט עפיס צו זאגען, (איז מיט'ן סיים מארשאלעק, אויב די רעגירונג וויל אבער רעדען מיט די סיים-פארשטעהער זאל זי זיך בעמיהען, אז ס'זאל געעפענט ווערען די סיים-סעסיע.

די קאנפערענץ איז טאקע נישט צושטאנדעקומען, די רעגירונג האט געענטפערט דער סיים-אפאזיציע מיט א טרוקענעם קאמוניקאט און איצט דארף מען זיך ווידער, ווי שטענדיג ברעכען דעם קאפ און פרובען טרעפען וואס וועט זיין, אבער אויף וואס פאר א גרונד טרעפען? אויפ'ן גרונד פון לאניק וואלט א „שטארקע" רעגירונג, פאר וועלכע עס האלט זיך דער איצטיגער קאבינעט געמוזט אונטערשרייבען פאר'ן סיים א טויט-אורטייל און איהם פונאנדערלאזען, פונאנדעריאגען דעם סיים, וועלכער וויל נישט ווערען פערנינפטיג, וועלכע וויל נישט ענדערען זיינע מיאוס'ע געוואוינהייטען, וועלכער וויל זיך נישט לאזען ארויפפיהרען אויפ'ן זאבליכען וועג, די לאניק זאגט, אז די רעגירונג וואלט שוין בעדארפט גענוג האבען דעם פערהאסטען און נישט פעהיגען סיים און מאכען מיט איהם א סוף, נאכמעהר דערפאר, ווייל די סאציאליסטען האבען שוין אנגעהויבען דראהען, זיי האבען אנגעזאגט דער רעגירונג א קאמף, וועלכער דארף זיך אנהויבען אומבעדינגט מיט דער דימיסיע פון שוויטאלסקי'ס רעגירונג, לויט דער לאניק וואלט די „שטארקע" רעגירונג געדארפט ווייזען ווער ס'האט די מאכט אין די הענד און ווער ס'האט נאר די פראזע אין מויל.

דערווייל קומט פאר גאר עפיס א דערש. די רעגירונג רעדט זעהר מילד, דער רעגירונגס קאמוניקאט רעדט מעהר וועגען א מעגליכקייט פון אנ'אויסגלייך צווישען סיים און רעגירונג ווי וועגען א פערשארפונג פון דער לאגע, ס'רעדט זיך אפילו דוקא איצט ווען פ. פ. ס. פארלאנגט ענדערונגען אין דער רעגירונג לטובת דעם סיים, דוקא איצט, ווען עס האבען זיך בעוויזען די אלטע ווידערקלאנגען פון די ערשטע פערהאסטע דורך דער איצטיגער רעגירונג סיים, די „צענטראפראווען" און „צענטראלעווען", דוקא איצט, געהט די רעגירונג אויך נישט אויף הנחות, בעמיהט זיך אבער נישט צו פערשארפען די לאגע.

דיזעלבע לאניק האט געזאגט, אז נאך דער שארפער רעזאלוציע פון פ.פ.ס. נאך דער פערשטענדיגונג פון צענטראלעוו'ן און נאך דער פיאסקא פון דער רעגירונגס-קאנפערענץ וועט די אפאזיציע קאנסעקווענט געהען אויף איהר אנגעצייכענטער ליניע, וועט צונויפרופען א ספעציעלע סעסיע פון סיים, וועט שטעלען אנ'אונצוטרוי-וואטום דער רעגירונג, וועט איבערנעהמען די מאכט און מאכען א סוף ווי די פ. פ. ס. האט געזאגט אין איהר רעזאלוציע, צום איצטיגען רעגירונגס סיסטעם. דערווייל איז נישט אזוי געשעהען. די פ.פ.ס. איז איבערראשט בעווארען פון דעם מילדען רעגירונגס-ענטפער און ציהט זיך צוריק. אמת זי האט ארויסגעלאזען א ליסטע, כדי צו קלויבען אונטערשריפטען אויף צונויפרופען א ספעציעלע סיים-סעסיע. דאס האט זי דאך געמוזט טון, נאך דעם גאנצען געפילדער. זי איילט אבער נישט מיט דער ליסטע און בעמיהט זיך, אז דאס צונויפזאמלען די אונטערשריפטען זאל וואס לענגער דויערען.

און ווידער האבען די ערווארטונגען אויף ערקלערען די לאגע אינגאנצען אפגענארט. די ענטשיידענדע שלאכט (דאס ווארט, וואס שוועבט אין סיים זייט העכער 3 יאהר) וועט אויך דאס מאל נישט קומען

י. ד—ן.

„די ברכה פון דער ערד"

(פערציג יאהר יודישע קאלאניזאציע אין ארגענטינע)

פערציק יאהר יודישע לאנדווירטשאפטליכע איינוואנדערונג איז ארגענטינע, עס איז געווען איינע פון די שענסטע דאטען אין דער יודיש-ארגענטינישער געשיכטע.

עס הייבט פון דעם מיט א קנוט-האמסון שטימונג, ווי ער דערציילט עס אין זיינע „ברכות פון דער ערד", האט זיך אויפגעהויבען א מענש מיט'ן נאמען איזאק און האט זיך אוועקגעלאזט אין דער מדבר. איזאק איז געווען אנ'ארבייטס-זאמער מענש, א פרימיטיוו-דענקענדיגער. אויסגעשפרייט האבען זיך פאר זיינע אויגען די רחבות פון דער ווייטער מדבר און זיין מוח האט אנגעהויבען עקבערן א געדאנק „קען מען דאך דעם וויסטען מדבר פערוואנדלען אין א לעבעדיג-מענשליכען ישוב!" און איזאק האט נישט געקארגט קיין מיה און שוויים: מיט'ן גאנצען איבערעס פון זיין פרימיטיווען כח האט ער זיך גענומען צו דער ארבייט, נעפיהרט האלץ, געגראבען ליים, געאקערט דעם באדען און ביסלעכווייז האט צווישען די וויסטענישען פון דער מדבר אנגעהויבען שיינען א מענשליכע הייזקעלע, פערדע, בהמות, דאצען זיך בעוויזען אינ'ם ארט. עס האט אנגעהויבען ווימלען מיט לעבען ארום און ארום. דערהערט האבען די וואנא-בונדען פון די גרעניץ ערטער, אז אין מדבר איז נעקומען א מענש און טוט דארט ממש נפלאות, זענען זיי געקומען אהינצו... און אט אזוי הויבט זיך אן די געשיכטע פון א ישוב.

די זעלבע געשיכטע דערמאנען די הונדערט דרייסיג מענשען פון פאדאליען, וועלכע האבען זיך אין א פיינעם פריהמארגען אויפגעהויבען פון זייערע אנגעזעסענע ערטער און זיך געלאזט איבער דער וועלט און נייע מדבריות זוכען פאר זיך עקזיסטענץ און א ב, דורך פערפעסטיגען איינענע עקאנאמישע פאזיציעס, ווירקען צום ענטשטיין פון א נייעם ישוב אויף זאמדען, וואו דער מדבר האט זיך נעדרימעלט אונטער די היציגע שטראהלען פון דער דרומדיגער זון.

פרימיטיוו אין זייערע פארערונגען, געשטימט אי רעאליסטיש אין זייער רענקען דורכגעדרונגען מיט ווילען צו פראדוקטיווער ארבייט אויפ'ן שויס פון דער נאטור האבען זיי זיך געלאזט פיהרען פונ'ם ערשטען דורכגעהער, וואס וועט זיי ערגעצוואו אנווייזען א פרייען שטח וואו די מענשליכע פיס האבען נאך נישט געטראטען, און געקומען זענען זיי אין דער ווייטער ארגענטינע, בעזארגט פון פילאנטראפישע חסדים, וואס זענען גלייך אויסגעווייקט געווארען אין בלוט און אין טרערען. איבערגעלאזט אויף די חסדים פון דער ארומיגער ווילדער נאטור, אין א מדבר אהן וואסער, צווישען ווגיגע טרוקענישען און אינזעקטישען ושומריי זענען די שוואכע געווארען ביי זיך נעפאלען, מוטלאז, און

בלויז די שטארקערע האבען פערשטאנען אז ערד פאדערט בלוט און שווייס, ווי א טייך פאדערט זיך זיינע קרבנות, מיט וועלכע עס הויבט זיך אן די געשיכטע פון דער מענשהייט, די געשיכטע פון געזעלשאפטען און ישובים.

אזא מי ווארט דאס ערשטע בלעטעל פון דער געשיכטע פונ'ם יודישען קבוץ אין ארגענטינע.

כל זמן עס איז געווען א מדבר, זענען שטיל געווען די מענשליכע תאוות, איז די מדבר פערוואנדלט געווארען אין פעטע תבואה-ברענגענדיגע פעלדער האט זיך דערוועקט די מענשליכע קנאה און שנאה, און א וואך אויג האט געווארפען בליקען אויפ'ן נייעם איזאק פון דער מדבר. אויך די אלטע פילאנטראפישע חסדים האבען ארויסגעוויזען זייערע שווארץ־ווייסע ציין אז דאן האט איזאק דערשפירט אויף זיך די פעטסטע האנט פונ'ם נוגש ונוטר. דער גרויסער אלטאג האט געבראכט דאגות און צרות. אבער אין קאמף פאר דער עקזיסטענץ איז געווארען נאך שטארקער דער ווילען, מעהר איז מען געווארען אויסגעפרובט אין קאמף: דער איזאק פון דער מדבר האט בעקומען די מלחמה-טויפונג, און צוזאמען מיט'ן קאמף איז געקומען אויך דאס פראבלעם: דאס פראבלעם פון דער יודישער ערד־ארבייט און יודישען ערד־ארבייטער אין ארגענטינע.

.2

דער חסרון פון דער יודישער סביבה בעשטעהט אין דעם, וואס יעדער נייקייט ווערט פערוואנדלט אין א בעגייסטערונג. בעגייסטערונג קען אבער לאנג נישט אנהאלטען, ווייל עס ווערט צושלאגען אין דער ניכטערנקייט און דערפאר קומט מיט אמאל אנטוישונג, אפשלאכונג ביז פערניינונג און נעגאטיווע בעציהונג.

דאס זעלבע האט זיך איבערגעחזרט לגבי דער קאלאניזאציע אין ארגענטינע. די ערשטע בשורות פון א קאלאניזאציע אין ארגענטינע איז פערוואנדעלט געווארען אין א יום־טוב־צוג, אין א מין דערשיינונג פון א נאציאנאלער אויפלעבונג, געזים איז עס געווען א שטיקעל כאציאנ'ער רענעסאנס, אבער וועלכען מ'האט בעדארפט נעהמען פון זיין עקאנאמישען אפשיין און נישט ווי א קבוץ גליות. אט דאס וועלען אריינטראגען אין דעם א מין פסיכאלאגישען אידעאליזם האט געמוזט ברענגען דערצו, אז מיט דער צייט זאל זיך אנהויבען א נעגאטיווע בעציהונג און אפטמאל האט מען שוין אפילו געערט וועגען א פולקאמען באנקראט.

מען האט פערגעסען, אז אין יעדען עקאנאמישען ענין, איבערהויפט ביי איבערשיכטונג און רעקאנסטרואירונג זענען פערהאן ליכט און שאטענס, וואס קעמפען צווישען זיך. אפטמאל זענען מנצח די שאטענדיגע זייטען, און דאס רופט ארויס א נעוויסען פחד און אומצוטרוי, ווי עס האט זיך טאקע איבערגעחזרט אין ארגענטינע, אבער ביי א געזונטען אנהויב מוז שטענדיג גובר זיין דאס ליכטיגע; און גראד ביי אזא מין צושטאנד מוז מען קענען אויסגעפינען די ריכטיגע אפשאצונג. עס איז קיין ספק נישט, אז די יודישע קאלאניזאציע אין ארגענטינע וואלט געהען פעסטער און געגאנגען אין אנדערער געזונטערער ריכטונג, ווען די שאטענס פון בארא נישער וואוילטעטיגקייט זאל זיך נישט נעווען ציהען אויש פון פאריז און רעזאירענטירט די יודישע קאלאניזאציע און דערפאר איז דעם פערזיג-נעזונטען עלעמענט אויסגעקומען צו פיהרען א העפטיגען קאמף מיט דעם שאטענדיגען. דאס שאטענדיגע פון פאריז האט געמוזט נאכגעבען פיל פאזיציעס און דאס זעלבע האט אויך אנגעטריבען אויף דער וועלט א געשעענעם, אז די יודישע קאלאניזאציע אין ארגענטינע איז באנקראט. אין תוך אבער נעמען אין באנקראט דאס קאלאניזאציע-סיסטעם, אבער נישט די קאלאניזאציע זעלבסט.

מ'דארף נישט איבערשאצען די יודישע קאלאניזאציע אין ארגענטינא, דארף נישט אידעאליזירען דעם יודישען פראדוצענט פון תבואות, אבער אין דער ניכטערנער און אביעקטיווער בעציהונג דארף מען אנערקענען אז מיט די עטליכע איינגעוואנדערטע יודישע קאלאניסטען האט זיך אויפגעהויבען דער מאראליש־ריינער און געזונט־פראדוקטיווער יודישער ישוב אין ארגענטינע, די ערשטע הונדערט דרייסיג קאלאניסטען זענען געווען אנ'ענטפער אויף דעם שמוץ, וואס האט זיך קאנצענטרירט אינ'ם גאט־געבענטשטען בוענאס־איירעס און אגב האבען זיי בעוויזען, אז עס איז פערהאן א יודישער פראדוקטיווער עלעמענט, א יודישער הארעפאשניק וואס האט א גאנץ אנדערען פרצוף, פון דעם וועלכען עס האבען מיטגעבראכט מיט זיך די פערברעכערישע אפפאלען פון דער יודישער סביבה, ארויסגעשטויסענע צוליב מאראלישע מאטיוון פון דער אלטער היים. און דערפאר האט מען טאקע אויך אויסגענוצט די פערשארפטע בעציהונגע צווישען דער יודישער שטאט און יודישען דארף אין ארגענטינע.

און דער אלגעמיינער אויספיהר דארף זיין, אז אויפ'ן איינאונפערציגסטען יאהר איז די יודישע קאלאניזאציע אין ארגענטינע נישט באנקראט, זי שטעהט אין קאמף פאר בעפרייען זיך פון פרעמדע פענטעס און אנ'ענטגילטיג בעפרייטע וועט זי צוזאמען מיט דער געזעלשאפטליכער איניציאטיוו פארזעצען די ווייטערע פאזיטיווע עבודה, מיט וועלכער זי האט אנגעהויבען איהר ערשטען טריאומף־מארש. און דער טריאומף־מארש טראגט זיך זיין נאמען: —

— די ברכות פון דער ערד דורך יודיש־פראדוקטיווער ארבייט אין ארגענטינע!

ד"ר ל. זש.

די בלוטיגע טעג אין ארץ-ישראל

אויספיהרליכער בעריכט וועגען די געשעהענישען

(ספּ. פאַר'ן „נייעם פאָלקסבלאַט" דורך קפּא"י)

צפת

דעם 21-סטען אויגוסט האט די אַראַבישע בעפעלקערונג זיך אנגעהויבען טומלען, עטליכע אַראַבער פון ירושלים און שכם זענען געקומען צום מופטי און האבען אנגעהויבען מאַכען קלענערע פערזאַמלונגען צווישען די אַראַבער און העצען אויף יודען. דאס האט אנגעוואָרפען א פחד אויף די צפת'ער יודען און דער יונגער עולם האט געוואלט איינאָרדנען עפּעס אַ שטיקעל זעלבסטשוץ, אבער די עטליכע מעהר „ניכטערע" יודען פון צפת האבען נישט געוואלט הערען וועגען דעם, וואָרענדיג, אַז אין צפת וועט זיך גאר נישט טרעפען, די בעציהונגען צווישען די אַראַבער און די יודען זענען שוין צייט הונדערטער יאהרען זעהר גוטע.

שבת דעם 24-טען אויגוסט אין דער פריה האבען זיך פערשפּרייט קלאַנגען, אַז די אַראַבער גרייטען זיך איינצואָרדנען אַ דעמאָנסטראַציע. די העצע וואס עס האבען געטריבען די שלוחים פון ירושלים און שכם האָבען געבראַכט פרוכט. צעהן אַ זייגער אינדערפריה זענען די אַראַבער ארויס מיט א דעמאָנסטראַציע אין די גאַסען פון צפת, אַלע זענען זיי געווען בעוואָפענט מיט מעסערס, שטילעטען און נאַבוטען — אַזעלכע שטעקענס וואס דער קאָפּ איז בעדעקט מיט טשוועקעס. דורכמאַרשירענדיג די יודישע גאַסען האבען זיי אויסגערופען ווילדע פיינדליכע אויסרופען נעגען יודען און די געשרייען זענען דערגאַנגען זעהר הויך. פערבייגעהענדיג האָבען זיי אויסגעשלאָגען די שויבען אין יודישע הייזער און געוואָרפען שטיינער אין די שטובען און זיך נישט געפוילט אַרונטערצורייסען די פאָרהאַנגען פון די פענסטער, און אַז ס'האט זיך געטראָפען אַ יוד אויפ'ן וועג האט מען איהם געגעבען אַביסעל קלעפּ אבער די דעמאָנסטראַציע האט זיך געענדיגט מיט נישט קיין זעהר „גרויסע" היזקות.

דער שבת'דיגער טאג איז אַריבער אויף דער יודישער בעפעלקערונג אין גרויס פּחד. די אַראַבער האָבען אויך אויפגעהויבען די הייליגע גרינע פאָהן אויפ'ן מעטשעט. פרעהליכער איז דערפון נישט געוואָרען.

זונטאג דעם 25-טען האָבען זיך די אַראַבער ווידער אנגעהויבען צוזאַמענקלייבען אין מעטשעט, די יודען האבען שוין מורא געהאט עפענען די געוועלבער. די אַראַבער האבען אויך נישט געעפענט זייערע קראמען. אין מעטשעט האט מען זיי אנגעהויבען דערצעהלען כל מיני מעשיות ווען אַ שחיטה וואס יודען האבען אַנגעמאַכט אין ירושלים. אַז פון תל אביב זענען אַנגעקומען אַהינצו פיר טויזענד בעוואָפענטע יודישע בחורים און אַז אַראַביש בלוט פליסט דאָרט ווי וואַסער אין אַלע גאַסען, ס'האט דאָרט אויך נישט געפעהלט דער שקר אַז יודען האבען זיך אַריינגעריסען אין הייליגען עומר־מעטשעט און איהם צונעמען פאַר זיך מיט'ן כותל מערבי. די אַראַבער האבען געוואָלט מאַכען ווידער אַ דעמאָנסטראַציע, אבער דער קאָמיסאַר פון דער פאָליציי האט נישט ערלויבט און די דעמאָנסטראַציע איז נישט ענטשטאַנען, יענעם טאג האָבען אעראָ־פּלאַנען דעם ערשטען מאל בעזוכט צפת, דאָך האט דאס ווענינ בערוהיגט די יודישע בעפעלקערונג אין שטאָט.

מאנטאג דעם 26-טען האבען די אַראַבער זיך אנגעהויבען צוזאַמענקלייבען אין מעטשעט גאַנץ בעגינען. די פרעמדע אַגיטאַטאָרען האבען אַלץ געהאַלטען פאַנאַטיזירען און געהעצט די אַראַבער נעגען די יודען „דין מוחמד בסיף" — די רעליגיאָן פון מחמד איז געגעבען געוואָרען מיט'ן שווערד — דאס איז דער בעוואוסטער אויסרוף צו דערוועקען התלהבות אויף צו געהן רויבען און הרגענען ביי די נישט גלויביגע.

10.30 האט זיך די מענגע אַראַבער אַרויסגעלאָזט פון מעטשעט און זיך געלאָזט געהן אין דער יודישער גאַס. דא האט זיך אַוועקגעשטעלט דער קאָמענדאַנט פון דער פאָליציי — אַן ענגלענדער מיט עטליכע פּאָליציסטען און מיט אַ מאַשין־געוועהר און בעפוילען זיי זאָלען זיך פונאַנדערגעהן. זיי האבען איהם אבער נישט געפאָלגט ער האט בעפוילען אַ צווייטען מאל און האט געזאגט, אַז אויב זיי וועלען זיך נישט פונאַנדערגעהן אין פערלויף פון צוויי מינוט וועט ער אנהויבען שיסען מיט'ן מאַשינען־געוועהר. דאַן איז שוין געווען אין שטאָט אַביסעל פון גרעניץ־מיליטער אין עבר־הירדן. די אַראַבער האבען זיך געשראָקען פאר דעם שטרענגען בעפעהל און זענען זיך צעגאַנגען.

דינסטאג דעם 27-טען אויגוסט איז אַריבער פונדעסטוועגען אין גרויס שרעק. עס זענען אומעטום געגאַנגען קלאַנגען, אַז די אַראַבער פון די דערפער קלייבען זיך אין גרויסע מאַסען און געהען חרוב מאַכען צפת. דעם זעלבען טאג האט זיך דער רעגירונגס־דאָקטאָר געווענדעט צו דער פערוואַלטונג פון „הדסה"־שפּיטאל אין צפת און געבעטען צוגרייטען בעטען פאַר קראַנקע און אַז מ'זאל אויך אויפנעהמען אַראַבישע פערוואונדעטע אויב ס'וועלען זיין אַזעלכע. דער פערוואַלטער פון „הדסה" האט געענטפערט, אַז תמיד גיט „הדסה" מעדיצינישע הילף אויך אַראַבער און מסתמא וועט זי אויך דאס מאל נישט מאַכען קיין אונטערשיד. אט די דאָזיגע אונטערהאַנדלונגען פון רעגירונגס־דאָקטאָר מיט „הדסה" האט געגעבען גענוג שטאָף צו דענקען, אַז די לאַגע איז ביטער ערנסט. די נאַכט איז אַריבער אין טויט־שרעק און אין דער פריה האבען זיך די מענשען בעגעגענט ווי דאס לעבען איז זיי געשענקט געוואָרען — די געפאַהר איז געווען בולט.

שוין די גאַנצע צייט פון שבת אַן איז די יודישע בעפעלקערונג געווען ווי פערשפּאַרט אין תפיסה. איז כמעט נישט אַרויס פון שטוב און די פּאָליציי האט כסדר בעפוילען, אַז קיין יוד זאל זיך נישט ווייזען אין גאַס. אין דערזעלבער צייט האבען זיך די אַראַבער אַרומגעדרעהט אין די גאַסען גרופּענווייז בעוואָפענטע אומגעשטערט. בעוואָפענט זענען זיי געווען אַלע — אַלט און יונג. אַנהויבענדיג פון אַ פינף יאהריגע יונגעל ביז אַ גרייזגרויען אַלטען. נאָר אַזוי ווי דער פּרוב אַ־איינצורייסען זיך אין דער יודישער גאַס איז פאַרט אַמאָל אָפּגעהאַלטען געוואָרען און ס'זענען געווען קלאַנגען אַ בריטיש מיליטער איז אנגעקומען פון מאַלטע און געהט קיין צפת — האט מען זיך אביסעל בערוהיגט. מיטאַנצייט האבען זיך פערשפּרייט קלאַנגען, אַז די רעגירונג האט אַנגענומען מיטלען אויף צו פערהיטען דעם יודישען קוואַרטאַל און אַרומנעמען איהם מיט שטעך־דראַטען, אַז די אַנפאַלער זאלען נישט קענען אַזוי לייכט דורכגעהן בעת'ן אַנפאַל. די פּאָליציי האט אויך יענעם טאג אָפּגעהאַלטען די אַראַבער און נישט געלאזט אריין אין דער יודישער גאַס.

דער עולם האט געלעבט מיט'ן געפיהל, אז ס'איז פערהאַן, ווער ס'וועט איינהיטען פון אַ פּאַגראָם.

דאנערשטאג דעם 28-טען אויגוסט האט זיך איז שוין אַריבער. 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג זענען אַנ־די יודען אויסגעזיפצט, אַז די אייגענטליכע געפאַהר געקומען בערוהיגענדע ידיעות פון אויסלאַנד, דירעקטע טעלעגראַמעס האבען איבערגעגעבען, אַז לארד ריידינג האט בעזוכט מאַקדאָנאַלד'ן, אַ ס'איז געווען אַ בעראַטונג מיט סנאָוועל'ן און דער עיקר — אַט, אַט, קומט אַן מיליטער קיין צפת.

ס'זענען נישט אַריבער קיין פופצעהן מינוט נאָך די בערוהיגענדע ידיעות און ס'האבען זיך אנגעהויבען הערען שרעקליכע געשרייען אין דער יודישער גאַס. אַ גרופּע פאַנאַטישקעס פון די צפת'ער אַראַבער און פון די נאָהנטע דערפער האבען זיך אַרונטערגעריסען אין דער יודישער גאַס וואו ס'וואוינען מעהרסטענס ספרדישע יודען און האבען אנגעהויבען אויסרויבען די יודישע הייזער. די באַנדע איז געקומען מיט אַ זייטיגען וועג פון מירון און נישט מיט דעם הויפּט־וועג, די באַנדע האט געטראָגען מיט זיך אויסער כל מיני געווער פערשידענע ברעכשטאַנגען, פלעשער מיט נאַפט און שמאַטעס מיט נאַפט און גלייך זיך געלאָזט אונצוצינדען די הייזער, ראַבירען און הרגענען. דא האבען זיי זיך אַנגעשלאָגען אין א גרופּע יונגעלייט וואס האָבען זיי בעגעגנט מיט אַ שיסעריי. די אַנפאַלער האבען זיך צוריקגעהאַלטען און מורא געקריגען, אבער באַלד האט זיך די אַראַבישע פאָליציי אַ לאָז געטאָן צו דער יודישער זעלבסטשוץ און אנגעהויבען זוכען ביי זיי געוועהר און נערויבען די פאַנאַטישקעס זיי לאָזען געהן צו דער אַרבייט. ערשט איצט האט זיך אנגעהויבען די אמת'ע שחיטה. מען האט אנגעהויבען ראַבירען און הרגענען אין אַלע אַפּהאַלטען. דעם אַרוואָקאַט טאליראַנא האבען זיי געפּאַקט באַלד ביים אנהויב און איהם צושניטען אויף שטיקלעך. זיין פרוי האבען איהרע צוויי ברידער בעשיצט מיט דעם אין די הענד און זי איז ניצול געוואָרען. אין אַ סך הייזער זענען די מענשען פערברענט געוואָרען לעבעדיגערהייט. די פאַנאַטישקעס זענען אויך אַנגעפאַלען אויף דעם בית־היתומים אין אויפ'ן גרויסען וואַמטעט. אויפן האבען זיי פערוואונדעט עטליכע קינדער, אָנגעהאַקט די הענד, צושאַלטען די קעפּ, איינער אַ צעהן יאהריגע יונגעלע האט זיך אָפּגעוועהרט, ער האט געכאַפּט אַ האַמער און האט געשלאָגען אַן אַראַבער דעם קאָפּ און האט זיך אָפּגעראַטעוועט, דאס זעלבע האט אויך געטאָן אַ צווייט יונגעלע, ער האט געכאַפּט אַ ציגעל און האט פערוואונדעט דעם אַנפאַלער.

איינעם אַ ספרדישען יוד, אַ געבוירענער אין צפת, וואס האט געקענט יעדען אַראַבער ביים נאָמען האבען זיי דערהרגעט אויף אַ שרעקליכען אופן.

אין אַ סך הייזער האבען זיי פערגוואַלטיגט פרויען און אויפגעהאַקט און פערברענט. די גאַנצע יודיש־ספרדישע גאַס האבען זיי פערברענט און צוראַבירט.

(המשך זונטאָג).

ווער איז שולדיג?

די חלוקי דעות אין דער ענגלישער געזעלשאַפטליכער מיינונג

אין ענגלאַנד בעהויפּטעט מען, אַז אין א"י איז שוין רוהיג. די מיינונגען וועגען דער בלוטיגער טראַגעדיע, וואָס האט זיך דאָרט אָפּגעשפּילט ווערט איצט פערטייטשט אויף דרייערליי אופנים.

דער „אַראַבישער" שטאַנדפּונקט. די אַראַבער היטען אָפּ זייערע הייליגטימער, וואָס די יודען האָבען פערשוועכט. מיט אַזאַ דרייסטער ערקלעהרונג איז אַרויסגעטראָטען אין „טיימס" דער פיהרער פון די אַראַבער באַלד נאָך די פּאָגראָמען, נאָר אַזוי ווי די כותל האָט מען בשום אופן נישט געקענט צוזאַמענבינדען מיט'ן ערמאָרדען 60 מאַן אין חברון און בערויבען זיי, האָבען די אַראַבישע פערטיידיגער אין ענגלאַנד אַרויסגערוקט אַ נייע סבה פון די פּאָגראָמען: זאַלץ פון ים המלח. דער דאָזיגער ים, וואָס איז רייך מיט נאַטור־אוצרות געהערט די אַראַבער און דאָ האָט מען די קאָנצעסיע אָפּגעגעבען צו עקספּלואַטירען דעם יוד נאָוואָמייסקי. די תשובה אויף דעם איז נאַטירליך אַ גאַנץ פּשוטע. אויב דער ים־המלח איז ווירקליך אַזוי רייך מיט נאַטור־אוצרות, טאָ פאַרוואָס זענען זיינע ברעגעס געווען פּוסט און וויסט, ביז ס'איז געקומען דער יוד נאָוואָמייסקי.

די אַראַבער זענען געווען גאַנץ גלייכגילטיג צום ים המלח, ביז ס'איז ענטשטאַנען אַ קאָמפּאַניע צו עקספּלואַטירען די זאַלצען. און אויב די אַראַבער וואָלט געלונגען עפּיס אויף אַן אופן צו מבטל צו מאַכען די קאָנצעסיע, וואָלט דער ים המלח ווידער געוואָרען וויסט, ווי ס'איז געווען ביז איצט.

„די אַראַבער האָבען דעם 30 אויגוסט 1915 י. בעקומען א פייערליכע ערקלערונג פון ענגלישען קעניג, אַז אויב זיי וועלען צושטעהן צו דער אַנטאַנט, וועט זיי אָפּגעגעבען ווערען פּאַלעסטינא, וואו זיי וועלען ווערען די בעלעבאַטים". אַזוי ערקלערט דער הייסער פריינד פון די אַראַבער, דער דעפּוטאַט פון פּאַרלאַמענט בענעט. דעם דאָזיגען פריינד פון די אַראַבער האָט מען אָנגעוויזען אַז אַזאַ צוזאָג, בפרט קיין פייערליכען איז נישט געווען.

אַ פייערליכער צוזאָג איז יאָ געגעבען געוואָרען — די יודען וועגען אַ נאַציאָנאַלער היים אין פּאַלעסטינא. די דאָזיגע ערקלערונג געפינט זיך אין דער באַלפור־דעקלאַראַציע און שטאַמט פון אַלע פערבינדעטע מלוכות, וואָס האָבען מלחמה געהאַלטען מיט די טערקען. אין 1929 י. האָבען מיר שוין נישט געהערט אַזעלכע בעשולדיגונגען ווי אין 1924 י. וואָס זענען ווידערהאָלט געוואָרען דורך אַזעלכע מאַלאַנכאָליע מענשען ווי די פראַנצויזישע ברידער טאַראָ.

די דאָזיגע מחברים סימפּאַטיזירען נישט מיט די יודען און דערפאַר זענען די גיפטיגע בעשולדיגונגען, וואָס די ברידער האָבען געמאַכט אויף די עמיגראַנטען, אונטערגעכאַפּט געוואָרען דורך די אַנטיסעמיטען.

די דאָזיגע בעשולדיגונגען, וועלכע זענען אַגב אויף גאָרנישט געשטיצט, בעהויפּטען, אַז די ערד־אַרבייט ביי די יודען איז אַ מיטעל צו פער־רייבען די אויגען.

איצט וועלען נישט די שונאים פון די יודישע קאָלאָניעס און נישט די ברידער טאַראָ נישט ווידערהאָלען זייערע ערשטע בעהויפּטונגען, ווייל די יודישע קאָלאָניעס האָבען געדיכט בעדעקט פּאַלעסטינא. מיט'ן פּרייז פון זייער לעבענס האָט די יודישע יוגענט אויסגעטריקענט די בלאָטעס און פערוואַנדעלט די וויסטעס אין בליהענדע גערטנער.

אַ צווייטע גרופּע אין ענגלאַנד האַלט, אַז די אַראַבער קריגען זיך מיט די יודען צוליב רעליגיעזע טעמים, ווי ס'רייסען זיך די מוזולמענער מיט די אינדוסען אין פּענדזשאַב.

די רייסענישען צווישען די מוזולמענער מיט די יודען אין פּאַלעסטינא קומען פאַר צוליב דער פינסטערקייט און פאַנאַטיזם פון ביידע צדדים. ענגלאַנד אַלס „אויפגעקלערט לאַנד" איז אַן אָביעקט, ווערט פערמיטלער אין דעם שטרייט און אויב מ'דאַרף איבערוועגען אין איין זייט לוינט שוין פאַר ענגלאַנד זיך צו שטעלען אויף דער זייט פון די מוזולמענער — מ'טאָר זיך נישט פערגעסען, אַז אין אינדיען קוקען נאָך די געשעהענישען 55 מיליאָן מוזולמענער. עגיפּטען איז אויך אַ מוזולמענישע מלוכה און אויך דאָרט קיקט מען זיך מיט גרויס אינטערעס צו די געשעהענישען און די סימפּאַטיעס פון דער בעפעלקערונג זענען אויף דער זייט פון די אַראַבער.

אַזוי האַלטען די פאָרשטעהער פון דער ענגלישער אַדמיניסטראַציע אין פּאַלעסטינא, אבער דער דאָזיגער שטאַנדפּונקט האט זיך אַ וואַקעל געטאָן אונטער'ן איינפלוס פון'ם עפעקט וועלכען די א"י־געשעהענישען האָבען אַרויסגערופען אין אַמעריקאַ.

איצט בעקומט אין ענגלאַנד דעם אויבען־אָן די דריטע מיינונג — ענגלאַנד קען אין א"י נישט בלייבען קיין ניטראַלער צושויער, ווי אין אינדיען. ענגלאַנד האט בעקומען פּאַלעסטינא פון אַ חלוקה, און פּאַלעסטינא איז נויטיג ענגלאַנד נישט צוליב וועלכע ס'איז טראַדיציעס, נאָר כדי צו קענען פערטיידיגען דעם סועץ־קאַנאַל פון דער מזרח־זייט. ביים קריג האט מען געמיינט אַז פון מזרח ווערט דער סועץ־קאַנאַל געשיצט דורכ'ן מדבר, אבער די דייטשען און טערקען האָבען בעוויזען אַז די מיינונג איז פאַלש. אויב די אַנגרייפער וואָלטען געווען אין אַ גרעסערער צאָהל און ס'וואָלט זיי געלונגען אַריבערצושלעפּען אַ בערג'ן מדבר גרעסערע האַרמאַטען, ווי זיי האָבען געהאַט, וואָלטען זיי פערשטעלט דעם סועץ־קאַנאַל און ענגלאַנד וואָלט בעקומען אַ טויט־קלאַפּ.

Dr. S. HEINRICH
פּאַמאַרסקאַ 10, טעל. 47-67
צוריקגעקעהרט
ספּעצ. פאַר קינדער און אינערליכע קראַנקהייטען
היילט מיט פיזיק. טעראַפּיע. דיאַטערמיע. קוואַרץ. לאַמפּען. ליכט־בעדער, נעמט אָן פון 2–12½ און פון 4–7 נמ. פאַר אונבעמיטעלטע לעשטניצע־פּרייזן.

ענגלאַנד האט פערנומען פּאַלעסטינא, ווייל דא ליגט דאס לעבען און טויט פון דער בריטישער אימפּעריע. פּאַלעסטינא האט אַ געוואַלדיגע סטראַטעגישע בעדייטונג, אַז ווען ענגלאַנד וואָלט איינגעפאַלען אַ משוגעת אָפּצוגעבען זי, וואָלט זי באַלד פערכאַפּט געוואָרען דורך אַ מין אַנדערע, וואָס וואָלט גענומען בעדראָהען דעם סועץ־קאַנאַל.

ווען מיט 55 יאהר צוריק האט דיזראַעלי געקויפט פאַר ענגלאַנד די אַקציעס פון סועץ־קאַנאַל האָבען זיך געהערט שטימען באַלד צו ליקווידירען דעם אָמאַך אבער ס'איז שוין פופציג יאהר ווי אין ענגלאַנד פאַרערט קיינער נישט פערקויפען די אַקציעס פון סועץ־קאַנאַל און אויב ענגלאַנד האט נויטיג פּאַלעסטינא האט פּאַלעסטינא נויטיג — די יודישע קאָלאָניסטען.

דער קאָרעספּאָנדענט פון „טיימס" וואס איז זעהר קאַלט בנוגע יודען, שרייבט אַז די געשעהענישען אין א"י זענען פאָרגעקומען נישט צוליב'ן כותל מערבי, נאָר צוליב דער באַלפור־דעקלאַראַציע, וועלכע איז נישט ריכטיג פערשטאַנען געוואָרען סיי דורך די יודען און סיי דורך די אַראַבער.

די אַראַבער, שרייבט די צייטונג, פערשטעהען נישט די עקאָנאָמישע און פּאָליטישע נוצען וואס די יודען ברענגען אַריין אין פּאַלעסטינא און דער מחבר דערמאָהנט די אַראַבער, אַז זיי האָבען בעקומען די וואַקוף־לענדער און דעם שאַריאַט און אַז דאס נעהמט ביי זיי קיינער נישט צו. דער מחבר ווייזט אבער אָן אויף די בעטעטע מעטאָדען פון לאַנדווירטשאַפט וואס די יודען האָבען איינגעפיהרט אין די קאָלאָניעס, און דאַן הויבט ער אָן אַרויסצוזאָגען השערות, אַז צו די געשעהענישען האט געבראַכט די אומבעגרעניצטע מורא פאַר דער הערשאַפט פון די יודען וואס קען קומען אויב זיי וועלען בעזעצען דאס לאַנד.

אבער ס'באַדאַרף דער דערמאָהנט ווערען, אַז ביים פערקויפען די יודען דאס לאַנד זענען קודם כל נתעשר געוואָרען די אַראַבער, וועלכע האָבען פאַר בלאָטעס און זאַמד גענומען לעגענדאַרע פרייזען. דער קאָרעספּאָנדענט פון „טיימס" פאַלט בעזונדערס אָן אויף זשאַבאָטינסקי'ן, מיט די רעוויזיאָניסטען פאַר זייער נישט נאָכגיביגקייט און ווען ער אַליין וואָלט נישט אָנגעוויזען אויף די אמת'ע שולדיגע וואָלט מען געקענט מיינען, אַז די רעוויזיאָניסטען זענען אין אַלעם שולדיג.

און אין „טיימס" ענטפערט זשאַבאָטינסקי, דעם קאָרעספּאָנדענט און די אַנדערע אַראַבישע פריינד. אַגב דערמאָהנט ער זיי, אַז דא האַנדעלט זיך בלויז וועגען אויספיהרען דורך ענגלאַנד איהרע פערפליכטונגען, וועלכע זי האט אויף זיך גענומען אין דער באַלפור־דעקלאַראַציע.

און נאָכדעם איז געקומען די אָפיציעלע ערקלערונג פון קאָלאָניען־מיניסטער, וואס האָרף אָפּריינינען די לופט פון די שווערע וואָלקענס: ער האט ערקלערט, אַז ס'ווערט בעשטימט אַן אויספאָרשונג, וואס וועט בשום אופן נישט זיין נוגע דער באַלפור־דעקלאַראַציע, וועלכע בלייבט אומבעריהרט.

און „טיימס" אונטערשטרייכט, אַז די באַלפור־דעקלאַראַציע בלייבט אומפערענדערט און דאס וואס איז געשעהן אין 1917 י. איז ענטשירען.

אַזוי אַרום האט די עמפּערונג פון דער גאַנצער ציוויליזירטער וועלט בעזיגט די בלינדקייט פון די פּאַלעסטינער אַדמיניסטראַטאָרען.

צום אומגליק וועלען די טויטע שוין לעבעדיג נישט ווערען.

דיאַנעאַ

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

20
פרייטאג
טו
אלול תרפ"ט

סעפטעמבער
5.06 זון-אויפגאנג
5 56 זון-אונטערגאנג
ליכט-צינדען: 5.28

פערזאמלונג פון פאבריקס-דעלעגאטען

ערב דעם צוזאמענפאהר פון די קלאסען-טעקסטיל-פעראיינען אין ביליץ

(2) נעכטען איז פארגעקומען א זיצונג פון די דעלעגאטען פון'ם קלאסען-פעראיין. די זיצונג איז פארגעקומען אין צוזאמענהאנג מיט דעם צוזאמענפאהר פון די קלאסען טעקסטיל-פעראיינען וועלכער קומט פאר דעם 21-טען און דעם 22 ה. ח. אין ביליץ.

וועגען דער סיטואציע אין דער טעקסטיל-בראנזשע האט רעפערירט דער הויפט-סעקרעטאר פון'ם קלאסען-טעקסטיל-פעראיין ה' פראנצישעק קאלווישעווסקי. ער האט דערוויזען, אז די אינדוסטריעלער נעמען שריט ביי שריט צו ביי די ארבייטער די מיט-בלוט-און-שווייס אויסגעקעמפטע רעכט ווי א 8 שעה'דיגען ארבייטס-טאג, ענגלישען שבת, אורלויבען א.ז.וו. אמערגסטען איז די לאגע פון דעם ארבייטער אין דער גרויס-אינדוסטריע. בעסער איז זי אין דער מיטעל אינדוסטריע און נאך בעסער אין דער קליין-אינדוסטריע, דאס איז אבער נישט קיין דערפרייענדע ערשיינונג, ווייל די גרעסטע טייל ארבייטער זענען בעשעפטיגט אין דער גרויס-אינדוסטריע.

נאך דעם רעפעראט האט זיך אנטוויקעלט א דיסקוסיע און עס זענען אנגענומען געווארען ענטשפרעכענדע רעזאלוציעס, וועלכע וועלען צוגעשטעלט ווערען דעם קאנגרעס אין ביליץ.

נאכדעם האט די פערזאמלונג נאך ערלעדיגט עטליכע ארגאניזאציאנעלע ענינים. עס איז בעשלאסען געווארען אפצוקויפען אין פארשטעלונג אין דער וואך אין שטאטישען טעאטער פאר די פעראיינס-מיטגלידער צו די נידריגסטע פרייזען. ביי א גרויסער פרעקווענץ אפקויפען אויך א פארשטעלונג אין פאפולארני טעאטער.

אין 1905 ערמארדעט דעם פאבריקאנט זילבערשטיין

ער איז אנטלאפען פון קאטארגא, איז דאס געוויסען יאגט אים קיין לאדז

אין יאהר 1905 איז אין לאדז דערמארדעט געווארען דער בעקאנטער לאדזער פאבריקאנט מיעטשיסלאוו זילבערשטיין.

די רוסישע פאליציי האט דאן פעסטגעשטעלט, ווער ס'איז געווען דער מערדער און ער איז פערמשפט געווארען אויף אייביגע קאטארגע אין סיביר.

פון דאן אן האט מען וועגען דעם ארבייטער — ער האט געהייסען דאבראדזשי — גארנישט געהערט. בעת'ן קריג איז דאבראדזשי פערשוואונדען געווארען, און מ'האט וועגען איהם פערגעסען.

מיט עטליכע וואכען צוריק האט ער שוין א גרויסע, א פערחלשטע זיך בעוויזען אין ווארשא און אלס היימלאזער און דאכלאזער זיך ארייגבעקומען אין די שטעטישע באראקען אויף דזשיקא גאס.

אין א געוויסער נאכט האט ער זיך פערטרויט איינעם פון זיינע שכנים אין באראק, און איהם איבערגעגעבען אלע איינצעלהייטען פון זיין לעבען אין סיביר. דארט האט ער בעקומען א מאניע: ער קען נישט זיצען אויף אן ארט, ווען ער זיצט פערפאלגט איהם דער שאטען פון ערמארדעטען, און ער האט אנגעהויבען גהען פון דארף צו דארף.

עטליכע טעג נאכדעם איז סטאניסלאוו דאבראדזשי פערשוואונדען פון ווארשא.

מ'רעכענט, אז ער איז אוועק קיין לאדז, וואוהין ער האט זיך געקליבען צו קומען, כדי דא מחילה צו בעטען ביים ערמארדעטענס פאמיליע, און אזוי-ארום צו בערוהיגען זיין געוויסען.

ווארשאווער יוד בעקומט א הארץ-אטאק

צוליב דער גוטהאַ-צייטונג פון לאדזער קרוב

ר' ישעטישע פאנאטאוויע איז ארויסגערופען געווארען אויף פיעטריקאווער 70 וואו עס האט בעקומען הארץ-אטאק אן אונבעקאנטער פרעמדער יוד.

די פאנאטאוויע האט דעם יוד ערטיילט די ערשטע הילף און אפגעפיהרט אין שפיטאל פון שטאטישען זאמעלפונקט.

ווען דער קראנקער איז צו זיך געקומען האט ער דערצעהלט, אז ער הייסט נח גאלדבערג, ער איז געקומען פון ווארשא צו זיינעם א קרוב א נעוו. סען הערמאן מינץ (פיעטריקאווער 68) א יוד א גביר, וועלכער פעטמאט צווי הייזער פשעיאזד 4 און פשעיאזד 6—בעטע מאטעריעלע אונטערשטיצונג.

דער קרוב מינץ האט גארנישט איידעל אויפגענומען דעם אריטען קרוב, זאגאר געהייסען דעם שוינעך ארויסווארפען גאלדבערג'ן. דער שוינעך האט זיך ארויסגעוויזען אייזעלער פון'ם בעל-הבית און האט די פעראררנונג נישט אויסגעפיהרט.

אויף דעם קראנקען הארץ-ליידענדען גאלדבערג האט די איפנאהמע אזוי גע ווירקט, אז ער האט נאכ'ן ארויסגעהן בעקומען א'ן אטאק.

ווען די פאנאטאוויע האט געמאלדען מינצען וועגען דעם פארפאל מיט גאלדבערג'ן האט ה' מינץ ערקלערט, אז ער קעהר זיך מיט גאלדבערגן אנגאנצען נישט אן.

פערמשפט צוויי יודישע באנדיטען

אויף 12 און 10 יאהר שווערע טורמע

(2) נעכטען איז אין קרייז-געריכט פארגעקומען דער פראצעס געגען די צוויי באנדיטען-אנפאלער ראזענבערג און ראזענבלום, וועלכע מען האט בשעתו געכאפט אין ווארשא, און נאכדעם אויך דערגאנגען אז דאס האבען זיי אויסגעפיהרט דעם רויב-אנפאל אויפ'ן אינקאסענט פון לאדזער האנדעלס-געזעלשאפט, ה' פנחס רובינשטיין (קאנסטאנטינער 42) און צוגענומען ביי איהם א טעקע אין וועלכער עס אט זיך געפונען 15,000 זלאטעס, 153 דאלאר 700 דייטשע מארק און 1200 נילרען.

אין בעשולדיגונגס-אקט ווערט דערצעהלט, אז דעם 7 פעברואר 1927, צווישען 9 און 10 א זייגער אין אוונט, האבען אויף קאנסטאנטינער 42, אויף די טרעפען אנגעפאלען דעם אינקאסענט ה' פנחס רובינשטיין עפעס צוויי אונבעקאנטע. איינער פון זיי האט רובינשטיינען דערלאנגט מיט עפעס א טעמפע זאך א בער'ן קאפ, אזוי, אז רובינשטיין האט אויף א ווייַלע פערלוירען דעם בעוואוסטזיין, דער צווייטער באנדיט האט ביי איהם ארויסגעריסען די טעקע און ביידע זענען זיי אנטלאפען.

אין א רגע שפעטער איז רובינשטיין צו זיך געקומען און אויפגעהויבען אן אלארם. עס איז אנגעלאפען א פאליציאנט, וועלכער האט אנגעהויבען יאגען די באנדיטען. איינער פון די באנדיטען האט ארויסגעכאפט א רעוואלווער און אויסגעשאסען אין דער ריכטונג פון'ם פאליציאנט עטליכע מאל. ער האט צום גליק נישט געטראפען, ביים פאליציאנט האט זיך דער רעוואלווער פערהאקט. דערווייל זענען די באנדיטען אנטלאפען.

ס'איז אינטערעסאנט אויף וואס פאר א „שערלאק-האלמס"-אופן מען האט די באנדיטען דערקענט.

ראזענבערג און ראזענבלום זענען מיט א צייט שפעטער ארעסטירט געווארען אין ווארשא פאר פערשידענע גנבות. מען האט ביי זיי געפונען וואכען פון לאדזער אפשטאמונג. דער לאדזער אויספארשונגס-אמט האט צוליב דעם געשיקט קיין ווארשא דעם בעאמטען פאלישעק.

פאלישעק האט בעמערקט, ווען מען האט אויסגעהערט ראזענבערג'ן, אז ביי זיין פאלטען ווערען דא אזעלכע קנעפ ווי עס האט ביים אנטלויפען פערלוירען דער אנפאלער אויף רובינשטיינען אין לאדז. פאלישעק האט אויך בעמערקט, אז אויף דעם סמך האט ער אנגעהויבען פארשען דעם בעשולדיגטען און דערגאנגען אז די אנפאלער אויף רובינשטיינען און די ארעסטירטע זענען איינע און דיזעלבע פערזאנען.

דאס געריכט האט נעכטען בעהאנדעלט דעם פראצעס געגען די אנפאלער און פערמשפט ראזענבערג'ן אויף 12 יאהר און ראזענבלומען אויף 10 יאהר שווערע טורמע.

רעגיסטראציע פון יאהרגאנג 1911

(—) היינט ווערט אין לאקאל פון'ם מיליטערישען אמט, פיעטריקאווער 212, פארקומען די רעגיסטראציע פון יאהרגאנג 1911.

צו דער רעגיסטראציע דארפען זיך מעלדען די געבוירענע אין יאהר 1911, וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון'ם 3 פאליציי קאמיסאריאט און זייערע פאמיליע-נעמען הויבען זיך אן מיט די בוכשטאבען

L Ł M N O

און די וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון'ם 8 פאליציי קאמיסאריאט און זייערע פאמיליע-נעמען הויבען זיך אן מיט די בוכשטאבען

A B C D E F G H Ch I J

מארגען דארפען זיך שטעלען צו דער רעגיסטראציע די, וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון'ם 3 פאליציי קאמיסאריאט מיט די פאמיליע-נעמען אויף די בוכשטאבען

P R

און די וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון 9 קאמיסאריאט מיט די פאמיליע-נעמען אויף די בוכשטאבען

L M N O P R S Sz U W Z Ż

משוגענערהייד שלאג ער זיין מאמע און ברודער

(ב) אויף אל. 1 מאי 23 האט דער 19 יעהריגער שמואל פאכלער, בעת אן אנפאל פון משוגעת שטארק צושלאגען זיין מוטער פייגע און ברודער חיים יוסף.

די פאגאטאוויע האט ביידע צושלאגענע ערטיילט די ערשטע הילף.

דער צושלאגענער פאכלער האט זיך געווענדעט צו דער אבטיילונג פון געזעלשאפטליכער שוץ מיט א בקשה מען זאל דעם משוגענעם ברודער בעזעצען אין קאכאנובקא.

פערחלשט ביים דאווענען

(וו) אין שוהל אויף זשעראמסקא גאס 1 איז נעכטען אינדערפריה ביים דאווענען פערחלשט געווארען דער 70 יעהריגער דוד אפאטאווסקי שקאלנא 33. די ארויסגערופענע פאגאטאוויע האט איהם ערטיילט די ערשטע הילף.

לאניובא'ס משפחה

גיט אן אקאסאציע אין העכסטען געריכט

(ב) ווי מיר דערוויסען זיך האט די משפחה פון לאניובאן בעשלאסען איינצוגעבען אין העכסטען געריכט א קאסאציע.

דער אינהאלט פון דער קאסאציע איז נאך נישט בעוואוסט.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) מ. ליפיעץ, פיעטרקאווער 193; מ. מילער, פיעטרקאווער 46; וו. גראשקאווסקי, קאנסטאנטינער 15; פערעלמאן, ציגעל-גאס 64; ה. צוויעראווסקי, אלעקסאנדראווסקא 37; ז. יאנקעלעוויטש, אלטשטאט 9.

פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20
גור 1 מאל!
זונטאג, דעם 22. סעפטעמבער, 3.30 נאכמיטאג
וועט אויפטרעטען נאך איהרע רוהמפולע ערפאלגע אין פאריז, די בעריהמטע 8 יעהריגע טענצערין
מרים'ל דייכעס
שילערין פון דער וועלט-בערימטער פרימא-באלערינא
אלגא פרעאבראשענסקא.
פולשטענדיג נייער פראגראם.—פרעכטיגע קאסטיומען פון פאריזער אטעליע'ס.
ביים קלאוויר: ג. שאפירא.
ס'נעמט אויך אנטייל ארטיסט פון פוילישען שטאטישען טעאטער
Michał Znicz.
..איבער אלע 7 הימלען געפינט זיך נאך איינער, דאס איז דער הייליגסטער הימעל. דער דאזיגער הימעל איז אויף 7 שלעסער פערריגעלט און נאר אויסדערוועהלטע קומען דארט אריין. מרים'ל דייכעס איז אין דעם דאזיגען הימעל געווען. דארט האט זיך איהר נשמה'דיגע אנגעזאפט מיט דעם ווארהאפטיגסטען און שענסטען און איז ארונטערגעניידערט אויף אונזער ערד אין געשטאלט פון א רייכען טאלאנט. מרים'ל דייכעס איז נישט סתם אן אויסדערעסירטער פענאמען; — זי איז אן אויסגעשפראכענער, אונגעהויערער טאלענט; זי איז אליין בענעמט פון א העכערער קראפט און אט מיט דער קראפט בעגייסטערט זי איהרע צושויער.
בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע

CASINO
היינט און פאלגענדע טעג!
S. 44 אונטערוואסער-שיף
ריהרענדע ים-דראמע, וואס האלט די גאנצע צייט פון דער אקציע די נערווען אין דער העכסטער שפאנונג.
אין די הויפט-ראלען JACK HOLT, DOROTA REVIER
ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ל. קאנטאר.
בעמ.: 1) איינטריטס-בילעטען זענען נישט געהעכערט. נארמאלע פרייזען.
2) אלע פארטער-פלעצער זענען נישט נומערירט.
3) אלע פלעצער אויפ'ן ערשטען שטאק, די אמענע און גאבינעט-לאזשען זענען אלע נומערירט, טראץ דעם קען דאס געעהרטע פובליקום ארייגעהן אויף יעדען טייל פראגראם.
דער בופעט איז רייך פערזעהן מיט די אויסארבייטונגען פון דער פירמע „E. Wedel". אנהויב פון די סעאנסען: 4.30, 6, 8 און 10 אוונד.

Dr. NADEL
פיעטרקאווער 17 טעל. 68-86
צוריקגעקעהרט
נעמט אן פון 4—6 נאכמיטאג.

צאהן-ארצט
St. Gelberg
וואוינט יעצט
14 Zawadzka 14
נעמט אן פון 2 - 10 און פון 7 - 4

Dr. JACÓB EYCHNE[R]
[...]נערליכע און קינדער-קראנקהייטען
[א]ל. 1. מאי 16 טעל. 11-24
נעהמט אן פון 7 – 8 אוו.

וואַלדעמאַראַס אין דימיסיע

בערלין, 19 (ספּ. טעל.) פון קאָוונאָ איז אָנגעקומען אַ׳אָפיציעלע ידיעה, אַז דער ליטווישער קאַבינעט פון פּראָפ. וואַלדעמאַראַס האָט זיך אָנגעגעבן אין דימיסיע. דער פּרעזידענט האָט די דימיסיע אָנגענומען. אַלס נאָכפאָלגער פון וואַלדעמאַראַס׳ן רופט מען אָן דעם ביז איצטיגן פינאַנץ מיניסטער טוביאַליס.

ד״ר גאָלדשטיין פאָהרט קיין לאָנדאָן

לאָנדאָן, 19. (יט״א טעלעגראַפיש) אַדוו. גאָלדשטיין, וועלכער האָט געזאָלט אַלס יוריסקאָנסולט פון דער יודישער באַפעלקערונג זיין טעטיג בעת דער אויספאָרשונג אין א״י, וואָס בעקומען אַן אַרויספאָרערונג פון פּראָפ. ווייצמאַ, באַלד צו קומען קיין לאָנדאָן, ד״ר גאָלדשטיין וועט נישט פאָהרען דירעקט קיין א״י.

„אַנטי-רעליגיע״ אין די יודישע שולען

מאָסקווע, 19. (יט״א טעלעגראַפיש) אין די יודישע שולען איז פון אָנהויב נייעם שול-יאָהר איינגעפיהרט געוואָרען אַ נייער געגענשטאַנד — אַנטי-רעליגיע.

רומענישע סטודענטען לאָזען פון זיך הערען

טשערנאָוויץ, 19. (יט״א טעלעגראַפיש) אין פוטנאָ איז פאָרגעקומען אַ קאָנגרעס פון די אַנטיסעמיטישע סטודענטען. נאָכ׳ן קאָנגרעס האָבען זיך די סטודענטען געלאָזט וואַנדערען אויף די גאַסען און געשלאָגען די יודישע פאַסאַזשירען …שכת רצח.

די רעגירונג בעקומט מאַסען פּראָטעסטען פון די יודישע קהלות.

אַראַבער דראָהען

ירושלים, 19. (יט״א טעלעגראַפיש).

דער אָרגאַן פון דער אַראַבישער עקזעקוטיווע אין פּאַלעסטינא „פּאַלעסטיין״ שרייבט, אַז כל זמן די יודען נישט אָפּגעשאַפט ווערען די באַלפור דעקלעראַציע, וועלען נישט אויפהערען די בלוט-באָדען אין א״י.

אַראַבישע דעפּעשע צו פּרעזידענט הובער

ירושלים, 19. (יט״א טעלעגראַפיש).

די אַראַבער פון שכם האָבען אַרויסגעשיקט אַ דעפּעשע צום אַמעריקאַנער פּרעזידענט הובער אין וועלכער זיי פּראָטעסטירען געגען זיינע ערקלערונגען בנוגע די געשעהענישען אין א״י.

אויפרעגונג פון די יודען אין א״י געגען דער אויספאָרשונג

ירושלים, 19. (יט״א טעלעגראַפיש).

די אויספאָרשונג, וואָס ווערט דאָ געפיהרט האָט פעסטגעשטעלט, אַז די הרוגים אין „חברון״ זענען פערפייניגט געוואָרען נאָכ׳ן טויט. די יודישע באַפעלקערונג איז גוואַלדיג אויפגערעגט. דאָ האַלט מען, אַז אויב די אויספאָרשונג וועט ווייטער געפיהרט ווערען אויפ׳ן זעלבען גייסט, וועלען די רעזולטאַטען זיין שוידערליכע.

די פּראַגע וועגען ענטוואָפענונג

רעדע פון פּרעזידענט הובער — דיסקוסיע אין פעלקער-בונד

ניו-יאָרק, 19. (א. ט. או.) פּרעזידענט הובער האָט אין וואַשינגטאָן געהאַלטען אַ רעדע דורכ׳ן ראַדיאָ וועגען דער ים-ענטוואָפענונג. הובער האָט אַ רויסגעזאָגט דעם געדאַנק אַז דער אַ מאָך וועגען דער ים-ענטוואָפענונג איז אַ װאַרט עצוגג פונ׳ם קעלאָג-פּאַקט. די פּאָליטיק דאַרף נישט איבערשטייגען די נויטווענדיגקייט פון פערטיידיגען דאָס לאַנד, אָנגעריש וועט זי שוין טראָגען דעם כאַראַקטער פון אַן אָנגריפס-באַוואָפענונג פון אַ גרויסע מלוכות, צו ליב דער ענטוואָפענונג דאַרף אין אַמעריקאַ נישט פאַרנאַכלעסיגט ווערען די נאַציאָנאַלע פערטיידיגונג. גלייכצייטיג איז ערשינען אַן אָפיציעלער קאָמוניקאַט פון דער רעגירונג אַז 19 קרייסערס פון צווייטען קלאַס פון דער אַלגעמיינער צאָהל 32 ווערען ענט-וואָפענט, ווייל די קרייסערס זענען שוין פאַרעלטערט.

גענף, 19. (א. ט. או.) אין דער 3. קאָמיסיע פון פעלקער-בונד האָט לאָרד ראָבערט סעסיל געהאַלטען אַ רעדע וועגען די ביזאַצטיגע אַרבייטען פון פעלקער-בונד אויפ׳ן געביט פון ענטוואָפענונג. ער האָט זיך זעהר סקעפּטיש בעצויגען צו דעם ביז-איצטיגען פערלויף פון די אַרבעטען און אַ סך האָט אויסגעדריקט דעם וואונש פון דער עפענטליכער מיינונג אין דער גאַנצער וועלט צו דערגרייכען שוין אַמאָל פּראַקטישע רעזולטאַטען אויף דעם געביט.

גענף, 19. (א. ט. או.) לאָרד סעסילס אַרויסטריט האָט אָנגעטראָפען אויף אַ ווידערשטאַנד מצד פראַנקרייך, אויך דער פאָרזיצער פון דער ענטוואָפענונגס-קאָמיסיע דער האָלענדער לאָודאָן האָט געשטיצט פראַנקרייך און פּאָלעמיזירט מיט לאָרד סעסיל.

מאָנטאָג-זיצונג פון מיניסטאָרן-ראַט

וואַרשאַ, 19 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) אין סיים איז געוואָרען טויט, דאָגעגען האָט זיך אָנגעהויבען אַ שטאַרקע בעוועגונג אין די רעגירונגס-קרייזען. היינט האָט מאַרשאַל פּילסודסקי אָפּגעהאַלטען אַ קאָנפערענץ מיט׳ן פּרעמיער-מיניסטער שוויטאַלסקי.

שפּעטער האָט דער פּרעמיער אָפּגעהאַלטען עטליכע קאָנפערענצען מיט איינצעלנע מיניסטאָרן און ס׳איז בעשלאָסען געוואָרען אויף מאָנטאָג צו רופען אַ זיצונג פון מיניסטאָרען-ראַט, אין וועלכער ס׳וועט אויך אָנטיילנעמען מאַרשאַל פּילסודסקי.

פונדעסטוועגען רעכענט מען אין די פּאָליטישע קרייזען, אַז ביז׳ן 15 אָקטאָבער וועט די רעגירונג גאָרנישט אונטערנעמען און ביז צו יענער צייט וועט גאָרנישט געשעהען.

לאָדזשער ניי׳עס.

פאַר וועלען אונטערצינדען די טורמע

3 יאָהר תפיסה

דעם 7. מערץ ה. י. בעת אַלע אַרעסטאַנטען זענען אַרויס אויפ׳ן הויף-שפּאַציר אין דער … אויף לאַגיעווניקער גאַס איז מיעטשיסלאַוו באַרעצקי האָט איז אָפּגעוועסען אַ פּסק פאַר אַ גנבה פערבליבען אין צעל, כדי צו מאַכען דאָרט אָרדנונג. דערווייל האָט ער צונויפגעקליבען אַלע שמאַטעס זיי צוזאַמענגעלעגט און אונטערגעצונדען, ווען דער טורמע-וועכטער איז אַריינגעלאָפען אין קאַמער, האָט איהם באַרעצקי פערוואונדעט אין קאָפּ.

דער טורמע-וועכטער איז אַרויסגעלאָפען פון דער קאַמער און געמאַכט אַ ליאַרעם און באַרעצקי האָט פערהאַקט די טיר און איז פערבליבען אין דער קאַמער, וואו ס׳האָבען געברענט די שמאַטעס, אויפ׳ן ליאַרעם פון טורמע-וועכטער זענען אָנגעלאָפען נאָך וועכטער און פּאָליציי, מ׳האָט אויפגעעפענט די טיר און פון דאָרט אַרויסגעפיהרט שוין אַ פערטשאַדעטען באַרעצקי׳ן.

נעכטען איז זיין פּראָצעס פאָרגעקומען אין הינגען קרייז געריכט. באַרעצקי האָט זיך פערטיידיגט אַז ער האָט געוואָלט בעגעהן זעלבסטמאָרד. דער פּראָקוראַטור האָט געטענהט אַז ער האָט אונטערגעצינדען די שמאַטעס כדי אַרויסצורופען אַ טומעל, בעת וועלכען ער און זיינע חברים האָבען געוואָלט אַנטלויפען.

דאָס געריכט האָט באַרעצקי׳ן פערמשפּט אויף 3 יאָהר טורמע.

ביי׳ם פּרעהען זיך מיט אַ ברודער זעלבסטמאָרד צו אומגליקס-פאַל?

(2) פון רומעניען איז נעכטען געקומען צו גאַסט זיין ברודער אַרטור קאָוואַלסקי, יאַן קאָוואַלסקי, אַ װעבער-מייסטער, וועלכער האָט געאַרבייט אין אַ גרויסער טעקסטיל פאַבריק אין טשענסטאָכאָוו.

נאָכמיטאָג זענען ביידע ברידער מיט אַ פּאָר בעקאַנטע אַוועק אין גאָרטען „וואַטישיע״ (וש אַזוסקי 56) אַרטור באַוואַלסקי, וועלכער האָט געהאַט אַ גוטען פּאַסטען, אַלס שאָפער, האָט נישט געוואָלט וועט קיין געלד אויסצוגעבען ווי געהעריג דעם ברודער, און אַלע געסט האָבען זיך גאָר נישקשה׳דיג אַנגעטרונקען.

בעת דער פערוויילונג האָט אַרטור פּלוצים אַרויסגעצויגען אַ רעוואָלווער און אָנגעהויבען מאַכען פּולירען מיט איהם. די געסט האָבען איהם געבעטען אַוועקצולעגען דעם רעוואָלווער.

אַרטור איז אַוועק אונטער די בוימער און פּלוצים האָבען זיך פון דאָרטען געהערט צוויי רעוואָלווער שאָסען.

דער ברודער מיט די געסט זענען צוגעלאָפען צו אַרטורען, און דערזעהען, אַז ער ליגט אַ דערשאָסענער. אַרטור איז זבאַלד אויפ׳ן אָרט געשטאָרבען.

די געשיכטע האָט געמאַכט אויף דעם ברודער נאָכט אַזאַ איינדרוק, אַז ער איז ערנסט קראַנק געוואָרען.

די פּאָליציי פיהרט אַן׳אויספאָרשונג, כדי צו דערגעהען, צי האָט מען דאָ צו טון מיט אַ צופאַל אָדער זעלבסטמאָרד.

הזכרה נאָך לואי מאַרשאַל

אין דער סינאַגאָגע אויף קאָשטשושקי-גאַס וועט מאָרגען שבת, האַלב 11 אינדערפריה, אָפּגעריכט ווערען אַ הזכרה נאָכ׳ן פערשטאָרבענעם לואי מאַרשאַל.

פאַר א״י

די חברה „אהבת בחורים, בזשעזשינער 5 האָט געשפּענדעט דורכ׳ן „נייעם פאָלקסבלאַט״ 25 זל. פאַר די געליטענע אין א״י.

נדבות

די הכנסה פון—25 זל. פון דער קינדער-פאָרשטעלונג, וועלכע איז איינגעאָרדענט געוואָרען דורך די קינדער רעניאַ וויזענטאַל און זעלדאַ טאָפּלאָוויטש, אין חודש יולי אין דאָרף הולאַנקי, ווערען געשפּענדעט אויף שול-ביכער פאַר אונפּערמעגליכע שילערינס פון דער פאָלקס-שולע 143. דאָס געלד איז אָפּצונעמען אין רעדאַקציע.

ציהונג פון דער 19-טער מלוכה-לאָטעריע

5-טער קלאַס—10-טער טאָג

50,000 זל. — 131290.

15,000 זל. — 70216 135096.

10,000 זל. — 135689.

5000 זל. — 12789 105515 157622 182792.

3000 זל. — 120076 134312 62605.

2000 זל. — 9283 24184 133599 155286 21439 57654 152104 183277:

1000 זל׳ — 34644 35032 39641 57436 63870 64489 80432 119077 125863 127895 135676 141046 156554 169336 18879 26357 31692 38149 79764 93251 97839 103509 155274 158393 160777:

בעקאַנטמאַכונג.

אין דער ביזאיצטיגער ציהונג פון דער 5. קלאַס זענען געפאַלען ביי מיר פאָלג. געווינסען:

10 000 זל. אויף נומ׳ 179501

2000 זל.—נ׳ 168200, 5000זל.—נ׳ 157622 אז״וו

די גליקליכסטע קאָלעקטור

B. WEINBERG

Piotrkowska 42 i Piotrkowska 163

לאָזען צו דער 5-טער קלאַס זענען נאָך בײַ מיר צו בעקומען, אויך לאָזען צו דער 1-טער קלאַס פון דער 20-טער לאָטעריע.

9438

ביי אַ פערדאָרבענער מאָגען

ראָרם-געהונגען, שלעכטען מויל-געשמאַק, שטערן-קאָפּשמערץ, פיבער, שטוהל-פערהאַלטונג, ברע-כונג אָדער דורכפאַלווירקט שוין אַ גלאָז נאַטיר-ליך ביטער-וואַסער

Franciszka Józefs

זיכער, שנעל און אָנגענעהם.

בעריהמטע מאָגען-דאָקטוירים האָבען פעסט-געשטעלט, אַז דער געברויך פון

פראַנץ-יאָזעף-וואַסער

נעגען איבערפולטען פערדייאונגס-וועג איז אַנ-גענעהמ׳ער וואוילטאַט.

צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען און סקלאַד-אַפּטעקשנעס.

מעלדונגען

לאָדזשער פּראָפעסיאָנעלער טעקסטיל אַרבייטער פעראיין, אויף לאָדזשער-קרייז אין לאָדז אָפּט. שרעדער פּיעטרקאָווער 56 וואוינונג 63

1) דערמיט מעלדען מיר אונזערע מיטגלי-דער דאָס מיר האָבען אונטערגענומען שריט צו עפענען אַנ׳אַרבייטס פערמיטלונגס ביוראָ פאַר אַר-בייטער פון דער טעקסטיל אינדוסטריע.

וועגען אָנהויב פון דער טעטיגקייט וועלען מיר בעזונדער מיטטיילען.

2) צוליב׳ן כסדר׳דיגען פערקלענערען זיך פון די צאָהל אַרבייטס-פּלעצער פון האַנט שטעהער, וועלכע ווערען פערטרויבט דורך קראַפט האָבען מיר מעגליך געמאַכט פאַר אונזערע מיטגלידער אויסצולערנען זיך קראַפט-שטעהען. חברים מיטגלי-דער פון אונזער פעראיין, פּאַסענדע איבערצוגיין אויף קראַפט, דאַרפען זיך מעלדען אין פעראיין טעגליך פון 10—7 אין אָוונד כדי זיך צו רעגי-סטרירען.

גלייכצייטיג פאָדערען מיר אויף אונזערע מיטגלידער, וועלכע זענען שולדיג בייטראַג, דעם בייטראַג איינצוצאָהלען.

מיט חבר׳שן גרוס, די פערוואַלטונג.

אַכטונג וויגאָניע וועבער!

שבת, ד. 21 סעפּטעמבער, 3 נאָכמ. קומט פאָר אין פעראיין, פּייפּער 13 אַ פערזאַמלונג פון אַלע וויגוניע-וועבער וועגען די געשאַפענע לאַגע אין פאַך.

די פערוו. פון טעקסטיל פעראיין אָבטיילונג 7 „נייע״

בעריכטיגונג

(—) אין בעריכט וועגען דער שרפה אויף וויעזשבאָווע 22 האָט אונז דאָס רעפּאָרטער ביוראָ „וויד״ איבערגעגעבען, אַז דער אינהאָבער פון דער פערברענטער פאַבריק, שעפּס איז אַרעסטירט געוואָרען, ווי מיר דערוויסען זיך, שטימט די דאָזיגע ידיעה אַבסאָלוט נישט מיט דער ווירקליכקייט.

פּאַרק HELENÓW

מאָרגען, שבת 4 אַ זייגער נאָכמ. 7 אָוונד

פּאָפּולערער קאָנצערט פון סימפאָנישען אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ טעלג׳

אויפטריטען פון קינסטלערישע קרעפטען

Janusz Szyndler, Tamara Gozłówna, Wandzia Wolinska, Miecz. Leski

אין פּראָגראַם טענץ, געזאַנג און רעציטאַציעס. זונטאָג 11 פריה אַ פריה-מאָרגען-קאָנצערט

פערקלענערטע פּרייזען 1 זל. און 60 גר. אין אָוונד נאָך דער פאָרשטעלונג געהן אַן די טראַמוואַיען אין אַלע ריכטונגען.

אַכטונג, געעהרטע קונדשאַפט!

צוליב׳ן הערשענדען קריזיס האָב איך פערקלענערט די פּרייזען פון אַלערלײ

קאָסמעטיק פּערפומען, זייפען, פּודערן, קרעמען, קעלנישע בלומען-וואַסערן

אַלערליי קרעמען

בעזוכט מיין פּערפומעריע און איהר וועט זיך דערין איבערצייגן

I. DRUKIER

מיט אַכטונג פּערפומעריע

Łódź, Zawadzka 11, tel. 75-92

אַכטונג ה״ה פריזיערס! בלומען-וואַסערן נאָר 3.20 אַ קילאָ, ראַזיר-זייף „פּיקסין״ 7.50 אַ קילאָ,

אַלערליי שטאָהל-וואַרען און פלאַטין. בעמערקונג: פאַר ענגראָסיסטען—ראַבאַט!

מעבעל=פאבריק
D. JAKUBOWICZ, 66 ZACHODNIA (Piotrk. 33) 66 א. פ.
עמפעהלט אויף לאגער אין א גרויסן אויסוואל קאמפלעט איינריכטונגען זאווי ענצעל
מעבעל און נעהמט אן בעשטעלונגען. ⟸ צוגענגליכע פרייזען. ⟸ די נייעסטע מאדעלען. ■ גאראנטירטע ארבייט. ■ גינסטיגע בעדינגונגען.

דאמען=אטעליר
H. BEK, CEGIELNIANA № 5,
II p., front
מאכט בעקאנט די ג׳ דאמען וועגען אנהויב פון הערבסט און ווינטער-סעזאן.
כ׳פיהר אויס לויט די נייעסטע פראנצויזישע און ענגלישע מאדעלען.
בעמ.: ספעציעלע קירזשנער=ווערקשטעל אויפ׳ן ארט.

דאס רעכטס-קאנסולטענטן-ביורא
פון געוועזענעם לאנג-יעהריגען רוטינירטען
געריכטס-סעקרעטאר
ב. מאז, פיעטריקאווער 10
ערלעדיגט און שרייבט אלערליי ביטעס און קלאגעס
קלויזולעס און זאבעזפיעטשעניעס אין אלע שטעט פון
פוילען, ווי אויך שטייער-אנגעלעגענהייטען.
א גוטער ספעציאליסט אין מיליטער-ענינים.
B. Mann, Piotrkowska 10

דער קונסט-פאטאגראפישע אנשטאלט
„PARISIEN"
30 פראנציסקאנסקא 30
נעהמט אן אלערליי אויפנאמען
— פון — מצבות — אויפ׳ן — בית-החיים
צוגענגליכע פרייזען. סאלידע אויספיהרונג.
די אויפנאהמען ווערען געמאכט מיט ספעציעלע קונסט-אפאראטען

געזונדע אויגען
וועט איהר האבען, אויב איהר וועט טראגן
א צונעפאסטע ברילן אדער צוויקער
ווי אויך אלער ארט גלעזער, נאר פון דער
בעסטער, רעיעלער און לאנגיעהריגער
אפטיק
M. J. HERSZKORN
37 CEGIELNIANA 37 (róg Piotrk.)
אכטונג! ברילן ווערען צוגעפאסט גאנץ
אומזיסט! אויך לויט פארשריפט פון דאקטאר
נייעסטע אמעריקאנער פאסאנען!
רעיעלע בעהאנדלונג! קאנקורענץ פרייזען!

מאטארען
עלעקטרישע אין אלע גרויסען און אבראטען.
פערקויף און טויש
עלעקטרישע אינסטאלאציעס פון קראפט און ליכט
רעפעראטור=ווערקשטעלען
MAURYCY RAK, Łódź
ZAWADZKA 12, Tel, 14-11

שייטלען
צו מעסיגע פרייזען צו בעקומען ביי
פארזשוצקא, קאמיעננא 5.

Dr.
HELLER
[illegible]
נאווראט 2 טעל. 80.[illegible]
[illegible]

ווארנונג!
דערמיט ווארן איך אלע סוחרים נישט צו געבען די וועקסלען מיט מיין אונטערשריפט מ. יוזעפאוויטש אדרעס זוסמאן, צאכאדניא 27 צאהלבאר פון ערשטען וועקסעל 30/9 ביז דעם 25/XII 1925, וועלכע איך ערקלער פאר אומגילטיג.
מ. יוזעפאוויטש
וועלע אגראדאווא 3

וואו גייגען!
ענצעלנע שטובען מיט קיכען, 2 שטובען מיט קיכען און ענצעלנע שטובען מיט אלע בעקוועמליכקייטען איז צו פערמיטען פון זאפארט. צו ערפאהרען
פראנציסקאנער 30
ביים ווירט. 9407

גאנץ לאדז
ראפט איינמאל פאר אלע מאל וויסען, אז 6 פאטאגראפיעס פאר 2,50 קריגט מען נאר אין פאטאגראפיע „סטודיא" פולנאצנא 29. בעמ.: פאס און זעמעליכע דאקומענטען פאטאגראפיעס באלד נאכ׳ן פאטאגראפירען.

צו פערדינגען
א צימער צום שלאפען מיט אדער אהן בעטגע וואגט פאר א צינגעליכען פרייז פיר א הער אדער פרייליין. זיך ווענדען צו
פ״וי בלומשטיין
13 בזשעזשינער 13

א טיכטיגע
פערקויפערין
צו הערן און דאמען-קאנפעקציע ווערט געזוכט פון זאפארט צו ערפאהרען אין אדמיניסטראציע
9449

צו שלאפען
קען מען בעקומען א יונגערמאן ביי אן ארנטליכע פאמיליע
גדאנסקא 95
איינלער

אזאדע-וואסער-וואגען
צו פערקויפען פאסט ניי
ביי גאמאלינסקי
קילינסקעגא 97

ס׳ווערט געזוכט מעדליך
גייטארינס
צו טריקא-וועש אויך אויבערלאק נייערינס און אפפארטיגערינס ביי
א. י. דיאמענטשטיין
נאוואמיעסקא 7

א שיק-יונגעל
ווערט געזוכט אין דער קאפעלוש-פאבריק
ד. נאכטשטערן
פיעטרקאווער 25

צו פערמיטען
1 אדער 2 צימער אלס סובלאקאטאר, זאכאדניא 11 ביי רוינע
מעקלערס געוואונשען.

קוואליפיצירטע
קראפט=שפולערינס
ווי אויך אבערלאק-נייהער, א רעפרעזירקע און אמביגע שפולערקעס צו האנד פעדרע ווערן געזוכט, צו מעלדן זיך, פלאץ-וואלנאשטשי 3
אין דער סוויטער-פאבריק

בוכהאלטעריע
ווי אויך מאשין-שרייבען און רעכנען לערן איך אויס גרונטליך פאר 30 ג. בלויז מאשין-שרייבען 10 ג. זאוואדזקא 44 רעכטע אפיציגע ערשטער שטאק. בעמ. מיר ערטיילען אויך קארעספאנדענץ, האנדעלס ארימעטיק און סטענאגראפיע.

ס׳ווערט געזוכט א
אויבערלאק-נייער
צו טריקא-וועש און אויך אוועקצונעמען צו נייען נאכ׳ן אויבערלאק אויסצופערטיגן ערקונדיגן צעגעלניאנא 33
ארנשטיין

א קליין שטיבעל
(אויך א לעצטעס) ווערט א יונג פאר פאלק. צו ערקונדיגען פאטאגראפיע „סטודיא" פולנאצנא 29

א זוניג צימער
פאר צוויי אנשטענדיגע יונגע-לייט פון זאפארט צו פערמיטען ביי אן אנשטענדיגע פאמיליע קילינסקי 60
וואוינונג 30.

קוואליפיצירטע
קראפט=שפולערינס
זאפארט געזוכט
פלאץ=וואלנאשטשי 6
סוויטער-פאבריק

א קוואליפיצירטע
האנד-נייערין
צו סוויטערס ווערט געזוכט ביי ב. ראפאפארט
זאוואדזקא 26

ס׳ווערט געבריכט
א קראפט=שפולערין
ווי אויך א רעפרעזירקע און א געהילף צו קראפט. פ״ד ביי לוקאוויעץ
פאמארסקא 41a

ענדליך
האבען זיך אלע איבערצייגט אז די פאטענט מע
פעלד-בעטען

PALMA-PATENT וועלכע זענען פערזעהען מיט דער שוץ-מארקע זענען די פראקטישסטע און דויערהאפטסטע מיט א גאראנטיע אויף 3 יאהר, עמפפעהלען מיר אויף לאגער.
אויסערדעם בעזיצען מיר אין א גרויסען אויסוואהל
ניקעל-בעטען, ניקעל-קינדער-בעטען טיש-בעטען, אמעריקאנקעס, קינדער-וויגעלעך, קינדער-בענקעלעך ע״ץ רעדלעך. מעטער-מאס, געבעטס, שאטקאוועס און קאנאדיסקע
מאטראצען, קאוטשוקעס און טאפטשאנעס
בעמערקונג: בעטלעך מיט וועגעלעך ווייס און ברוין 17 זל., פאלאווע-בעטלעך 14 זל.
רעעלע בעהאנדלונג, -- פאבריקס-פרייזען, -- זעמטליכע רעפעראטורען.
הורט לאדז, פולנאצנא 24, טעל. 31-85 דעטייל

ערשטקלאסיגער
דאמען-שניידער
I. BERKOWICZ, Łódź
ul. Traugutta 5, I-sze piętro
נעהמט אן בעשטעלונגען צום הערבסט- און ווינטער-סעזאן פון אייגענע און אנפערטרויטע שטאפען און פיהרט אויס לויט די נייעסטע מאדעלען. עלעגאנטע אויספערטיגונג!
מעסיגע פרייזען!

Dr. med.
GRZEGORZ ROZENBERG
ספעציאל=ארצט
פאר מאגען-, קישקע-, לעבער- און אינערליכע קראנקהייטען
GDAŃSKA 44 (דלוגא), tel. 24-44
נעהמט אן פון 11–1 מיטאג און פון 6^{30} ביז 8^{30} אוונד. זונטאג פון 10–1 נאכמיטאג.

Dr. med. J. SZMERŁOWSKI
אקושער-גינעקאלאג
17 פיעטריקאווער 17. טעל. 7-13
אין צוריקגעקומען
נעהמט אן פון 5—7 אוונד.

בוכהאנדלונג ג. בערלינסקי
ס׳איז אנגעקומען
ברונא יאשונסקי „איך פארברען פאריז"
אנשטאט דעם פרייז 5 זל. נאר 2.95
עריך רעמארק׳ס „אויפ׳ן מערב קיין שום נייעס" איבערזעצט פון באשעוויס, אנשטאט 3 זל. נאר 1.50
בוכאריג׳ס טעאריע „היסטארישער מאטעריאליזם אנשטאט 15 זל. נאר 5 זל.
7 בענדער די בעסטע ווערק פון מאקסים גארקי „מיין קינדהייט", „צווישען מענשען", „מיינע אוניווערסיטעטן", „מאלווא", „אומעט", „קאנוואלאוו", און „די מוטער". אויף גוט פאפיר, 2440 זייטען אנשטאט 57 זל. נאר 24 זל.
אויך א גאנצע רייהע אנדערע ביכער אויף האלבע פרייזען צו בעקומען אין דער בוכהאנדלונג
12 ג. בערלינסקי אלט-שטאדט 12

קוואליפיצירטע
אקרישע=געזעלען
קענען בעקומען באלדיגע א-בייט.
צו מעלדען זיך פיעטריקאווע 127
ביי הערשקאוויטש, שלאכטוס אין ברייטשטיין
אדער ציגעל-גאס 12 ביי ברייטשטיין.

פאר ה״ה פון דער טריקא-בראנזשע!
איצט 50% ביליגער!
גרייפערס צו אבערלאק-זינגער׳ס און אוניאן, זאווי פליטקעס און רעפעראטורען
T. DENABURSKI
ul. Żeromskiego 5, m. 5, I-sze piętro.

כירורגישע קליניק
„Sanato"
אגראדאווא 10, טעל. 13-57
עס ארדינירען פאלגענדע ד״רים:
ד״ר מעד. שארלאטא אייגראווא
ד״ר מעד. רייטלער-קוריאנסקא
ד״ר מעד. מיכאל קאנטאר
ד״ר מעד. יוליוש באום
ד״ר מעד. וואלף אייכנער
I און II קלאס. 9425

וויכטיג
פאר סוויטער-פאבריקאנטען!!!
די ערשטקלאסיגע
אויספערטיגונגס = פראצאווניע פון
ה. פלאם, זאכאדניא 42
אויפן הויף 2 ש.
נעמט אן צום אויספערטיגען אלערליי סוויטער-אויסארבייטונגען, ווי צ. ב. ש.: קאסטיומען, זשאקעטען, פולאווערס, רעפארמען און וועסטען אויף אבערלאק-מאשין און אנדערע.
די ביליגסטע פרייזען.
שנעלע און רעיעלע בעהאנדלונג.

כעמיש-באקטעריאלאגישע לאבאראטאריע
מאגיסטער ג. שאץ
פעטריקאווער 37, 2. שט., פראנט.
אנאליזען פון קאל, אורין, לייכעץ א. אז. וו.
אורין=אנאליז - 4 זל.

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקה. בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע.
אנדזשעיא 5, טעל. 59-40
נעמט אן פון 8–2 נאכמ. און פון 5–9 אוונד
בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

Dr. A. MAZUR
ספעציאליסט פאר האלז-, נאז- און אויערן-קראנקה.
צוריקגעקערט
65 זאכאדניא 65, טעלעפאן 01-66.
נעהמט אן פון 12.30 ביז 1.30 נאכמיטאג און פון 4 ביז 6 אין אוונד.

אכטונג פראווינץ
עלעקטרישע מאטעריאלען
ווי אויך לאמפען און זשארובקעס
בעקימט מען צו די ביליגסטע פרייזען, ביי
Przedsięb. Handl. Elekt. „Ohm" Piotrkowska 80 w Podwórzu t. 60 34
הורט ווידערפערקויפער ראבאט דעטייל

מאשין-לעבער
[illegible]
ג. נארדמאן צעגעלניאנא 29

LUNA

היינט און פאלג. טעג! 2=טער פילם פון אונזער היי־יעהריגען ריזען-רעפערטואר!

„עראטיקאָ"

(EROTIKON (טראגעדיע פון א פערפיהרטער

רעזשיסירט פון Gustaw Machata אין די הויפטראָלען:

ITA RINA i OLAF FJORD

גרויסער סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' א. טשודנאווסקי.

אנהויב 4 אזייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12 אזייגער בייטאג.

רעוואלאציאנס-מייסטערווערק לויט דער ערצעהלונג פון קאנראד קארזשעניאווסקי א. ג. „ראמאנס"

דער קאפיטאן פון דער קעניגליכער גווארדיע

אין דער הויפטראלע דער רייצענדער אין זיין פרעכטיגסטער קרעאציע RAMON NOVARRO פילם פארבינדעט מדעט אויף MARCELINA DAY

— אויסער'ן פראגראם: א רעקארד-וואך פון אקטואליטעטען און פאסירונגען אין פוילין: נערבי אין וואַרשא א. א. —

אנהויב אין געוועהנליכע טעג 4.30 נאכמיטאג, שבת און זונטאג 2.30 נאכמיטאג. פערשטארקטער גרויסער כים. אניער ארקעסטער.

CORSO 2 וושלאנא | צום ערשטען מאל אין לאדז! נייער קינא-שטערן

REX BELL

אין בילד א. נ.: דער אדלער פון טעקסאס

WODEWIL 1 גלבנא | די נייעסטע פראדוקציע | ODEON 2 פושעטאוד

PAT i PATACHON

אויסערדעם: אויפבאהמעט פון א"ל נאך די לעצטע געשעהעניסען און פראטעסט-דעמאנסטראציעס פון די יודען אין ווארשא—אין די קינאס אדעאן, וואדעוויל און קארסא גלייכצייטיג.

APOLLO

היינט און פאלג. טעג! דער גרעסטער פילם פון דער וועלט. דאס ווערק פון גרויסען רעזשיסער וו. פודאווקין

„שטורם איבער אזיע" (Burza nad Azją)

א פילם, וואס איז נאך נישט געווען! א פילם איבער אלע פילמען!

ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' א. בייגעלמאן.

אנהויב 4 אזייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג 2 אזייגער נאכמיטאג. פרייזען פון די פלעצער אויף די ערשטע פארשטעלונגען 50 גר.

Grand-Kino

היינט און ווייטערע טעג!

דער טיטאן פון עקראן אין זיין לעצטער שעהנסטער קרעאציע, דער גאניאלער

EMIL JANNINGS

אין דער ראל פון צאר פאוועל I אין דער גרעסטער פילמפראדוקציע פון Ernst Lubitsch א"נ

אינטריגאנט

מוזיקאלישע אילוסטראציע געניי צוגעפאסט צום בילד אונטער דער דירעקציע פון ה' ר. קאנטאר. אנהויב פון די סעאנסען: 4, 5.30, 7.20, 8.45 און לעצטער סעאנס 10.20 אין אוועגד.

בעמערקונג: צוליב דער הויכער קינסטלערישער ווערט און פון דער טייערקייט פון דעם בילד, ווערט דאס ג' פובליקום געבעטען צו קומען צום אנהויב פון די סעאנסען.

הנחה-בילעטען און פאספארטו'ס זענען אונגילטיג.

שול-מונדורקעס,

מאנטלען, היטלעך, זאווי קינדער-פאלטענזלעך

עמפפעהלט צו די ביליגסטע פרייזע

M. MIGDAŁ, Łódź, Gdańska 59.

Z prawami gimnazjów państwowych GIMNAZJUM ŻEŃSKIE

Eug. Jaszuńskiej-Zeligmanowej

POŁUDNIOWA 18, tel. 68-82

איינשרייבונגען פון נייע שילערינס טעגליך פון 12—2 נאכמ. און פון 5—7 אוועגד. די עקזאמענס זענען לויט לעקציע-סיסטעם.

ביים גימנאזיום „Dom Milusińskich" פון פראפ. סיסטעם Montessori פאר קינדער פון 4 יאהר אן.

słowa institut cosmetique

Łódź, Piotrkowska 175. parter, m. 9. Tel. 1.3876.

prowadzony przez absolwentkę „ACADEMIÉ SCIENTIFIQUE de BEAUTÉ w Paryżu. Racjonalna nowoczesna higjena urody. Masaże plastyczne i kosmetyczne twarzy i szyi. Usuwanie nadmiernego tłuszczu z podbródka i karku. Pielęgnowanie cery. Usuwanie wszelkich defektów cery. Masaże ogólne ciała. Sollux d'Arsonwalizacja Maquillage dzienny i wieczorowy. Godz. przyjęć od 10—2 i 4—8. 9326

DOM MILUSIŃSKICH syst. MONTESSORI przy Gimnazjum

E. Jaszuńskiej-Zeligmanowej

(z prawami szkół państwowych)

POŁUDNIOWA 18, TEL. 68-82

ווייטערע איינשרייבונגען נעהמט אן די קאנצלעריע פון 11 — 1 נאכמיטאג. שול-אונטעררריכט הויבט זיך אן דעם 24 סעפטעמבער 1929.

פענסיאנאט „עלבינגער" לאסק

דער בעוואוסטער ערשטקלאסיגער

פענסיאנאט „עלבינגער", לאסק

מאכט בעקאנט, דאס עס ווערט אנגענומען געסט אויף ראש השנה, יום-כפור, סוכות. עס ווערט געזיכערט פאר גוטע בעהאנדלונג: ערשטקלאסיגע קיך. עס איז אויך פערזעהען מיט גוטע בעלי תפילות. עס ווערט געדאווענט אין וואלד.

בעמערקונג: בעטצייג אומבעדינגט מיטברענגען.

אויף גינסטיגע בעדינגונגען מעטאל-בעטען, שפאצירוועגעלעך, מאטראצען: געצאקטע דרוטענע ווי אויך צו העלק. געטען, „Patent" לויט טאט תעש-משען און חיוזמאטע-קעס טאבוליגעטען אין פאבריקס-לאגער

DOBROPOL, Łódź

Piotrkowska 73 w podw.

א לעהרער

מיט רעגירונגס-רעכט, 15 יאהר פראקטיק, ערטיילט לעקציעס פאר שילער און דערוואקסענע: פויליש, דייטש, פראנצויזיש, מאטעמאטיק און בוכהאלטעריע. שיף, שו. יאקובא 12 אין דער אפיציג 1-טער שטאק.

ביליג צו פערקויפען א

דאמסקע מאשין

זינגערס אין גוטען צושטאנד ביי י. לינדא נאוואמיעסקא 10 פארטער

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאקטוירים-ספעציאליסטען

זאוואדזקא 1.

נאר פאר וועגערישע הויט-קראנקה, און מענער-שוואכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער. קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אורא-לאגישע און נערווען-קראנקהייטען. קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער הייל-קאבינעט קאסמעטיק.

— — טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אוועגד. — —

פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ. נעמט-אן א פרוי-דאקטאר נור קינדער און פרויען זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.

— בעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען. —

וויזיט 3 זל.

מעכאנ. שלאסערייי און שווייסעריי

J. REDER

Łódź, Konstantynowska 11

בנעהם אן אלער-ארט שלאסעריי-ארבייט און צופאסען פערשידענע מאשינען - טיילען און שווייסונגען, פאר שמריקער ווערט געליפער טישען מיט מעסטערס פון 30 זל. אן. פאראפינערס פון 7 זל. אן.

די 20 יאהר עקזיסטירענדע

פאסאניר- און הוט-פאבריק פון

P. Rozental

לאדז, זאוואדזקא 10 (אין 2-טען הויף)

נעהמט אן זעמטליכע רעפעראטורען און צו פאסא-נירען פון פערשידענע מענער- אויך דאמען היטען צו מעסיגע פרייזען. רעעלע בעהאנדלונג.

הערען=שניידער

G. REWIZORSKI

18 פיעטריקאווער 18

נעדמט אן בעשטעלונגען פון אמענבע און אנפארטרויטע שטאפען. ניעדריגע פרייזען! סאלידע ארבייט!

MIEJSKI KINEMATOGRAF OSWIATOWY

Wodny Rynek (róg Rokicińskiej).

Od 17. IX. do 23. IX. 1929 r.

Dla dorosłych:

„DUSZE DZIECIĘCE OSKARŻAJĄ WAS"

Dramat współczesny.

Dla młodzieży:

„Quo Vadis"

Dramat osnuty na tle powieści **Henryka Sienkiewicza.**

עלטערן!

אין מיין לאנג קויסטירענדע חדר=שולע מערען אנגענומען

קינדער צום לערנען אין פאושעכנע שולען צו לערנען: חומש, רש"י, נ"ך, משניות, גמרא, תוס', פוילישע, רעדען און שרייבען העברעאיש און יודישע שרייבן וועלכע צוזאמענשטעלן, ס'מערען אויך אנגענו-מען אנפאנגער פון 5 יאהר אן, ווי ס'מערט אין פער-לויף פון 5 חדשים אויסגעלערנט גרינדליך עברי, א שטרענג-רעליגיעזע ערציהונג! ——— צוגענגליכע פרייזען!

מנהל יחיאל דוד ראזענפעלד

פלאטאלנאשטשי (נייע שטאדט) 6.

פריער שפיציגע, רעכטס 2. שט

פרעבעל-שולע פון Anna GAJST

2 קאמיענא 2

נעהמט אן קינדער פון 4—7 יאהר.

קארעקציאנס=שולע נעהמט אן יונגלעך און מיידלעך פון 7—9 יאהר.

1276

טליתים=פאבריק

אויסארבייטונג פון וואלענע, האלב-וואלענע, זיידענע טליתים כמו טערקישע, קאלאמעיער, ווי אויך טליתים-קטנים, הורט און דעטייל מיט אויספערטיגונג, אויך גארטלען, שפאניעס און ציצית

צו בעקומען ביליגער ווי איבעראל, ביי

א.ח. ציטרינאוווסקי, קאמיענא 1,

אין 2. טויער, פארטער. קומט איבערצייגט אייך!

בעמערקונג: ס'ווערען אויך אנגענומען אלטע טליתים צום וואשען.

אנאנסען-פרייז: אין לאדז — 5 זל. א שורה מיט אפטערגען א בריוו אויף דער פערטען — 8 זל. א שורה אין פראווינץ — 8 זל. [illegible]

אנאנסען-פרייז: פאר'ן טעקסט — 18 גר. [illegible] 24 גר. — אין טעקסט — 40, 60 —, 4 — נאכ'ן טעקסט — 12, 18 —, 3 — [illegible] 50 [illegible] 100 [illegible] 10 גר. 5 [illegible]

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat" Spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. [illegible] i D. Silberberg. Czcionkami i drukiem „Najer Folksblat" Piotrkowska 81.
Redaktor odpowiedzialny Ch. [illegible]